

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**SINIR SOSYOLOJİSİ BAĞLAMINDA AFGAN
GÖÇMENLERİN SINIR GEÇİŞ DENEYİMLERİ**

FATMA HAMIDI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
PROF. DR. FERHAT TEKİN**

KONYA – 2024

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**SINIR SOSYOLOJİSİ BAĞLAMINDA AFGAN
GÖÇMENLERİN SINIR GEÇİŞ DENEYİMLERİ**

FATMA HAMIDI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
PROF. DR. FERHAT TEKİN**

KONYA – 2024

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatma HAMIDI
	Numarası	20810301017
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ferhat TEKİN
	Tezin Adı	Sınır Sosyolojisi Bağlamında Afgan Göçmenlerin Sınır Geçiş Deneyimleri

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “Sınır Sosyolojisi Bağlamında Afgan Göçmenlerin Sınır Geçiş Deneyimleri” başlıklı bu çalışma .../.../2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1			
2			
3			

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü
BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatma HAMIDI
	Numarası	20810301017
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ferhat TEKİN
	Tezin Adı	Sınır Sosyolojisi Bağlamında Afgan Göçmenlerin Sınır Geçiş Deneyimleri

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Fatma HAMIDI

İmzası

ÖNSÖZ

2016 yılından sonra Afganistan' dan Türkiye' ye göçte ciddi bir artış olmaya başladı. Yaşanan bu göç artışı benim dikkatimi çekti. Akabinde yasal yollarla gelen birkaç kişi ile karşılaştım ve onlarla tanıştım. Onlarla tanıştıktan sonra Türkiye'ye nasıl geldiklerini sordum. Onlar da resmi olmayan yollarla Afganistan-İran ve İran-Türkiye sınırlarını geçerek geldiklerini söyleyince bu konu daha çok dikkatimi çekti. Afgan göçmenlerin sınır yollarında sosyo-ekonomik, sosyo-psikolojik, sağlık ve güvenlik gibi pek çok alanda yaşadıkları birçok sorun beni bu konuyu araştırmaya yöneltti.

Yapmış olduğum bu yorucu araştırmada bana bilgisi, anlayışı ve samimi kişiliğiyle yardımcı olan danışman hocam Prof. Dr. Ferhat TEKİN'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca çalışma sürecinde maddi ve manevi anlamda destek olan sevgili eşim Muhibullah HAMIDI'ya ve iki kızım Hüsna Begüm HAMIDI, Esra HAMIDI'ya şükranlarımı ve sevgilerimi sunarım.

Fatma HAMIDI

2024

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatma HAMIDI
	Numarası	20810301017
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ferhat TEKİN
	Tezin Adı	Sınır Sosyolojisi Bağlamında Afgan Göçmenlerin Sınır Geçiş Deneyimleri

Sınırlar, insanların yerleşik yaşama geçmesiyle ortaya çıkan ve çeşitli işlevleri bünyesinde barındıran sosyal faaliyet alanları olarak tanımlanmaktadır. Sınırlar, tarih boyunca çatışma, birleşme, ticari, kültürel ve toplumsal etkileşimlerin merkezi olmuştur. Ulus devlet sonrası dönemde bile, tüm denetim mekanizmalarına rağmen benzer rolleri üstlenmişlerdir.

Araştırmanın amacı Afgan göçmenlerin sınırları aşarken ne gibi güçlüklerle karşılaştıkları; sınırların onlar için hangi yönlerden engeller ve fırsat oldukları; umut yolculuklarında özellikle sınırları geçerken ne tür hayati tehlikelerle karşılaştıkları vb. olgular oluşturmaktadır. Bu bağlamda bu araştırmada verimli bir inceleme alanı olarak Afgan mültecilerin sınır yolculukları sosyo-ekonomik, sosyo-psikolojik, sağlık ve güvenlik gibi birçok yönden incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırmada Afganistan-Pakistan, Afganistan-İran ve İran Türkiye sınırlarını geçerken Afgan mültecilerin sınırda yaşadıkları sorular ele alınmaktadır. Elbette bunda mültecilerin sınırda neler yaşadıkları ve mülteciler sınırı geçerken ne tür engellerle karşılaştıkları vb. sorunlara değinmiştir. Bu araştırmanın saha kısmı ise nitel verileri toplamaya yönelik planlanmıştır. Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuş ve bu form aracılığıyla saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde amaç odaklı örnekleme yöntemiyle katılımcı profilleri belirlenmiş ve fenomenolojik desen modeli kullanılarak ilgili kişilere ulaşılmıştır. Araştırma konusu kapsamında, sınır bağlamında Afgan göçmenlerin sınır deneyimi yapan 20 kişiyle Konya-Şems Tebrizi, Konya-Sahipata ve Konya-Eski Garaj mahallesine gidilerek sınır yolculuğu yapan kişilerle kendi evlerine gidilerek yüz yüze mülakatlar gerçekleştirilerek görüşmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Sınır sorunları, Göç, Göçmen.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ABSTRACT

Author' s	Name and Surname	Fatma HAMIDI
	Student Number	20810301017
	Department	Sociology
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)
	Supervisor	Prof. Dr. Ferhat TEKİN
	Title of the Thesis/Dissertation	Border Crossing Experiences of Afgan Migrants in the Context of Border Sociology

Borders are defined as areas of social activity that emerge when people settle down and include various functions. Borders have been the center of conflict, unification, commercial, cultural and social interactions throughout history. Even in the post-nation-state period, they have undertaken similar roles despite all control mechanisms.

The aim of the research is to determine what difficulties Afghan immigrants face when crossing borders; in what ways borders are obstacles and opportunities for them; What kind of life-threatening situations they encountered during their journey of hope, especially when crossing borders, etc. constitutes facts. In this context, this research aims to examine the border journeys of Afghan refugees from many aspects such as socio-economic, socio-psychological, health and security, as a productive research area. In this research, the questions that Afghan refugees experience at the border while crossing the Afghanistan-Pakistan, Afghanistan-Iran and Iran-Turkey borders are discussed. Of course, this includes what refugees experience at the border and what kind of obstacles refugees encounter when crossing the border, etc. mentioned the problems. The field part of this research was planned to collect qualitative data. In this research, a semi-structured interview form was created and field work was carried out through this form. In this way, participant profiles were determined using the purpose-oriented sampling method and relevant people were reached using the phenomenological pattern model. Within the scope of the research topic, interviews were held with 20 people who had border experience of Afghan immigrants in the context of the border, by going to Konya-Şems Tabrizi, Konya-Sahipata and Konya-Eski Garaj neighborhood, and by going to their homes with the border travelers and conducting face-to-face interviews.

Keywords: Afghanistan, Border problems, Migration. Immigrant.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Ulus-Devlet Sınırları	6
1.2. Ulus-Devlet, Vatan ve Sınırlar	9
1.3. Sınır, Kültür ve Toplum Arasındaki İlişkiler	13
1.4. Engelleyici Fenomenler Olarak Sınırlar	16
1.4.1. Sınır Taşları	16
1.4.2. Sınır Kapılar	18
1.4.3. Tel örgüler	22
1.4.4. Gözetleme Kuleleri	25
1.4.5. Duvarlar	27
1.6. Sınır Bölgelerinde Kültür ve Etkileşim	32
1.7. Sınırdaki Kaçakçılık ve İnsan Ticareti	35
1.8. Sınır Geçişlerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Sınır-dışı Etme Olgusu	39
1.9. Modern Önce ve Modern Sonra Sınırlarda Değişim	41
1.11. Sınırdaki Ekonomik İlişkiler	44

İKİNCİ BÖLÜM AFGAN GÖÇMENLERİN GÖÇE SÜRÜKLEYEN NEDENLER

2.1. Afganistan'ın Sosyo-Politik Tarihine Genel Bir Bakış	48
2.2. Göç ve Göçmen Kavramı	54
2.3. Düzenli ve Düzensiz Göçmen	57
2.4. Afgan Göçmenlerinin Sınır Yolculukları	59
2.5. Afganistan ve Pakistan Sınırı	59
2.6. Afganistan ve İran Sınırı	61
2.7. İran ve Türkiye Sınırı	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.1. Araştırmanın Konusu Amacı	66
3.2. Araştırmanın Yöntemi	67
3.3. Araştırmanın Evreni ve Çalışma Grubu	68
3.4. Araştırmanın Veri Toplama ve Analizi	69

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM SINIRLARDA AFGAN GÖÇMENLERİN SINIR DENEYİMLERİ

4.1. Afgan Göçmenleri ve Göç Etme Nedenleri	73
---	----

4.2. Afganistan'dan Türkiye'ye Gelene Kadar Göçmenlerin Geçtikleri Sınırlar	76
4.3. Sınır Kavramının Göçmenlerde Çağrıştırdıkları.....	77
4.4. Göçmenlerin Sınır duvarını Geçişleri ve karşılaştıkları sorunlar	79
4.5. Göçmenlerin Sınırlardan Geçerken Karşılaştığı Zorluklar	83
4.6. Göçmenler İçin Geçiş Kolay Olan Devlet Sınırları	87
4.7. Sınırı Günün Hangi Vaktinde Geçtikleri.....	88
4.8. Sınırı Geçerken Sınır Muhafızlarına Yakalanma ve Sınırdaki Yardımlaşma.....	90
4.9. Sınırları Geçerken Sınır Muhafızlarıyla Karşılaşma	94
4.10. Sınırları Geçerken Rehberlik Eden Kişiler	96
4.11. Sınırların Yarattığı Etki	97
4.12. Sınır Yolculuğu	100
4.13. Sınırı Geçerken Yaşadıkları Sorunlar.....	102
SONUÇ	106
EKLER	119
Ek-1. Görüşme-Formu	119

GİRİŞ

Afgan göçmenlerin göç esnasında sınırlarda yaşadıkları olumlu ve olumsuz pek çok şey bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Mülteciler ve göçmenlerle ilgili pek çok çalışma yapılmış olmasına rağmen Afgan göçmenlerin sınır yolculuklarıyla alakalı çok az sayıda çalışma bulunmaktadır. Göçmen ve mültecilerle ilgili çalışmalar genellikle hedef ülkelerde yapılmaktadır. Sınır sosyolojisi bağlamında yapılacak bu çalışmada ise mültecilerin yolculuk sürecine odaklanılmaktadır. Bu sayede mültecilerin ne tür sınırlarla karşılaştıkları, bu sınırların benzer ve farklı yönlerinin neler olduğu tespit edilemeye çalışılmaktadır. Mültecilerin sınırda neler yaşadıkları ve sınırı geçerken ne tür engellerle karşılaştıkları vb. sorunlar hedeflenmiştir. Bu bağlamda yapılan araştırmada Afgan mültecilerin sınır yolculuklarının sosyo-ekonomik, sosyo-psikolojik, sağlık ve güvenlik gibi birçok yönden incelenmesi amaçlanmaktadır.

Sınır, iki komşu ülkenin topraklarını birbirinden ayıran siyasi hattır. Devlet toplumsal açıdan siyasetle coğrafya ilişkisi çerçevesinde ülkenin hem kendi içerisindeki bölgesel sınırlar hem de dışarıdaki ülkeler ile arasındaki sınırlar arasında ayırım yapmaktadır. Ulus toplumun mekânı sınırlar aracılığıyla ulusal bir teritorya haline gelmektedir. Genel olarak sınır uluslararası ilişkiler veya siyaset biliminin konusu olarak ele alınmaktadır. Özellikle Sınırlar 90'lı yılların başında sınırlı sayıda akademik ve popüler araştırmaya konu olmuştur. Coğrafyadan antropolojiye, tarihten siyasal bilimlere, sosyolojiden iktisada kadar birçok disiplin sınır konusuyla ilgilenmektedir (Tekin, 2020, s. 1-2).

Sınır, devletlerin yasal yetki alanlarını belirleyen bir alandır. Eski dönemlerde sınır yoktu. Sınırlar, tarafsız bölgelerin bulunduğu ve kesin bir şekilde ayrılmayan yerlerdi. Sanayi devriminden sonra sınır ortaya çıktı. Bölgeler ayırılmaya başladı. Bu bağlamda yeni kavramlar ortaya çıktı. Bu kavramlardan hudut, bir çizgi ya da hattı ifade ederken sınır boyu kavramı ise sınırı ifade etmektedir. Sınır ise alan ya da bölgenin çeşitli türlerini ifade etmektedir (Tekin, 2020, s. 11). Sınırlar, hükümetin hususuyla da modern ulus-devletin egemenliğini sembolize eden ve bu egemenliğin nerede başladığını ve nerede son bulduğunu belirleyen araçlardır. Bununla beraber sınırlar, ulus-devletin kolektif kimliği olan ulusal kimliğinin de temel toplumsal

taşıyıcısı olmaktadır. Bu taraf ile o taraf, biz ile onlar, içerisi ile dışarı, burası ile orası, yerli ile yabancı vb. dikotomiler üzerinde kurgulanan ulusal kimlik sınırlar bazında şekillenen mekânlarda oluşmaktadır. Bu açıdan sınır ile mekân birbirleriyle ilişkili sosyolojik kavramlardır (Özbe, 2018, s. 2-3). Sınırlar, yalnızca memleketler arasındaki egemenlik sahalarını belirlemekle kalmayıp aynı zamanda bu egemenliğin sınırsız ve etkin bir şekilde kullanılmasında da ciddi rol oynamaktadırlar. Dolayısıyla sınırlar ulusal güvenliğin sağlandığı ön çizgiler olarak görülmektedirler. Sınırlar, ister doğal yollarla isterse anlaşmalarla çizilmiş olsun, genel olarak ulusal güvenlik ve hükümet egemenliğinin ayrılmaz enstrümanlarından biridirler. Günümüzde sınır kavramı, çeşitli farklılıklarda mükemmelliğiyle önemli bir dönüşüm yakalamaya devam etse de sınırların fiziki yapıları ve sınır güvenliğini sağlamak için kullanılan güvenlik teknikleri ülkeden ülkeye değişmektedir (Tekin, 2020, s. 12). Bu açıdan bakıldığında duvar inşa etmek insan toplumları arasında yaygın bir olgudur ve benzeri görülmemiş bir şey olarak değerlendirilemez. Herhangi bir ölçekte ve herhangi bir düzeyde (hükümet düzeyinde, bireysel düzeyde, toplumsal düzeyde) bir duvar inşa edildiğinde bir tür mesaj içerir. "Bizi onlardan, beni öteki den, arzu edileni istenmeyen den" ayırma mesajı, sınırlar yaratma, eşya ve varlıkları çitleme mesajı. Hükümet duvarları bireysel ve toplumsal düzeylere göre çok daha etkilidir. Sınır çitlerinin yasadışı göçü ve terörizmi önlemek adına iyi bir seçenek olması için kat edi Sınır çitleri uyuşturucu ve diğer kaçakçılık türleriyle mücadelede bile etkili değil. Daha iyi çalışabilmeleri ve tam etkili bir sınır yönetimine sahip olabilmeleri için, sınır muhafızları ve gümrük hizmetleri arasındaki yolsuzluğun düşük düzeyde olmasıyla birlikte, çok pahalı ekipmanlara ihtiyaç duyulmaktadır (Karmi, 2022, s. 346).

Günümüzde birçok ülke ve bölge için göç kaçınılması zor olan bir kavram olmaktadır. Nedeni ise eskiye oranla ulaşım olanaklarının daha çok gelişmiş olması ve belli sahalarda süregelen çatışma, yoksulluk, savaş gibi itici faktörler ve gelişmiş bölge, il ve memleketlerdeki daha iyi yaşam olanakları her yıl binlerce insanın yer değiştirmesine neden olmaktadır Göç eden insanlar başta uyum sorunu olmak üzere bireysel ve kültürel bazda pek çok problemle karşılaşmaktadırlar. Bunun yanı sıra göç edilen yerde de farklı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de göç, yolları

üzerinde olan bir memleket olarak sürekli göçle yüz yüze kaldığı için bazı dönemlerde çevresindeki memleketlerde meydana gelen ekonomik, savaş ve benzeri çatışmalardan kaynaklanan kitlesel göçlerle karşı karşıya kalmaktadır. Göçten kaynaklanan nedenlerin aşılması için Türkiye politikalar üretmekte, yasal kurumsal düzenlemelerle önlem almaya çalışmaktadır (Demirhan & Aslan, 2015, s. 24). Göç olarak adlandırılan nüfus hareketliliği tarih boyunca pek çok farklı şekillerde yaşanmış ve yaşanmaktadır. Temelde göç iki çeşittir. Alternatif olarak diğer göç çeşitleri bu iki göçten türemektedir. Bunlardan birincisi gönüllü göç ikincisi ise zorunlu göçtür. Bundan yola çıkılarak zorunlu göç ve zorlama göç arasında bir ilişki olsa da fark vardır. Savaş ve diğer güvenlik sorunlarının yol açtığı zorunlu nüfus hareketlerine zorunlu göç adı verilmektedir. Zorunlu göç bireylerin içinde yaşadıkları koşullar neticesinde bir sahadan diğerine göç etmeleridir. Zorlama göç ise, kişilerin kendi istedikleri dışında baskıyla bir bölgeden diğerine göç etmeleridir. Nüfusu oluşturan kişilerin kendi istekleri doğrultusunda ve çalışma amaçlı göç etmelerine gönüllü göç denmektedir. Toplu göç ise, iki memleket arasında herhangi bir anlaşma olmamasına rağmen baskı altında yaşadıkları ve ayırım politikaları nedeniyle din gibi ortak karakteristikleri paylaşan kişilerin toplu halde vatandaş oldukları memleketi terk etmelerine toplu göç denmektedir (Taş & Özcan, 2018, s. 40-41). Göçün uluslararası sınırları etkileyerek geçilmesi ve sınırları ihlal edilen hükümetin iç hukuku gereği ortaya koyduğu şartları yerine getirmemiş olmasına yasa dışı göç ya da düzensiz göç denilmektedir. Dolayısıyla düzensiz göçü açıklarken yasal giriş ve çıkış hükümleri ile sınırlı olmayan daha geniş ve kapsamlı bir açıklamanın ortaya konulması mümkündür (Güzel, 2016, s. 1-6). Bir ulusun sınırı yasal yollarla geçilse bile eğer o bu tür geçişlerin önü alınamıyorsa her ne kadar yasal olursa olsun bu düzensiz göçtür. (Alakuş & Uzan, 2020, s. 95-98) Göçmenler geldikleri ülkelerden olumsuz nedenlerden dolayı ayrılmakta olsalar da gittikleri ülkelerde de bazı olumsuzluklarla da karşılaşmaktadırlar. Göç ettiği memlekete ekonomik açıdan uyum sağlayamayan bir mülteci aidiyet hissetmekte zorluk yaşamaktadır. Bu nedenle ev sahibi ülkenin vatandaşlarıyla aynı çalışma şartlarına sahip olmayan mülteciler o memlekette kendilerini ikinci sınıf vatandaş olarak görebilmektedirler ve bu durumda mültecilerin, göç ettikleri memleketle bütünleşmeleri zorlaşmaktadır (Gemici, 2017, s. 241). Mülteci, hayatına ve özgürlüklerinin yönelik ciddi tehditlerden dolayı

ülkesinden ayrılarak yaşamak zorunda kalan kişilere verilen addır. Mülteci kavramının tanımlarından biri ise; ırk ve dini belli bir toplumsal gruba mensup olan ve siyasi bilgileri yüzünden zulme uğrayacakları korkusundan dolayı ülkelerini terk ederek başka bir memlekette yaşamak zorunda olan bireylerdir (Peker & Sencer, 1986, s. 8). Mülteci ile göçmen arasında bazı farklılıklar mevcuttur. Mülteci kavramı, uluslararası bir statüyü ifade etmektedir. Bu statüyü alan kişinin uluslararası korunmaya hakkı vardır. Kısacası mülteciler, mal varlıklarını geride bırakarak, savaş ve korkudan dolayı ülkesini terk ederek başka ülkede yaşamak zorunda kalan kişilerdir. Göçmen ise ekonomik anlamda daha rahat yaşamak amacıyla hareket eden kişilerdir. Neticede mülteciler korku ve baskı altında zorunlu sebeplerden dolayı ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan kişiler iken göçmenler ise, daha rahat yaşamak için gönüllü olarak göç eden kişilerdir. Kısacası göçmenler ve mülteciler arasındaki fark göçün yapıma nedeninden doğmaktadır. Mülteciler zorunlu olarak göç edenler grubunda iken göçmenlerde bu zaruri durum yoktur. Mülteciler bir nevi yerinden edilirken göçmenler de ise böyle bir durum yoktur. Bu bağlamda yerinden edilmiş kişiler, zorla ya da zaruri bırakılarak yurtlarından, evlerinden, uluslararası çapta kabul görmüş bir hükümet sınırını geçmeksizin kaçan kişilerdir. Özellikle savaş, yaygın şiddet hareketleri, silahlı çatışmalar, insan hakları ihlalleri ve felaketler vb. sebepler bu insanları yerinden etmektedir. Bu sebeple mülteciler göçlerini kolaylaştıracak resmi evraklara (seyahat belgesi, vize, pasaport, vs.) sahip olamamaktadırlar. Göçmenler ise genel olarak yasal yollardan faydalandıkları için gerekli evraklara sahiptirler. (Öztürk, 2014, s. 3-7).

Genel olarak bu araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Ulus-Devlet sınırları, Ulus-Devlet, Vatan ve Sınırlar, Sınır, Kültür ve Toplum Arasındaki İlişkiler, Engelleyici Fenomenler Olarak Sınırlar (Sınır Taşları, Sınır Kapılar, Tel örgüler, Gözetleme Kuleleri, Duvarlar, Sınır Bölgelerinde Kültür ve Etkileşim, Sınırdaki Kaçakçılık ve İnsan Ticareti, Sınır Geçişlerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Sınır-dışı Etme Olgusu, Modernden Önce ve Modernden Sonra Sınırlarda Değişim, Sınırdaki Sosyo-Kültürel Etkileşim, Sınırdaki Ekonomik İlişkilerden bahsedilmektedir.

İkinci bölümde, Afgan Göçmenleri Göçe Sürükleyen Nedenler (Afganistan'ın Sosyo-Politik Tarihine Genel Bir Bakış, Göç ve Göçmen Kavramı, Şartlı Mülteci, Düzenli Ve Düzensiz Göçmen, Afgan Göçmenlerin Sınır Yolculukları, Afganistan-İran Sınırı, İran-Türkiye Sınırı, İran-Türkiye Sınırı yer almaktadır. Üçüncü bölümde araştırmanın metodolojisi, araştırmanın konusu ve amacı, araştırmanın yöntemi, araştırmanın veri toplama ve analizinden bahsedilmektedir. Dördüncü bölüm ise, tartışma ve analiz gibi konulardan oluşmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Ulus-Devlet Sınırları

Sınırların insanlık tarihinde uzun bir geçmişi olduğunu ve çeşitli toplulukların kendilerini tanımlamak için sınırlama pratiklerine başvurduğunu söylemek mümkündür. Ancak, modern ulus-devletlerin sınırlarının toprak ve egemenlik esasına dayandığı ve bu sınırların sert ve keskin hatlar olarak algılandığı vurgulanmaktadır. Bu, sınırların tarih boyunca nasıl evrildiğini ve modern ulus-devletlerin oluşumunu nasıl etkilediğini açıklamaktadır. Modern devletin ortaya çıkışıyla birlikte sınırlar farklı biçimde şekillenmekte ve buna bağlı olarak teritoryal anlayış da değişmektedir. Westfalya Anlaşması'nın bu süreçte önemli bir dönemeç olduğu vurgulanmaktadır. Nedeni ise bu anlaşma ile birlikte modern ulus-devletin temelleri atılmış ve sınırların belirlenmesi üzerine yeni bir düzen oluşturulmuştur. Önceden feodal beylerin egemenliğindeki bölgeler arasındaki sınırlar muğlak ve geçirgenken, modern devletin ortaya çıkmasıyla birlikte sınırlar daha belirgin hale gelmiş ve egemenlik alanları netleşmiştir. Bu durum, teritoryal anlayışın değişimini ve modern devletin yapısal özelliklerini anlamak için önemlidir. Böylece Westfalya Anlaşması'nın modern uluslararası hukuku tanımlayan ilk anlaşma olarak önemine vurgu yapılmaktadır. Anlaşma ile her devletin kendi topraklarında egemen olması sağlanmış ve modern devletin temelleri atılmıştır. Modern devletin gelişimiyle birlikte, sınırlar sadece coğrafi değil, aynı zamanda demografik ve ekonomik unsurlarla da belirlenmeye başlanmıştır. Bu süreçte, kesin sınırların belirlenmesi ve ulusların inşa edilmesi sürecinde sınırların önemi git gide artmaya başlamaktadır. Sınırlar, modern ulus-devletin yapısal özelliklerini ve ulusal kimliklerin oluşumunu şekillendiren bir mit olarak da işlev görmektedir (Tekin, 2022, s. 3).

Bu çalışmada sınıra sosyolojik açıdan bakılacak olursa sınırların fiziksel olguların ötesinde sembolik ve metaforik anlamlar taşıdığına vurgu yapılmaktadır. Sarah Green, sınırların sadece coğrafi hatlar değil, aynı zamanda şahısların kimlikleri, ilişkileri ve algıları üzerinde derin etkileri olduğunu belirtmektedir. Bu

bağlamda sınırların sadece harita üzerinde çizilen çizgiler olmadığı, aynı zamanda insanların zihinlerinde şekillenen önemli sembollerdir. Dolayısıyla, sınırların etkilerinin sadece coğrafi sınırlarla sınırlı olmadığı, insanların düşünce dünyalarına ve toplumsal ilişkilerine yayıldığı vurgulanmaktadır. Bu perspektiften yola çıkılarak sınırları sadece coğrafi olarak ele almamak gerekmektedir. Aynı zamanda toplumsal ve kültürel yapıların bir parçası olarak da düşünülmektedir (Özbey. K. , 2017, s. 377-378)

Sınır kavramının kökenlerine bakılacak olursa; İngilizce 'de "sınır" kavramının farklı terimlerle ifade edildiği ve bu terimlerin çeşitli anlamlar içerdiği belirtilmektedir. Ayrıca, günümüzde "sınır" teriminin, sınırları belirleyen hatları ifade etmek için tercih edildiği vurgulanmaktadır. Türkçe ve İngilizce 'de bu terimlerin kullanımındaki farklılıklar da açıklanmaktadır. Örneğin, "border" (sınır), "boundary" (hudut), "borderland" (sınır bölgesi) gibi terimlerin farklı anlamlar taşıdığı ifade edilmektedir. Ayrıca, günümüzde "sınır" teriminin, sınır yönetimi yaklaşımı çerçevesinde sınırları belirleyen hatları ifade etmek için tercih edildiği vurgulanmaktadır. Sınır yönetiminin sadece harita üzerinde sınırların çizilmesi ve fiziki güvenlik tedbirleri alınmasından daha fazlasını gerektirdiğini savunmaktadır. Sınır dinamik bir süreçtir ve etkili bir şekilde yönetilmesi için kurumsal bir yapıya sahiptir. Bu yapı, sınırların sadece fiziksel olarak değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal, politik ve kültürel boyutlarıyla da yönetilmesini içerir. Bu anlayış, sınırların etkin ve etkili bir şekilde yönetilmesini sağlayarak ulusal güvenliği, sınır geçişlerini, ticareti ve diğer sınır alanlarını kapsayan geniş bir perspektifi desteklemektedir (Emekçioğlu, 2021, s. 138)

Sınırların sadece coğrafi yapılar olmadığını, aynı zamanda iktidar ilişkilerinin mekânsal temsilleri olduğunu söylemek mümkündür. Sınırların, insanların zihinlerinde de yansıtıldığını ve bu zihinsel temsillerin, oluşumun yapıcı koşulları kaybolduktan sonra bile devam ettiğini ifade etmektedir. Bu durumun, temel sosyolojik mekanizmalara uyulması ve onlar tarafından oluşturulmasıyla ilgili olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca, sınırlamanın temel insan etkileşimine karşılık geldiğini ve sosyolojik ilişkileri genişlettiğini, bu tür mekanizmaların zihinsel temsillerde gözlemlendiğini söylemek mümkündür (Özbey. K. , 2017, s.

377-378). Bu bağlamda sınırlar, insanların zihinlerinde olduğu kadar sosyal ilişki ve etkileşim biçimlerinde de önemli bir rol oynamaktadırlar. Sosyal ilişkiler sınırlar tarafından belirlenmekte ve bu sınırlar ilişkilerin başlangıcını ve sonunu belirlemekte ve bireylerin sosyal ilişkiler ağı içindeki konumunu göstermektedir.

Sınırlar engellense bile, iki taraf arasındaki toplumların ilişkilerini hiçbir zaman tamamen kesemediği ifade edilmektedir. Sınırlarda ticari alışverişler, bağlantılar, sosyal, dini ve kültürel etkileşimlerin yaşandığı belirtilmektedir. Bu nedenle, sınırlar, halklar arasında iletişimi sağlayan ve yaşayan bir organizma olarak görülebilmektedir (Gümüşçü & Özbey., 2017). İnsanlar genellikle kendi toplumlarının inançlarını ve kültürel değerlerini benimsemektedir. Bu durum ise inançların bireylerin ve toplumların zihinlerinde ve yaşantılarında sınırlar oluşturulmasına neden olmaktadır. İnançların değiştirilemez kurallar olarak kabul edilmesi ve bu kurallara riayetin dünya hayatından sonra mükafat alınacağına inanılması gibi temalar üzerinden açıklanmaktadır. Böylelikle "inançlar, kültürel sınırlar ve değiştirilemez kurallar" haline gelmektedir (Şalguni, 2005, s. 17). İnsanlar sınırları aştıklarında farklı ekonomik, sosyal ve siyasal alanlara geçmektedirler. Sınırların hem bir köprü hem de bir engel olabileceği belirtilmekte ve sınırın aşılmasının fırsatlar yaratabileceği veya mevcut fırsatları ortadan kaldıracabileceği söylenebilir. Ayrıca sınırlar farklılıklara dikkat çekmek için de kullanılmaktadır (Özbey. K. , 2017).

Topluluklar birbirinden ayrı olmayı istemektedirler bu da kendi sınırlarını belirlemekle mümkün olmaktadır. Bu bağlamda sınırlar o topluluğa özgü çizilmektedir. Kısa ifade edilecek olursa bazı sınırların yasal veya yönetsel olduğu, bazılarının fiziksel olduğu, hatta bazılarının ırksal, dilsel veya dinsel olduğu söylenebilmektedir. Ancak, tüm sınırların ve herhangi bir sınırın tamamen nesnel olarak ortaya çıkmadığına dikkat çekilmektedir. Daha çok, bu sınırların gözlemleyenlerin zihinlerinde var olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, aynı sınırı paylaşan insanlar bile sınırları farklı şekillerde algılamaktadır (Özbey, 2017, s. 377-378).

1.2. Ulus-Devlet, Vatan ve Sınırlar

Ulus-devlet, belirli sınırlara sahip bir devlet olarak tanımlanır ve egemenlik bu sınırlar içindeki insanlara aittir. Ulus-devlet kavramının Fransız ve kısmen Amerikan devrimleriyle ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu tanım, devletin etnik veya dil temelinde değil, siyasal temelde tanımlandığını ifade etmektedir. Yani ulus-devlet, sınırları belirlenmiş bir siyasi birim olarak görülmekte ve vatandaşlık temeline dayanmaktadır (Hobsbawm, 2019, s. 246).

Ulusçuluğun amacı, devlet sınırları içinde ulusal bir kimlik oluşturmaktır. Bu, 19. yüzyılın ortalarında Avrupa'da ortaya çıkan ulus-devlet kavramının bir sonucudur. Ulusçuluğun insan teritoryalitesinin özel bir türü olduğunu vurgulayarak, ulusal kimliklerin devlet sınırları içinde nasıl şekillendiğini ve bu kimliklerin önemli olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda, ulusçuluğun siyasal ve toplumsal coğrafyadaki etkilerini anlamak ve ulusal kimliklerin oluşumunu incelemek önemlidir. Benedict Anderson'a (1996) göre, devlet-ulus ve toprağın birbirine bağlanmasının ulusçuluk hareketlerinde kritik bir rol oynadığını ifade etmektedir. Fransız Devrimi'nin bu süreçte bir mit-motor işlevi gördüğü vurgulanmaktadır. Avrupa dışındaki bölgelerde de ulusçuluğun benzer bir işlev gördüğünü ve sömürgeci imparatorlukların gerilemesiyle bu sürecin diğer kıtalardaki uluslar için de geçerli olduğunu açıklamaktadır. Ulusçuluğun, kolektif bir kimlik oluşturarak toplumları şekillendirdiği ve günlük yaşamın birçok yönünü etkilediğini söylemek mümkündür. Bu ideolojinin, yönetici sınıf tarafından toplum ve devlet arasındaki bağı güçlendirmek amacıyla üretildiği vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, bu ulusçuluğun toplumlar üzerindeki etkisini ve devletle toplum arasındaki ilişkiyi anlamak için önemlidir. Arık'ın (1968) vatan ve millet kavramlarının birbirini nasıl etkilediğini ve vatanlaşmanın millet oluşumunda kritik bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Arık'a göre, kütle coğrafya vatanlaştırılırken, millet fikri de vatanla başlamakta ve toplum, ortak tarih deneyimleri ve coğrafya üzerinden bir millet oluşturmaktadır. Bu süreçte, belirsizlikten kurtulup, belirli bir kimlik ve bağlılık duygusu gelişmektedir. Vatan ulusla vatanlaşırken, ulus da vatanın inşasına katkıda bulunmaktadır. Milliyet fikrinin vatanın doğuşuyla bağlantılı olduğunu vurgulayarak, millet ve vatan kavramlarının toplumların kimlik oluşumunda kilit bir rol oynadığını

açıklamaktadır (Tekin, 2012, s. 18-22).

1928-1954 dönemindeki sınırların özelliklerini ve bu dönemin diğer dönemlerden farklı olduğunu söylemek mümkündür. Bu dönemde sınırların belirsizdir ve akrabalık ilişkileri ön plandadır. Ticaretin de daha çok akrabalar arasında gerçekleştiği ve sınırın sadece bir tel örgüyle belirlendiği ifade edilmektedir. Bu dönemde sınırların belirsizliği ve akrabalık ilişkilerinin önemi, ticaretin şeklini ve sınır geçişlerini belirlemektedir. Sınırın belirsizliği, ticaretin daha serbest ve akrabalar arası ilişkilerin daha güçlü olduğunu gösterir. Ayrıca, mal değişim değerlerinin yüksek, kullanım değerlerinin düşük olması ve doğal geçiş yollarının kullanılması gibi özellikler de bu dönemin sınırlarını tanımlamaktadır (Özgen, 2011, s. 2). Sınırların, başlangıçta insansız alanlardan başlayarak çeşitli boyutlarda incelenmekte olduğu görülmektedir. Coğrafyanın çizilmesinden, ulusal güvenlik ve stratejik öneme kadar birçok konu sınırlarla ilişkilendirilmektedir. Sınırlar, coğrafi çizgilerle belirginleşen ve uluslararası ilişkilerin bir parçası olan önemli bir kavramdır. Türkiye-İran sınır örneğiyle sınırların devlet tarafından çizildiği ve korunduğu, bunun ulus-devlet kavramıyla ilişkilendirilse de aynı zamanda merkezi iktidarın sembolleriyle de pekiştirildiğini söylemek mümkündür. Sınırların sadece coğrafi bir olgu olmadığını, aynı zamanda uluslararası ilişkilerin ve siyasi güç dinamiklerinin bir yansıması olduğunu göstermektedir. Sınırların korunması, ticaretin düzenlenmesi, güvenliğin sağlanması gibi birçok konu sınırlarla doğrudan ilişkilidir. 1960'lardan günümüze kadar sınırlarla ilgili yapılan çalışmalarda bir değişimin olduğu söylemek mümkündür. Yeni dönemde, devlet odaklı ideolojik perspektiflerin ve hukuki-coğrafi modellerin öneminin azaldığı, yerine sınırların ve sosyo-ekonomik yapıların daha fazla incelendiği ve vurgulandığı ifade edilmektedir. Bu yeni çalışmaların daha çok yerel, bölgesel ve siyasi odaklı olduğu ortadadır. Sınırların analizinde ve anlaşılmasında bir değişim olduğunu ve artık sınırların sadece devletler arası çatışmalarla değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik yapılarla da ilişkilendirildiğini söylemek mümkündür (Özgen, 2004, s. 18).

I. ve II. Dünya Savaşları sonrasında bağımsızlık hareketlerinin ve yeni sömürge siyasetlerinin ulus-devlet projelerine yol açarak dünyanın farklı bölgelerinde yeni politik sınırların nasıl ortaya çıktığını açıklamaktadır. Batılı

güçlerin çoğu zaman masa başında çizdiği bu politik sınırlar, Ortadoğu gibi coğrafyalarda toplumsal, tarihsel, dini, etnik, coğrafi, mimari ve çevresel dokuları keserek parçalara bölmüş ve derin toplumsal travmalara neden olmuştur. Ulus-devlet projelerinin ideolojik söylemleri, yerel unsurları ve yapıları hiçe sayarak politik sınırları kalınlaştırmıştır. Ancak, sınır ve sınır bölgelerinde yaşayan insanlar, ötekileştirilen diğer gruplarla süreklilik sağlamayı başarmıştır. Bu süreklilik, sosyal kurumlar, toplumsal yapılar, hafıza, sözlü kültür ve gündelik hayatta üretilen pratikler üzerinden sürdürülmüş ve geçmişten devralınan sosyal, siyasal ve kültürel mirasın bir devamı olmuştur. Yerel hafıza ve gündelik hayattaki direnme mekanizmaları, ulus-devletin dayattığı politik sınırlara karşı ortaya çıkmıştır. Politik sınırların oluşturduğu kopuşları ve direnme mekanizmalarını vurgulayarak, ulus-devletin dayatmalarına karşı yerel kimlik ve hafızanın varlığını ve direnişini ortaya koymaktadır (Aras, 2014, s. 16-17).

Sosyal bilimlerde sınır çalışmalarının genel olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. İlk grup ise, mültecilik, kitlesel işgücü göçleri, yasadışı ticaret gibi sosyal sorunlarla ilişkilendirilen sınır çalışmalarını içermektedir. Bu çalışmalar genellikle yerel veya uluslararası sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde gerçekleştirilmektedir. İkinci grup ise, antropologların kimlik ve etnisiteye odaklanan mikro coğrafya çalışmalarını içermektedir. Bu grup, küreselleşme etkisiyle ulusal kimlikler içinde etnisite ve kültür sınırlarını arayanlarla, tekil örneklerden hareketle benzersiz araştırma süreçleri yürütenler olarak ikiye ayrılmaktadır. Donnan ve Wilson sınır bölgelerinin modern dünyadaki önemini vurgulamaktadırlar. İnsanların günlük yaşamlarında karşılaştıkları olayların birçoğunun sınır bölgelerinde gerçekleştiğini veya olabileceğini ifade etmektedirler. Sınır bölgelerinin hayatın merkezinde önemli bir rol oynadığını ve sınırların sadece coğrafi ayırım noktaları olmadığını vurgulamaktadırlar. Sınırların, kültürel etkileşimlerin, ticaretin, göçün ve diğer sosyal dinamiklerin yoğun bir şekilde yaşandığı yerler olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca, bazı olayların sadece sınırlarda meydana geldiği ve bu nedenle sınır bölgelerinin özel bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedir (Özgen, 2004, s. 19).

Araştırma konusu olarak sınır sosyal bilimlerde pek çok şekilde

tanımlanmaktadır. Sınır kültürleri ve kimlikleri üzerine yapılan araştırmaların uluslararası sınırlara antropolojik bir açıdan yaklaşımı, uluslar ve devletler arasındaki iktidar ilişkilerini anlamak için önem teşkil etmektedir. Bu yaklaşım, belirli bir iktidarın gücünün nasıl arttığı veya azaldığına dair bir perspektif sunmakta ve uluslararası ilişkilerdeki iktidar dinamiklerini incelemektedir. Bu bağlamda, uluslararası sınırların ve devletlerin iç ve dış iktidar ilişkilerinin araştırılması gerekliliği vurgulanmaktadır. Sınır bölgelerinin modern dünyada önemli bir rol oynadığına ve sosyal bilimcilerin ilgisini çektiğine işaret etmektedir. Sınır bölgeleri, devletler arası ilişkilerde ve devletlerin ortaya çıkışı ve gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Bundan dolayı, sınır bölgeleri özel bir ilgi gerektirmeseler de sosyal bilimciler için merak uyandıran bir konu olmaktadır. Bazı durumlar sadece sınırlarda ortaya çıkmaktadır. Nedeni ise sınırların, devletlerin işlevlerinde ve tarihlerinde önemli bir rol oynamalarıdır. Her ulus ve devlet için sınırların özel bir önemi vardır. Çünkü sınırlar hem tarihsel hem de güncel olarak birçok özgü niteliği yansıtır. Bu nedenle sınırlar uluslararası ilişkilerde ve devlet yapısında sürekli olarak önemli rol oynamaktadırlar (Donnan & Wilson, 2002, s. 17).

Ulus-devlet ve ulus-devlet inşa süreci uluslararası ilişkiler çalışmalarında merkezi bir öneme sahiptir. Ulus inşa süreci ile uluslararası düzen ve güvenlik arasında doğrudan ve açık bir bağlantı vardır. Uluslararası alanda ulusal birimlerin hükümet süreçleri açısından devletleştirme farklı durumlardadır. Bu sürecin başarılı örnekleri şu şekilde olabilir: Batı Avrupa'da ve şu anda sanayileşmiş ve ileri dünya ülkeleri arasında yer alan ülkelerde bu açıkça görülmektedir. Gözlemlenerek Dünyanın bu bölgesindeki ulusal hükümetin imajı çok etkileyici bir gelişme gösteriyor. Milletın sosyal yapısı ile hükümet arasında çok sıkı bir bağ vardır. Bu ulusal hükümetler küresel sorunların yönetimine ve dolayısıyla sürdürülebilirliğe en fazla katkıda bulunanlardır. Ve uluslararası düzenin devamında önemli rol oynamaktadır. Son yıllarda yaşanan bazı olaylar ve dünya olayları sonucunda devlet-millet inşası çalışma konusu haline gelmiştir. Uluslararası ilişkiler alanı büyük önem kazandı. Soğuk Savaş sonrasında çoğunlukla Doğu Avrupa'da bulunan ve ittifakın kalbinde yer alan bu hükümetler Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra ağırlıklı olarak akut siyasi, ekonomik ve güvenlik sorunlarıyla ilgilendiler. Böylelikle

uluslararası ilgi gördü. Bu kaotik durumların açık bir örneği şunlar olabilir; Balkanlar, Kuzey ve Güney Kafkasya, Tacikistan, Moldova vb. 'de gözlemektedir. Ayrıca bu dönemde Ortadoğu ve Afrika başta olmak üzere dünyanın birçok yerinde bölgesel ve etnik çatışmaların arttığını görüyoruz. Aslında süper güçler (Soğuk Savaş sisteminin küresel gücünün iki kutbu) arasındaki savaş tehdidinin (algılanan tehdit) ortadan kalkmasıyla birlikte, güvensizlik ve savaş aslında daha düşük, daha sınırlı ama çoğunlukla daha şiddetli bir düzeye evrildi. Küresel güvenliği ana gündem haline getirmiştir. Dolayısıyla yukarıdaki iki gelişmeyle karşılaştırıldığında uluslararası ilgiyi çeken çeşitli konular arasında devlet inşası ve ulus inşası tartışmaları da ciddi bir önem kazanmıştır. Bu dönemde Birleşmiş Milletler, Bu konuya en çok dikkat ABD'nin yanı sıra göreceğimiz gibi bu ikilinin bu yönde gösterdikleri ilgi ve aldıkları önlemler nedeniyle, uluslararası ilişkiler literatüründe yurt dışından ulus devlet inşası tartışması yaygınlaşmıştır. 1990'lı yılların başından bu yana Birleşmiş Milletler, görev ve işlevlerinin daha geniş bir şekilde tanımlanması ve değişen küresel ortama göre, küresel güvenlik sorununun ele alınmasında gelişmekte olan dünyada ulus devlet inşasının gerekliliğinin daha fazla farkına varmıştır. Ve sürdürülebilir kalkınma, Afrika, Asya ve Balkanlar dahil olmak üzere dünyanın farklı yerlerinde de bu doğrultuda çalışmalar yapmıştır. Balkanlar'a ilişkin olarak, yeni ulus devletlerle ilgili sorunların çözümünde Birleşmiş Milletler'in rolü ve bunun yol açtığı şiddetli gerginlikler daha ciddi ve somut bir renk aldı. Bunda örneğin ve diğer durumlarda, Amerika Birleşik Devletleri'nin politikaları ve eylemleri esas olarak ulus devlet meselesi şeklindedir. İnşaat ilerledi. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki baskın eğilim, müdahale meselesi olmuştur. Bu ülke Balkanlar, Irak, Afganistan başta olmak üzere dünyanın farklı yerlerinde nüfuzunu genişletmeye çalışıyor. Avrasya'nın (Sovyet sonrası devletler) bu ülkenin ulus-devlet inşasına katkısı şeklinde ortaya çıkan bu küresel olaylar, ulus-devlet inşası konusunu uluslararası ilişkiler çalışmalarında ciddi bir konu haline getirmiştir (Zargar, 1386, s. 100-103).

1.3. Sınır, Kültür ve Toplum Arasındaki İlişkiler

Uluslararası sınırların antropolojik açıdan incelenmesinin, uluslararası ilişkilerdeki iktidar dinamiklerini anlamak için önemlidir. Antropolojik açıdan, sınır

kültürü, uluslararası sınır bölgelerindeki insanları ve kurumları, kendi ülkeleri dışındaki insanlar ve kurumlarla bağlar. Bu, siyasal sınırları aşan kültürel etkileşimlerin varlığına işaret eder. Ancak, bu kültürel manzaralar, devletlerin sınırdaki politik ve ekonomik yapılarından ayrı düşünülemez. Sınır insanların iletişim ağlarının karmaşıklığını ve genişliğini vurgulayarak, sınırın varlığıyla şekillenen hayatların ampirik araştırmanın konusudur. Ayrıca, sınırda yaşayan insanların, devletin belirlediği yasal sınırların ötesinde veya bu tarafında olmalarının önemli olmadığını, asıl olarak sınır hayatlarında yaşadıkları deneyimlerin sınır kültürlerinin bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Kültürün, devletler arası sınır belirleme süreçlerinde belirleyici bir rol oynadığı belirtilmektedir. Ayrıca, sınır bölgelerindeki yerel ve bölgesel kültürlerin sadece tepkisel değil, proaktif rolleri olduğu ve siyaset, temsil ve kabulü etkilediği ifade edilmektedir. Yazı, uluslararası sınırlarda çatışmayı veya iş birliğini özendiren devlet politikalarının sadece ulusal hayatı değil, aynı zamanda sınır hattının her iki tarafında bulunan yerleşim bölgelerini de etkilediğini vurgulamaktadır. Ayrıca, sınır topluluklarının geniş bir yerel, ulusal ve uluslararası görüşmeler yelpazesine dahil olduğu ve sınır kültürlerinin incelenmesinin, sınır bölgelerindeki bireyleri ve grupları diğer iç ve dış aktörlerle bağlayan siyasal, ekonomik ve toplumsal iletişim ağlarını analiz etmenin bir yolunu sunduğu ifade edilmektedir (Donnan & Wilson, 2002, s. 28-30).

Sınırdaki yaşayan insanların, sınırın etkisi altındaki günlük yaşamlarını ve sınırların toplumsal, kültürel ve ekonomik etkilerini iki ana kategoride ayırmak mümkündür. Birincisi ulusal sınır insanları ikincisi ulus aşırı sınır insanlarıdır. Ulusal sınır insanları ise, sınırdaki etkileşimlere rağmen sınıra karşı bir tür duyarsızlık veya uzaklık sergilerken, ulus aşırı sınır insanları komşu uluslarla olan bağlarını sürdürmeye ve çift uluslu yaşam sürdürmeye çalışırlar. Sınırın sadece bir bölünme değil, aynı zamanda bir bağlantı noktası olduğunu ve sınır bölgesindeki insanların karmaşık ilişkilerini ve kimliklerini vurgulayarak önemli bir sosyal ve kültürel olgu olan sınır yaşamının anlaşılmasına yardımcı olmaktadır (Tekin, 2020, s. 108-109).

Sınır bölgelerinin kültürlerinin sınırın niteliğini belirlemede kritik bir rol oynadığını ifade etmektedir. Bazı sınır toplulukları, sınırların etkileşimini azaltarak ve kültürel farklılaşmayı artırarak sınırın ayırıcı etkisini güçlendirirler. Türkiye-

Ermenistan sınırını, bu durum için güzel bir örneği olarak verilebilir. Her iki tarafındaki kültürel farklılıklar, uzun yıllara dayanan çatışmacı politikaların ve düşmanca ilişkilerin sürekli olarak yeniden üretilmesine katkıda bulunmaktadır. kültürün bir sınır bölgesini birbirine bağlayarak sınırın etkisini zayıflattığını ve meydan okuduğunu söylemek mümkündür. Eğer sınır topluluklarının kültürü sınırın her iki tarafında da benzer şekilde var olması uluslararası sınırların meydan okuma ile karşı karşıya olduğunu gösterir. Bu durum, sınır kültürünün sınırları aşan bir etkisi olduğunu ve sınırın etkisini azalttığını ifade eder. Özellikle Hakkâri sınırı gibi sınır bölgelerinde, sınırın her iki tarafında da benzer kültürel özelliklerin varlığı, sınır etkisinin zayıf olduğunu gösterir. Devletler ve insanlar arasındaki karşılıklı meydan okumanın, özellikle sınır bölgeleri gibi sınırların belirsiz olduğu alanlarda belirgin olduğunu vurguluyor. Sınırların sert veya esnek olması genellikle merkezi devlet ile bölgesel topluluklar arasındaki müzakerelere bağlı olarak şekillenir. Ayrıca, sınır bölgelerindeki yerel topluluklar genellikle devlet kurumlarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanır ve bazen bir devleti diğerine karşı kullanmaya çalışırlar. Öte yandan, devletler de birbirlerine karşı diğerinin sınır topluluğunu kullanabilirler. Örneğin, Irak-İran savaşı sırasında taraflar, karşı tarafın sınır bölgelerinde ikamet eden sınır topluluklarını kendi lehlerinde manipüle etmeye çalışmışlardır (Tekin, 2012, s. 94-107).

Kültürel farklılıklar, Sınır bölgelerinin nispeten genel ve evrensel bir özelliği de etnik, sosyal ve kültürel çeşitliliğe sahip olmasıdır. Bu olguya bitişik coğrafi alanlar arasındaki yayılma yasası neden olur. Bu yasaya göre bir bölgenin nüfusunun bir kısmı komşu bölgeye göç ederek özelliklerini sınırın diğer tarafına taşır. Bu olgu zamanla sınır bölgelerinde etnik, sosyal ve kültürel grupların oluşmasına neden olmaktadır. En önemli konu sınır bölgelerindeki etnik-kültürel çeşitlilik olup, bu durum süreci ve bu bölgelerdeki kalkınma ve güvenlik programlarını doğrudan etkilemektedir. Bu sosyal grupların farklılaşması ve etnik-kültürel yaklaşması meselesi merkezi hükümetin elindedir. Bu yüzden bir etnik grup merkezi hükümete yakınlık gösterirse o bölgelerde kalkınma ve güvenlik koşulları sağlanacak (Arapgari, Lotfi, 1398, s. 518). İran ve Afganistan, Pakistan olmak üzere üç ülkede Beluc halkının dağılması ve bu üç ülkenin sınırlarında Beluc halkı yaşamaktadır. İran

sınırında yaşayan Beluç halkı İran kimliği olarak bu kaçakçılık, yasa dışı ticaretini yapmaktadır. İran, Pakistan ve Afganistan olmak üzere üç ülkeye Beluc halkının dağılması, kültürel ve siyasi ortaklıkların hedeflenmesi koşuluyla, sınır bölgelerinin kalkınmasına etken olmaktadır. Ortak kültür, İran İslam Cumhuriyeti ile Pakistan arasındaki kültürel ortaklığın arka planını kapsamaktadır. Böylelikle ülkelerin her biri kendine has özelliklere sahip olarak iki tarihsel dönemi ifade etmektedir. İslam Öncesi döneme bakıldığında tarih ve kültür olan İslam, iki toprağı birbirine bağlamış, bu dönemde hem ırksal hem de dilsel olarak derin kültürel köklere sahip olarak iki millet için ortak eserler ortaya koymuştur. M.Ö. (1500 -2500) yıllarında İndus Vadisi'nde yaşayan parlak uygarlık "Mohenjodaro"nun günümüze ulaşan eserlerinde bağlantılar ve benzerlikler görülebilmektedir. Aryanların bu topraklara gelişiyle birlikte iki milletin efsane ve mitlerinde pek çok benzerlikler oluşmuştur. Bundan dolayı bazı dilbilimciler Sanskritçe, eski Farsça ve Avestan dillerinin aynı kökenden geldiğine inanmaktadır. Ahameniş döneminden kalma, alt kıta bölgesinin o dönemde İran'ın merkezi devletine bağlı olduğunu gösteren belgesel çalışmalar bulunmakta ve o zamandan beri Fars dili, İran ile bu bölgeler arasındaki kültürel ilişkilerde en önemli faktör olarak kabul edilmektedir. İslamiyet sonrası dönemde ise, tarihi ve kültürel benzerliklerin yanı sıra din de iki milletin yakınlaşmasında çok güçlü bir ortak faktör olmuştur (Kiani, 2018).

1.4. Engelleyici Fenomenler Olarak Sınırlar

1.4.1. Sınır Taşları

Sınır taşlarının Osmanlı sonrası coğrafyayı haritalar üzerinde parçalara bölen bir sürecin ilk somut unsurları olduğunu söylemek mümkündür. Bu sürecin aslında ulusal, etnik veya toplumsal çatışmaları çözmek veya nizama sokmak amacıyla değil, belirli siyasi projeler ve çatışmalarla toprakların bölünmesi veya ayrılması için yapıldığını söylemek mümkündür. Sınır taşlarının insanları ve toplulukları tarihsel birlikteliklerinden ayıran, coğrafyayı bölen ve yeni toprak parçalarını güvenlik ayırtları ile çeviren siyasi bir ayrılma ve bölünme sürecini temsil ettiğini ifade etmektedir. Sınır taşlarının sadece fiziksel sınırları belirleme işlevi görmeye kalmayıp, aynı zamanda siyasi ve toplumsal ayrışmayı ve bölünmeyi temsil etme

nedeniyle önemlidir. Sınır taşlarının yerleştirildikleri toprağın hangi ulusa ait olduğunu gösteren bir işaret olduğunu ve uluslararası hukuka göre resmi yetkililerin izni olmadan yapılan her türlü geçişin illegal olarak tanımlanmaktadır. Modern devletlerin toplum üzerindeki kontrol mekanizmalarını sağlayabilmesi için onu anlaması ve coğrafya hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Ancak, modern devletlerin, sosyal düzeni ve bilgiyi görmezden gelerek karmaşık siyasi politikalar geliştirdiğini ve bu durumun ciddi çatışmalara ve sorunlara yol açabileceğini ifade etmektedir. Sınır taşlarının yerleştirilmesiyle başlayan süreçte, devlet otoritelerinin sınır bölgelerini daha fazla askerleştirerek ve yeni çatışma taktikleri ve teknolojileri geliştirerek yerel toplumun direnme mekanizmalarına karşı başarı elde etmeye çalışmaktadır (Aras, 2015, s. 30-32).

Sınırlar, bir ülkenin egemenlik alanlarını belirlerken sadece coğrafi alanları değil, aynı zamanda güvenlik politikalarını etkileyen ve ulusal güvenliği sağlayan önemli unsurlardır. Bu nedenle, sınırların ulusal güvenliğin temel unsurlarından biri olduğu ve devletlerin egemenliklerini korumak için kritik bir öneme sahip olduğunu söylemek mümkündür. Günümüzde sınırların tanımının ve öneminin farklı şekillerde değiştiğini ve sınır güvenliğini sağlamak için kullanılan tekniklerin ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiğini söylemek mümkündür. Sınırlar, sadece ülkeler arasındaki egemenlik alanlarını belirlemekle kalmaz, aynı zamanda bu egemenliğin etkin bir şekilde kullanılmasında engeller oluşturur. Bir ülkenin bölgesel güvenlik mimarisi ve maruz kaldığı tehditler, sınırlar üzerindeki güvenlik politikalarını etkilerken, aynı zamanda sınırlara yönelik bir baskı oluşturur. Bu nedenle, sınırlar genellikle ulusal güvenlik ve devlet egemenliğinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir (Yeşiltaş, 2015, s. 11). Eleştirel sınır çalışmaları ve ana akım yaklaşımların sınırları farklı şekillerde tanımladığını ve değerlendirdiğini vurgulamaktadır. Eleştirel sınır çalışmaları, sınırları ulus-devletler arasında siyasi ayırım hatları olarak görürken, ana akım yaklaşımlar ise sınırları egemenlik ve güvenlik ilişkileri bağlamında değişken ve muğlak bir alan olarak değerlendirir. Bu tanımlamalar, sınırların işlevlerinin ve sınır güvenliği anlayışının, jeopolitik ortama bağlı olarak sürekli değişebileceğini ve ülkelerin karşılaştığı tehditlerin sınır güvenliği politikalarını doğrudan etkileyebileceğini öne sürmektedir. Türkiye'nin sınır güvenliğine yönelik tehditlerin

tarih boyunca değiştiğini ve bu tehditlere karşı güvenlik politikalarında ve mekanizmalarında önemli bir dönüşüm yaşandığını vurgulamaktadır. Erken Cumhuriyet döneminde, sınır güvenliği paradigmasını şekillendiren önceliklerin, özellikle ülkenin toprak bütünlüğünün korunması olduğu belirtilmektedir. Bu dönemdeki yöneticiler için devletin asıl görevi sınırın korunması olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda, Türkiye'nin sınır güvenliğine yönelik yaklaşımının tarih içinde nasıl değiştiği ve geliştiği üzerine odaklanılmaktadır (Yeşiltaş, 2015, s. 12-14).

Devletin sınır taşlarını yerleştirme girişimlerinin sınır bölgelerindeki insanlar tarafından farklı şekillerde algılandığını ve yerel halkın sınır taşlarına pek aldırmadığını söylemek mümkündür. Devletin müdahalelerinin, söylem olarak ve yaptırım olarak, istenen etkiyi yaratmadığına ve yerel insanların sınır taşlarına önem vermediğine dikkat etmektedir. sınır taşlarının mezar taşlarına benzetilmesinin sıkça yapıldığını ve bugün bu taşların sınır haddinde görülmediğini söylemek mümkündür. Zamanla, sınır taşlarının kırılmış veya dökülmüş olabileceği düşünölmektedir. Sınır taşları, büyü ve insan büyüüne ilişkilendirilen bir özelliğe sahip olduğundan bir sonraki dönemde toprağa dönüşecek olan mayınların parçalayarak öldürecek sınır insanların mezar taşları gibi olacağı ifade edilmektedir. Sınır taşlarının sembolik ve metaforik anlamlarını vurgulayarak, sınırların ve insanların karmaşık ilişkisini anlamamıza yardımcı olur. Ayrıca, sınır taşlarının zamanla değişen ve yok olan doğası, sınırın fiziksel ve manevi olarak nasıl değişebileceğini göstermektedir (Aras, 2015, s. 37).

1.4.2. Sınır Kapılar

Sınır kapısı ilk olarak 1936 yılında Atatürk'ün direktifiyle modern bir şekilde inşa edilerek 14 Mart 1937 yılında hizmete açılmış ve 4 Eylül 1953 yılında bir Bakanlar Kurulu Kararı ile hudut kapısı ilan edilmiştir. Ayrıca, 1936'da inşa edilen hizmet binasının yarısının Bazargan Hudut Kapısı olarak İran'a hediye edildiği söylenmektedir. Bu, Türkiye ile İran arasındaki diplomatik ilişkilere ve hediyeleşme geleneğine işaret etmektedir. Daha sonra Dilucu Kara Hudut Kapısı'nın Iğdır'dan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'ne açılan bir gümrük sahası olduğunu söylemek

mümkündür. 1992 tarihli bir yönetmelikle birinci sınıf hudut kapısı ilan edilmiştir. Dilucu Kara Hudut Kapısı ise, Nahçıvan'daki Sederek Hudut Kapısı'na denk gelmektedir. Kapı, ithalat-ihracat, transit ve yolcu giriş-çıkış işlemlerinin yanı sıra 2009 yılından itibaren sınır ticareti konusunda da yetkilendirilmiştir. Yani Türkiye ile Nahçıvan arasındaki gümrük ve ticaret faaliyetlerinin önemli bir merkezi olduğunu ve 1992'den beri bu işlevi gördüğünü söyleyebiliriz (Tutar vd., 2012, s. 21-23).

Sınır kapıları, devletin sınır hatlarında giriş ve çıkışları kontrol etmek için kurduğu mekanizmalar olarak tanımlanmaktadır. Ancak, sınır kapılarının sadece bu işlemlerle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda siyasal iktidarın insanlar ve coğrafya üzerinde etkisini tesis etmek için kullanıldığı vurgulanmaktadır. Sınır kapıları, devletin resmi ideolojisinin, dilinin, dininin ve kültürel yapısının birer göstergesi olarak da görülebilir. Mark Salter'ın vize uygulamaları ve biyo-iktidar gibi konular üzerine yaptığı çalışmaların önemine ve devletlerin yönetim stratejilerini biyo-iktidar kavramı üzerinden açıkladığına söylemek mümkündür. Salter'a göre, devletlerin temel amacı, insanların egemenliklerine boyun eğmelerini ve itiraf etmelerini sağlamaktır. Sınır kapılarının ve vize uygulamalarının sadece fiziksel sınırları kontrol etmekle kalmayıp, aynı zamanda siyasal iktidarın ve kontrolün birer aracı olarak nasıl kullanıldığını açıklamaktadır. Sınır kapılarının koruma paradigmasıyla sürdürülen devlet müdahaleleri, güvenlik önlemleri ve sınır yönetimi politikalarının, merkezi iktidarın sınır komşusu devletlerle olan ilişkisini şekillendiren bölgede ve dünyadaki siyasi ve ekonomik gelişmelerden bağımsız olmadığını söylemek mümkündür. Bu durum, sınır bölgelerinin ve sınır kapılarının sadece yerel düzeyde değil, aynı zamanda uluslararası ilişkiler bağlamında da önemli olmaktadır. Sınır kapılarının güvenlik önlemleri ve sınır yönetimi politikalarının, merkezi iktidarın uluslararası ilişkilerini ve sınır komşusu devletlerle olan ilişkilerini şekillendirmede kritik bir rol oynadığına işaret etmektedir (Aras, 2015, s. 67-69).

Gürbulak Sınır Kapısı'nın İran tarafındaki yol altyapısı yüzey kaplamalıdır ve bazı kısımlarda bölünmüş yollar bulunmaktadır. Yol güvenliğiyle ilgili herhangi bir sorun yaşanmamaktadır. İran'da karşılaşılan en büyük sorunlardan biri, Türk araçlarından motorin alınıp alınmamasına bakılmaksızın, motorin farkı adı altında ek ücret alınmasıdır. Bu sorun yıllardır çözülemediği için nakliyeciler için büyük bir

maliyet oluşturmaktadır. Nakliyeciler için bir diğer sorun ise İran tarafından alınan yol kullanım bedelidir. İran'da gidilecek mesafeye göre belirlenen bu ücret, Türk nakliyecilerinden de alınmaktadır. Türkiye-İran koridorunda, bölgenin önemli bir sınır kapısı olan Dilucu Kara Sınır Kapısı'nın açılması büyük bir önem taşımaktadır. Boralan Kapısı'nın güvenlik sorunları nedeniyle açılmayacak olması ve Türkiye ile İran arasındaki anlaşma, Dilucu Sınır Kapısı'nın açılmasını gündeme getirmiştir. Iğdır-Dilucu Sınır Kapısı yolu bölünmüş yol olarak tamamlanmıştır ve Türkiye-Nahcivan yolunun bir parçasıdır. Bu yol, 85 km uzunluğunda olup sathi kaplamalıdır ve TIR geçişine uygundur. İran ile bağlantı kurulması durumunda, tek bir kapıdan iki ülkeye geçiş sağlanabilecektir. Ancak Dilucu'nun İran'daki uzantısı olan Maku kentine ulaşmak için dağlık ve güvenlik sorunları olan bir bölgeden geçmektedir. Güvenlik sorunlarının çözülmesi durumunda, Dilucu Sınır Kapısı Türkiye ile İran arasındaki ticareti artıracak ve Gürbulak Sınır Kapısı'nın yoğunluğunu da azaltabilir (Tutar vd., 2012, s. 30).

Sınır kapatma planı sadece bir duvar değil, farklı boyutlara sahip komple bir plandır ve sınır belgeleri için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Genelkurmay Başkanlığı genel müdürlüğünde, silahlı kuvvetler ve sınırda çeşitli askeri ve polis güçleri tarafından yürütülmektedir. Sınırın kapatılması planı zaman alıcıdır ve bu nedenle boşluklarımızın olduğu ve kötüye kullandığımız sınır noktalarına öncelik verilmektedir (Vahidi, 2022). Bazargan, İran-Türkiye sınır kapılarından biridir. 1990'da bir milyon beş yüz yirmi bin kişi, 1991'de ise 970 bin kişi oradan geçmişler ve burası İran'ın en yoğun sınır kapılarından bir tanesidir. Seru şehri, 1379 yılında dört köyün (Seru köyü dahil) birleştirilmesiyle İran-Türkiye sınır kapısı olarak kurulmuştur. Saro, Urmiye şehrinin şehirlerinden biri ve ilin batısında yer almaktadır. Azerbaycan batı Irak, İran ve Türkiye sınırının buluşma noktasına yakın bir yerde bulunmaktadır. Geçen yılın orta ayında bu gümrükten 368 bin kişi geçti. Razi sınır kapısı, İran'ın farklı kara kapılarından biridir. Demiryolu hattının çıkışından dolayı bu gümrük önem kazanmıştır. Razi, Khoi şehrinin ilçelerinden bir olarak kuzeyde bir konuma sahiptir. Saro sınırı ve Bazargan sınırının güneyinde, Razi sınırı Türkiye'nin en yakın kara yoludur. İran'la en uzun sınırı olan ve aynı zamanda en fazla sınır anlaşmazlığının olduğu ülke Iraktır. İran'ın sınırında çok

sayıda sınır kapısının bulunduğu ülkelerden biri. Tamerçin Yaranşehir ve Başmak Marivan, İran ve Irak sınırında yer alan Kileh Sardasht, Siranband Baneh ve Saif Saqez sınır kapılarında da ortak sanayi yerleşimleri bulunmaktadır. Hüsrevi sınır kapısı (Munzariye, Irak merkezi hükümeti): Hüsrevi sınırı Kermanshah eyaletinin şehirlerinden Kasr Şirin şehrinde bulunmaktadır. Parviz Han sınır kapısı (Hankin, Irak merkezi hükümeti): Kasr Şirin'de bir sınır kapısı daha bulunmaktadır. Sadece Irak'ın Kürdistan Bölgesi'ne seyahat etmek isteyen yolcuların trafiği amacıyla kullanıldığı için hacıların trafiği burada yasaktır. Mirjaveh, İran'ın Pakistan sınırındaki ana kapısıdır. 75 yılında bu şehir Zahedan'ın bir kilometre güneydoğusunda ve Sistan ile Belucistan eyaletinin sınır bölgesinin ortasında bulunmaktadır. Diğer bir sınır kapısı olan Kohak sınırı, Sistan ve Belucistan eyaletindeki Saradan şehrinin bir işlevidir. Bu sınır kapısı malların transit geçişine ve durumun iyileştirilmesine yöneliktir. Bölge halkının geçim kaynağı tesis edilmiştir. Genel olarak Sistan ve Belucistan vilayetinin sınır kapıları yeni açılmış ve ekonomik durumlarını iyileştirme potansiyeli taşıyan kapılardır. Jalek ise, İran'ın Sis Tan'ın Saravan şehri ve Belucistan eyaletinin Jalek kesiminde bir şehirdir. Doğudan Pakistan'a, batıdan Serdaşt'a, güney ve güneybatıdan Saravan ve kuzeybatıdan eski Rimdan olan Khash ve Mirjaveh'e gider. Afganistan'ın illerden biri olan Hirmand şehrinin köylerinden biri olan Milk sınır kapısı Sistan ve Belucistan'a giriş kapılarından biri olan Zabul'a 45 km uzaklıkta yer almaktadır. İran ile Afganistan arasındaki sınırdır. Afganistan'ın Nimroz ili civarında Milk köyü bulunmaktadır. Dogharon: Afganistan ile en önemli sınır koridoru Dogharon'dur. Dogharon, Razavi Horasan eyaletinin Taibad ilçelerinden biridir. Taibad'a uzaklığı 15 km, Herat'a ise 135km'dir. Dogharon, 10. hükümette özel ekonomik bölgeye terfi ettirildi. Bu geçiş aynı zamanda Yeni İpek Yolu üzerinde yer almaktadır (Kasab., Ebadizade., Şerfi, 2020, s. 23-26). Böylelikle Afgan göçmenler Afganistan ve İran sınırını geçerken Zabul ilçesini kullanmaktadır. Aslında eskiden İran ile Afganistan arasında sınır kapısı ve sınır taşları diye bir şey bulunmamaktadır. Sınır duvarları ve sınır kapıları günümüz toplumunda ortaya çıkmaktadır. Afganistan ile Pakistan arasında hala sınır duvarı ve sınır kapısı bulunmamaktadır. Sınırdaki yaşayan insanlar sınır ile ilgili bir engel tanımamaktadır.

1.4.3. Tel örgüler

İnsanların ilk kez düzenli bir şekilde yaşamaya başladıkları dönemlerde, sınır kavramı ortaya çıkmıştır. Başlangıçta sınır, muhtemelen ekonomik değer taşıyan, günlük ihtiyaçların karşılandığı bölgeleri çevreleyen bir alanı ifade etmekteydi. İlk büyük devletlerin kurulmasıyla birlikte, sınırlar ekonomik değerlere ek olarak savunma açısından da önem kazandı. Muhtemelen, dağ sıraları ve büyük nehirler olmayan bölgelerde, belirsiz ancak geniş bir alan sınırı oluşuyordu. Eskiden, toprak üzerinde belirsiz işaretlerle belirlenen sınırlar veya iki taraf arasında bırakılan boş alanlar bugün kesin ve oynatılması zor çizgilere dönüşmüştür. XX. yüzyıla kadar sınırlarda genellikle seyrek nöbetçi kuleleri ve gümrük binaları bulunurken, devletler artık ulusal savunma, güvenlik, kaçakçılık, göçü kontrol altında tutma, tel örgüler ve sağlık gibi nedenlerle sınırlarda sıkı önlemler almışlardır. Günümüzde sınırlar genellikle haritalarda kırmızı renkle gösterilen çizgiler şeklinde tasvir edilse de gerçekte arazide bu çizgiyle karşılaşmak mümkün değildir. Geçmişte, sınırlar genellikle sürekli bir işaret kullanılmadan belirlenmiş, gerektiğinde sınır taşlarıyla tanımlanmıştır. Ancak günümüzde, bazen tel örgüler, çitler veya duvarlar gibi fiziksel unsurlarla sınır çizilmektedir. Ancak, günümüzde sınırlar genellikle mayın tarlaları, temizlenmiş bölgeler veya traktörlerle iz bırakılmış geniş şeritler gibi fiziksel alanlardan oluşmaktadır. Bazı durumlarda, devletler sınırları geçişi zorlaştırmak veya gizli geçişleri kontrol etmek için tel örgülerle sınırlar çizebilir ve kendi tarafındaki geniş alanları sürerek iz takibini kolaylaştırabilirler. XX. yüzyılın başlarında, silahların tahrip gücünün artmasıyla birlikte, sınırlar bazı yerlerde yüzeyde bir çizgi olmaktan çıkarak, toprağın altına gömülmüş savunma tesislerine dönüşmüştür (Gümüşçü O. , 2010, s. 81-82).

Nusaybin ve Kamışlı arasındaki sınırda yaşanan etnik devamlılığın ve akrabalık ilişkilerinin, sınıra rağmen devam ettiğini ve insanların bu sınırları aşarak birbirleriyle ilişki içinde olduklarını söylemek mümkündür. Ancak, bu ilişkilerin yasal olarak belirsizlikler içerdiği ve devletlerin izni olmadan gerçekleşen sınır geçişlerinin suç olarak kabul edildiğini de söylemek mümkündür. Ayrıca, ekonomik mübadelede bulunanların da bu yolla yasadışı faaliyetlerde bulunduğu ifade edilmektedir. Yeni sınırların kurulmasının ardından insanların sınırları tanımayıp,

geleneksel olarak ilişkilerini sürdürme eğiliminde olduklarını ve bu durumun sınırların henüz sertleşmemesiyle ilişkilendirildiğini artırmaktadır. Dikenli tellerin ve sınırın öncelikle sembolik bir bölünme oluşturduğu ve daha sonra devlet kontrolünün artmasıyla birlikte pratik bir engel haline geldiğini söylemek mümkündür. Sınırın ilk kuruluşunda, doğal oluşumlar gibi coğrafi özelliklerin sınırın belirlenmesinde önemlidir. Ancak, sınıra yönelik güvenlik önlemlerinin artmasıyla birlikte, sınırın meşruiyeti değişerek ve devletin kontrolü daha belirgin hale gelmektedir. Sınırın yerel halk için meşruiyetinin, devletin kontrolüne bağlı olarak nasıl değişebileceğini ve sınır kontrol politikalarının önem arz etmektedir. sınır güvenliğinin artırılması mayın ve tellerle karşılaştırılması yeni sistemin temel nedenlerindedir. İlk olarak, kaçakçılığı engellemek ve ulusal ekonomiye zarar veren faaliyetleri durdurmak önemlidir. İkinci olarak, Kürt algısının yeni ulus-devletlerin toprak bütünlüğüne yönelik bir tehdit olarak görüldüğüdür. Özellikle Barzani hareketi gibi olaylar, Türkiye ve Suriye gibi ülkelerin Kürt algısını şekillendirmede etkili olmuştur. Sınır güvenliğinin ekonomik ve siyasi boyutlarına vurgu yaparak, sınırın önemini ve sınır güvenliğinin arkasındaki stratejik düşünceleri arz etmektedir (Yıldırım, 2020, s. 30-33). Tel örgüler ve dikenli teller sınırda yaşayan insanlar için iletişim kurmalarına bir engel değildir.

Sınırların genellikle dışarıya yönelik bir koruma aracı olarak algılandığı ancak aslında içeriye doğru önemli bir etki yaptığını söylemek mümkündür. Günümüzde sınırların ve kapıların esas olarak dışarıya açıldığını ve dışarıya karşı vatani savunduğunu söylemek mümkündür. Sınırların içeriye doğru genişleyerek ulusal kimliği ve sosyal alanı şekillendirdiğini söylemek mümkündür. Sınırların sadece ticaret ve uluslararası ilişkilere odaklanmakla kalmayıp, içerideki sosyal yapının oluşumunda etkili olduğunu da ifade etmek mümkündür. Ayrıca, etnik, akrabalık ve diğer bağlar gibi içeriye doğru çekici güçlerin sınırları geçerek ulusal kimliği şekillendirdiği ve bu sürecin yerel ve yerel-üstü çıkarlar arasında bir denge gerektirdiğini ifade etmektedir. Sınırların içerideki toplumsal yapıyı şekillendirme gücünü vurgulayarak, ulusal kimlik oluşturmanın ve ulusal çıkarların karmaşıklığını da söylemek mümkündür. Türkiye'deki sınırlarla ilgili kanunları oluşturan ve uygulayanların, sınırların her zaman etnik sorunlarla iç içe olduğunu göz önünde

bulundurmaktadır. Bu durum, sınırların politik, kültürel ve toplumsal dinamiklerde önemli bir role sahip olduğunu ve etnik sorunların sınırların oluşumunu ve işleyişini etkilediğini arz etmektedir. Sınırların etnik sorunlarla ilişkilendirilmesinin, sınırların nasıl algılandığı ve yönetildiği üzerinde önemli bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle, sınırların etnik sorunlarla iç içe adlandırılması, sınırların politik ve toplumsal bağlamlarda ele alınması için kritik bir faktördür (Özgen, 2005, s. 4). Türkiye-Suriye sınırına yerleştirilen mayınların basitçe kaçakçılığı önlemek ve güvenliği sağlamak amacıyla konulmaktadır. Mayınlı alanların hukukun ve bireysel insan haklarının ihlal edildiği, hukuksuz bir alan olarak tanımlandığını söylemek mümkündür. Mayınlı bölgelerde yaşamın tehlikeli ve insan haklarına aykırı olduğunu da söylemek mümkündür. Sınır alanında izinsiz giren insan ve hayvan ya da diğer şeyler olsada devlet güçlerinin bu alanlarda geniş bir yetkiye sahip olduğunu ve insanların yaşamını tehdit etme, yaralama ve hatta öldürme yetkisine sahip olduğunu ifade etmektedir. Sınırların güvenlik politikalarının insan haklarına olan etkilerini ve hukukun ihlal edildiği durumları ele alarak, sınırların sadece güvenlik amacıyla ele alınmaması gerektiğini söylemek mümkündür. Türkiye-Suriye sınırının fiziksel yapısını ve güvenlik önlemlerini detaylı bir şekilde açıklamaktadır. Sınırın ilk olarak sıkı bir şekilde girilip örülmüş dikenli tel örgü ile başladığı ve ardından mayınlı bir bölgeye geçildiğini söylemek mümkündür. Daha sonra ikinci bir dikenli tel örgü ve ardından sınır muhafaza birliklerinin devreye girdiği ara bir alanın olduğu ifade edilmektedir. Bu alanda gözetleme kuleleri ve askeri araçların kullanabileceği toprak-şose bir yol var. Bu alandan sonra Üçüncü bir dikenli tel örgü bulunmaktadır. Bu tel örgülerden sonra Suriye topraklarına geçilmektedir. Sınırın güvenlik amacıyla nasıl düzenlendiğini ve bu düzenlemenin sınırın fiziksel yapısını nasıl etkilediğini, sınırların nasıl korunduğu ve yönetildiği konusunda anlayış sağlayarak, sınırın güvenlik politikalarının nasıl uygulandığını göstermektedir (Aras, 2015, s. 41-42). Günümüzde Afganistan ve İran sınır alanlarında sınır kapısı ve dikenli tel örgüler bulunmaktadır. Ama Afgan göçmenler için gayri resmi yollarla geçmelerine engel değildir. Afgan göçmenler sınırları geçerken bu sınır taşlarını, sınır kapılarını ve tel örgülerini gece saatlerinde geçtiklerini söylemek mümkündür.

1.4.4. Gözetleme Kuleleri

Sınır bölgesinin en genel tanımı, 20. yüzyılın sonu ve devrimin başlangıcın da ortaya çıkmaktadır. Sınır kontrolü ve yönetimi genellikle bireylere, hükümetlere vb. izin veren yöntem ve teknolojileri ifade eder. Hükümetler sınır sorunları, insanların ve malların geçişi, kaynakların uygun maliyetli kullanımı konularında yardımcı olur. Sınır kontrolü ve yönetimi, ulusal sınırların ve düzenlemelerin güvenliğini sağlamaya yönelik bir mekanizma kültürel iletişim yoluyla ulusun farklı ihtiyaçlarını karşılamak için sınırlar boyunca yapılan yasal hareketler. Sınırlarla sağlanan fayda sosyal ve ekonomiktir. Yani sınırı kontrol edip yönetiyorsunuz. Sınır idari işleri kontrolünün kapsamı, kutsallığın korunması, düzen ve güvenliğin sağlanmasını içermektedir (Janparvor., Abadi., Cihanbin, 1395, s. 30). Günümüzde sınır güvenliği, sadece ulusal bir sorun olmanın ötesine geçerek uluslararası alanda da önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, bir ülkenin sınır güvenliği zayıflığı, komşu ve diğer ülkeleri etkileyebilir ve uluslararası güvenliği etkileyebilir. Ayrıca, iç çatışmalar ve uluslararası çatışmalar da sınır güvenliği konusunda dikkat gerektirir. Türkiye gibi jeopolitik olarak önemli bir ülke için, deniz ve kara sınırlarıyla birlikte farklı ülkelerle olan komşulukları göz önüne alındığında, sınır güvenliğinin önemi daha da belirgin hale gelmektedir. Terörle mücadele, kaçakçılığın engellenmesi, yasadışı göçün kontrol altına alınması ve sınır güvenliğinin sağlanması amacıyla, bütünleşmiş bir sınır yönetimi yaklaşımıyla Güney, Doğu ve Batı sınırlarımızda fiziksel güvenlik sistemleri kurulmaktadır. Bu, sınır güvenliğinin çeşitli tehditlere karşı korunması için önlemler alındığını ve ülkenin sınırlarının daha etkin bir şekilde kontrol edildiğini ifade eder. Mardin, Şırnak ve Tunceli illerinde, milli sınırların kaçak geçişlerini engellemek ve sınır güvenliğini sağlamak amacıyla çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Bu kapsamda, Mardin ilinin Ömerli İlçesi'nde bulunan Anıttepe Jandarma Karakolu ile Savur İlçesi'nde bulunan Başağaç Jandarma Karakolu ve Şırnak ilinin İdil İlçesi'nde bulunan Öğündük Karakolu çevresine ve yakın gözetleme kulelerine yüksek güvenlikli tel çitler kurulması planlanmıştır. Bu bölgelerde görev yapan jandarma karakollarının etrafına ve yakın gözetleme kulelerine yüksek güvenlikli tel çit sistemlerinin kurulumu tamamlanmıştır. Bu adımlar, sınır bölgelerindeki güvenliğini artırmak ve kaçak geçişleri önlemek için atılan önlemleri

ifade etmektedir. Milli sınırların güvenliğini sağlamak için Tunceli-Elâzığ ve Mardin sınırlarına kule ve kamera monte edilmiştir, bu adım kaçak geçişleri izlemek ve kontrol etmek için atılmıştır (Önder, 2024). Bu gözetleme kulelerinin gelişmesine rağmen İran-Van ve İran-Erzurum yollarını yasal yolla geçiş yapan göçmenler bu yolları kullanarak Türkiye'ye giriş yapmaktadırlar.

Askeri sınır gözetleme kulelerinin 1970'lerde sınır güvenliği ve kontrolünü sağlamak için inşa edildiğini ve daha sonra alınan güvenlik tedbirleriyle sınırın daha da güçlendirildiğini söylemek mümkündür. Özellikle, rehberlerin mayınlar yerleştirdiği, tel çekildiği ve her 50 metrede bir askerin bulunduğu gözetleme kulelerinin yapıldığına dair bilgiler verilmektedir. Panoptik bir sistem olarak tanımlanan gözetleme kulelerinin sınır güvenliğini artırdığı ve sınır geçişlerini zorlaştırdığına işaret etmektedir. Bu kuleler, sürekli gözetim altında oldukları hissini uyandırarak devletin sınırları kontrol altında tutma amacını güçlendirmektedir. Ancak, sınır insanların bu duruma karşı çeşitli taktikler geliştirdiği ve gözetlenme duygusunu besleyen yöntemlerin etkili olduğu söyleyebiliriz. Özellikle sınır geçişlerinin geceleri yapıldığı ve karanlık zamanların en uygun geçiş zamanı olarak görülmektedir. Aydınlatma sistemlerinin yetersiz olduğu ve gözetleme kulelerinin daha çok gündüz vakitlerinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Gözetleme kulelerinde nöbet tutan askerlerin sınır geçişlerini daha da zorlaştıran ve engelleyen önemli unsurlar olduğunu söyleyebiliriz. Bu askerler, sınır hattında devreye girerek sınırı geçmeye çalışanları durdurma, tutuklama ve gerektiğinde ateş açma yetkisine sahiptirler. Dolayısıyla, gözetleme kulelerindeki askerler sınır güvenliğinin sağlanmasında etkili bir rol oynamaktadırlar. Sınır güvenliğinin sağlanması için askerlerin gözetleme kulelerindeki önemine vurgu yapmaktadır. Bu askerlerin sahip olduğu yetkiler, sınıra olan kontrolün ve güvenliğin sağlanmasına yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Ancak, bu tür yetkilerin kötüye kullanılma riski de bulunmaktadır ve bu durum sınır güvenliği konusundaki hassasiyeti artırır. 1950'lerde sınır karakollarının devletin sınır kontrolünü daha net hale getirdiğini ve sınır geçiş girişimlerini zorlaştırdığını söylemek mümkündür. Mayınlar, gözetleme kuleleri, devreye gizen askerler ve karakollar arasında oluşturulan güvenlik ağının, sınır kaçakçılığını önlemek için sıkı tedbirler almaktadır. Kaçakçıların tutuklanma ve

karakola götürülme hikayeleri, devletin sınır geçişlerine karşı katı tedbirler uyguladığını ve bu önlemlerin ciddiyetini ortaya koymaktadır. İşkence ve tutuklanma karakolda en çok korkulan durumlar olmasına rağmen, insanların kaçakçılığı bırakmadığına dikkat çekmektedir. Ancak, bu sıkı tedbirlerin bile kaçakçılığı önlemekte tam olarak etkili olmadığını göstermektedir. Bu da sınır güvenliğiyle ilgili tam bir çözümün zorluğunu ve insanların zor durumda bile bu tür faaliyetlere devam etme eğilimini ortaya koymaktadır (Aras, 2015, s. 54-57). Günümüzde sınırlarda ne kadar gözetleme kuleleri ve güvenlik tedbirleri artırılmasına rağmen insanların kaçakçılığı bırakmadığını söylemek mümkündür.

1.4.5. Duvarlar

Sınır, iki ülkenin topraklarını ayıran çizgileri tanımlayan bir kavramdır. Sınırlar, bölgedeki siyasi birimi sınırlamak için kullanılan kredi limitleri ve sözleşmelerdir. Bu çizgiler, hükümet topraklarının sınırlarını ve hükümetin otoritesini belirlerken tanımlanır. Dolayısıyla gelişmekte olan ülkelerin çoğunun sınırları, sınır ötesi alışverişler yoluyla sınırları olmayan insanların ihtiyaçlarının önemli bir düzeyini karşılamaktadır. Örneğin, afganistan ile Pakistan arasında sınırdaki duvar ve tel örgüler bulunmamaktadır. Böylelikle Afganistan-Pakistan arasında ticaret ve alışverişler (buğday,nuhut, kavun gibi) iki komşu ülkeler arasında yapılmaktadır. Bu tür alışverişler, gayri resmi ve yerel olmasına rağmen, komşu ülkeler arasındaki alışverişlerde önemli bir rol oynamakta ve sınır bölgelerinde yaşayan insanların yaşamlarını iyileştirmektedir. Aslında sınırlar, komşu il ve köylerin açık ya da kapalı olmalarına bağlı olarak gerilemesinde ya da refahında etkili olup, sınır sorunlarının artması ya da azalması bölgenin ekonomik ve sosyal refahıyla doğrudan ilişkilidir. Sınırdaki yaşayanların ekonomik durumlarının (istihdam, gelir vb.) iyileştirilmesi her zaman ülkelerin hedeflerinden biri olmuştur (Mirlotfi, Bandani, Naderianfar, 1393, s. 97) Son yıllarda Sisadta ve Afganistan'daki Haşdiye medreselerinde duvar inşa edilmesiyle ibadetlerde değişiklikler yaşandı. Sınır duvarının inşasının bölge düzeyinde olumlu ve olumsuz etkileri olduğunu gösteriyor. Duvarın örülmesinin olumsuz etkilerinden biri de köylülerin ekonomik faaliyetlerinin azalmasıdır. Öte yandan akaryakıt kaçakçılığının, uyuşturucu madde taşımının ve adam kaçırmının azalması da olumlu etkilerden biridir (Mirlotfi,

Bandani, Naderianfar, 1393, s. 98-112).

Sınır duvarlarının inşası yeni bir olgu değildir ve insanlık tarihi boyunca Çin duvarı, Hadrian duvarı, Atlantik duvarı, Berlin duvarı gibi birçok duvar inşa edilmiştir. Özellikle göç koridorları üzerinde bulunan ülkeler için sınır duvarları ve çitler çoğu zaman göçmenlerin girişini engelleme işlevi görmektedir. İran'ın doğu sınırlarına duvar örmenin en önemli amaçlarından biri göç akışlarını engellemektir. Devrim sonrası dönemde Afganistan'ın istikrarsız koşulları nedeniyle İran her zaman Afgan vatandaşlarının akınıyla karşı karşıya kalmış ve hükümetin benimsediği politikalar Afgan göçmenlerin gelişini hiçbir zaman engelleyememiştir. Bu durum, İran'ın politika yapıcıları ve karar alıcılarının, sınırları duvarla kapatarak Afgan vatandaşlarının İran'a taşınmasını imkânsız hale getirmeyi düşünmesine neden olmaktadır. Sınırlara duvar inşa etme meselesi birçok insan hakları sorunuyla karşı karşıya çünkü duvar, sınırı göçmenlerin girişini imkânsız hale getiriyor ve buna mülteciler ve yerinden edilmiş kişiler de dahil. Mülteciler bir ülkenin topraklarına girene kadar ilgili insan hakları korumalarından yararlanamazlar ve sınır duvarları bu nüfusun girişine engel teşkil etmektedir. Bu nedenle insan hakları savunucuları, duvar örmeyi hükümetlerin uluslararası topluma karşı insan hakları sorumluluklarından korunma olarak görmektedir. Bugün dünyada duvara asmak normal bir aktivite haline geldi. Hatta Avrupa gibi duvara şiddetle karşı çıkan yerler (örneğin Berlin Duvarı zulmün sembolü haline geldi) bile artık duvarın inşasına büyük yatırımlar yapıyor. Dünyada duvar örmenin yaygınlaşması, sınır duvarlarının sınır güvenliği için etkili bir önlem olduğu yanılısamasını yaratmaktadır. Sınır duvarlarının sınırda yaşayanların yaşamları üzerinde ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarda önemli etkileri bulunmaktadır. Örneğin Sistan'da sınır duvarının inşası, tarım ve hayvancılık alanlarının önemli bir bölümünün (bazı tahminlere göre yaklaşık 4 bin hektar) sınır duvarının arkasında kalmasına neden olmaktadır. Bunun İran sınırında yaşayanların gelirinin ve genel olarak yerel ekonominin azalması üzerinde ciddi bir etkisi oldu. Hem yasal hem de yasa dışı iş fırsatlarının kaybı, sınırda yaşayanların göçünde artışa yol açtı. Ayrıca duvarın inşası, sınırın her iki tarafındaki sınır sakinleri arasındaki sosyo-kültürel bağları azalttı ve bu nedenle yerel halk arasında genellikle olumsuz bir sosyal bakış açısı var. Hatta bazıları bunun

merkezi hükümete olan güvenin azalmasına neden olduğunu söylüyor. Ayrıca duvarların çeşitli çevresel sonuçları vardır. Örneğin Sistan duvarı bölgedeki bitki türlerinin kaybına neden olmuş, hayvanların göç yolunu kapatmış, bölgede rüzgâr erozyonunun artmasına neden olmuştur. Genel olarak sınır duvarlarının hükümetlerin hedeflerini gerçekleştiremediği ve çeşitli maliyet ve zararların yanı sıra birçok insan hakları sorununa da yol açtığı söylenebilir. Bu nedenle İran hükümeti de dahil olmak üzere farklı hükümetlerin duvar inşa politikasını gözden geçirmesi daha doğru olacaktır. Göç sorununu çözmek, göçmenleri duvarın arkasına itip reddetmek yerine, uluslararası iş birliğinin genişletilmesini ve göç etme arzusunun köklerine dikkat eden etkili çok taraflı yanıtları gerektirir. Hükümetler, duvarların her iki yanında da Cemal Mirsadeghi'nin duvar hikâyesindeki çocuk kahraman gibi bu ayırım duvarlarına dayanamayan ve duvarların arkasında düşünen insanların bulunduğunu unutmamalıdır. Evet, günümüzün sınır duvarlarını etkisiz hale getiren göçmenlerin duvar arkası hayalidir (Selimi, 11.041403). Foucault'un iktidar kavramını farklı boyutlarıyla ele aldığını ve bunları egemenlik, disiplin ve biyoiktidar olarak üç ana türde sınıflandırdığını belirtiyor. Egemen iktidar, geleneksel olarak karar alma ve kısıtlama üzerinde odaklanırken, biyoiktidar ise daha çok yaşamı düzenlemek ve kontrol etmekle ilgilidir. Bu tür iktidar, bireylerin biyolojik varlıkları üzerinde etki yaratmayı hedefler ve çeşitli teknolojiler ve tekniklerle bu etkiyi sağlar. Bu benzerlik, her iki tür iktidarın da toplumsal yaşamı ve bireylerin deneyimlerini düzenleme ve kontrol etme amacını paylaşmasıyla ilgilidir (Foucault, 2022, s. 17). Sınırların devletler için bu önemi, devletlerden tarafından yeni tehditler olarak lanse edilen ve geleneksel olmayan güvenlik yaklaşımlarının odağını oluşturan bulaşıcı hastalıklar, çevresel sorunlar, yasa dışı uyuşturucu kaçakçılığı, insan ticareti ve göç gibi yeni tehditlere karşı kontrol mekanizmalarını gündeme getirmektedir. Bu durum bir anlamda devletin kontrol yetkisini kaybetme riskine işaret etmektedir. Kicinger, konuyu AB özelinde ele aldığı çalışmasında organize suçlar, kaçakçılık, insan ticareti ve terörizm gibi tehditlerin göçlerin bir çıktısı olduğunu vurgulayarak devletlerin egemenliklerini korumak için özellikle dış sınırlarında önlemler alabileceğini ifade etmektedir. Devletlerin geleneksel olmayan güvenlik tehditleriyle karşı karşıya kaldığı ve bu tehditlerin devletin kontrol yetkisini sarsabileceği gerçeği mevcuttur. Yeni tehditler arasında bulaşıcı hastalıklar, çevresel sorunlar, yasa dışı uyuşturucu

kaçakçılığı, insan ticareti ve göç gibi konular yer almaktadır. Bu durum, devletlerin egemenliklerini koruma ihtiyacını arttırmakta ve sınırların kontrolünün önemini vurgulamaktadır (Ünay, 2022, s. 17). Modern çağda sınır duvarları hem dışarıdan gelen tehditlere karşı hem de içeride yaşanan çatışmalara karşı bir önlem olarak inşa edilmektedir. Doğu Bloğu'nun Demir Perde'si ve Berlin Duvarı gibi tarihsel örnekler bu durum açıklar niteliktedir. Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ardından sınırların belirsizleşmeye başlaması ve küreselleşme sürecinin etkisiyle de sınır duvarları tekrar önem kazanmıştır. Ayrıca dünya genelinde son 20 yılda politik amaçlarla inşa edilen çok sayıda yeni duvarın varlığına dikkat çekmektedir. Son dönemde dünyada sınırların önemi, sınırlarla ilişkili çatışmaların ve sorunların yükselişi ile artmıştır. Özellikle illegal sınır geçişleri sırasında yaşanan ölümlerin sayısının artışı göze çarpmaktadır. İstatistiklere göre, 2000-2014 yılları arasında sınır geçişleri sırasında hayatını kaybedenlerin sayısı 40.000'in üzerinde olduğu belirlenmiştir. Bu ölümlerin önemli bir kısmının boğulma veya donma gibi nedenlerle olduğunu söylemek mümkündür. Sınırların güvenliği tarih boyunca çeşitli şekilde sağlanmıştır. Geçmişte sınırların belirlenmesi ve güvenliği belli belirsiz işaretlerle yapılırken günümüzde tam teçhizatlı güvenlik önlemleriyle desteklenmiş ve çizilmiştir. Özellikle 20. yüzyıla kadar sınırlarda bulunan gözlem kuleleri ve giriş-çıkış kontrol noktalarının yerini artık çevre/devriye yolları, dikenli teller, algılayıcılar, sensörler, kızıl ötesi kameralar ve aydınlatmalar gibi modern teknolojilerin aldığı söylenilebilir (Soyluk, Yıldız, Sarıcioğlu, 2018, s. 2-5).

Gelişen teknolojiye rağmen hala duvarların inşa edilmesinin ardında yatan nedenleri ve duvarların toplumsal ve sembolik anlamlarını incelemek yerinde olacaktır. Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte sınırların artık fiziksel duvarlarla çevrili olmasının yetersiz kaldığı ancak hala duvarların inşa edilmesinin devam ettiği bir gerçektir. Bu durum mekanların güç ilişkilerine ve toplumsal hareketlerin sınırların ötesine taşma eğilimini engellemeye işaret etmektedir. Ayrıca, duvarlar anlamsal olarak geçmişten günümüze benzer bir işlevi sürdürmektedir. Öte yandan küreselleşen dünyada sınırların öneminin azaldığı ve sistemlerin daha açık ve bağlantılı hale geldiği açıkça ortadadır. Bu da duvarların katı ve sert yapısını muğlaklaştırarak, sınırların anlamını değiştirir. Duvarların genellikle mekân

oluşturma işlevi üstlendiğini ve koruma sağlayacak, mülkiyet kurulacak bir alan yarattığı düşüncesi hakimdir. Duvarlar kentlerden konutlara, bahçelerden yerleşkelere kadar çeşitli ölçeklerde bu işlevi yerine getirmektedir. Duvarlar belirlenmiş sınırların içinde güvenli bir yaşamın, mülkiyetin, yerin ve meskenin koruyucusudur. Ayrıca duvarlar, insanları sınırlar içinde tanımlamakta ve onları kapalı bir forma dahil etmektedir. Bu kapalı formun güvenlik sağladığı ve tehlikeyi dışarıda tuttuğu, içinde bir düzenin bulunduğu anlamı yatmaktadır. Bu bağlamda, her kapalı formun kendi yaşamını tanımlayan bir organizma gibi işlev görür. Duvarların kurduğu kapalı formda, içeride ve dışarıda herhangi bir ölçekte bir tür iktidar ilişkisi mevcuttur. Özellikle ulus-devlet kavramının sınırların güvenliğini sağlamak için duvarlar ördüğünü ve kendi içinde bir özgürlük alanı tanımladığı söylenebilir. Bu durum, sınırların korunmasıyla birlikte ulus-devlet otoritesinin ve iktidarının da pekiştirilmesi anlamına gelir. Ayrıca daha şehir devletleri gibi küçük ölçekteki sınırlar, özerklik taleplerine yol açabilir.

Orta Çağ'da, şehir devletlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, sınırların ve iktidarın farklı biçimleri ortaya çıkmıştır. Duvarlar mekân oluşturma ve koruma sağlama işlevlerine sahiptir ve insanların güvenli bir yaşam alanı oluşturmak için duvarları kullanma eğilimi vardır. Duvarlar; bir kentten konuta, bir bahçeden yerleşkeye kadar çeşitli ölçeklerde bu rolü üstlenmektedir. Ayrıca duvarlar belirlenmiş sınırlar içinde güvenli bir hayatın, sahip olmanın ve yerin koruyucusu anlamını da içinde barındırıyor. Duvarlar, insanları kapalı bir forma dahil ederek, içinde güvende hissettirir ve dışarıdaki tehlikelerden korur. Bu kapalı formun içinde bir düzen bulunmaktadır ve kaostan zarar görmemek için önlem alınmaktadır (Alkaya, 2015, s. 7-15).

Farklı bölgelerdeki duvarların benzer amaçla kullanıldığına rastlanılmaktadır. Örneğin, ABD'deki güvenli konut siteleriyle İsrail'deki yerleşimler arasında duvarlar kullanılarak benzer güvenlik önlemleri alındığının bir kanıtıdır. Diğer yandan duvarlar toplumları bölme potansiyeline işaret etmektedir. Farklı coğrafi bölgelerdeki duvar inşaatlarının devam ettiği ve tartışmalara neden olduğu düşüncesi de mevcuttur. Bağdat'taki duvar önerisinin infiale yol açmasına rağmen, ABD ordusunun bu şehirde de benzer bir duvar inşaatı hedeflediği belirtiliyor. Bu durum

dünya genelinde duvar inşaatlarının artış gösterdiği ve toplumlar arasında ayırım yarattığı şeklinde yorumlanabilir. Duvarların amaçlarının çeşitli olduğu ancak genel olarak toplumları ayırmayı ve belirli grupları engellemeyi hedeflediği söylenebilir. Yoksullar, işçiler, sığınmacılar, kaçak mallar, terör, etnik ve dini gruplar gibi çeşitli unsurların engellenmeye çalışılmaktadır. Ancak, duvarların dünya genelinde artan sayısının ortak boyutları olduğu ve bunların tarihî bir dönemde benzerlik gösterdiği ifade edilebilir (Brown, 2010, s. 23-24).

1.6. Sınır Bölgelerinde Kültür ve Etkileşim

Küreselleşme sürecinde ulus devletlerde egemenlik, bölge, kimlik ve sınır konuları önem kazanmaktadır. Sınırlardaki ekonomik, politik, sosyo-kültürel süreçler, ulus devletlerin perspektifleriyle giderek daha fazla örtüşmekte ve bu durum, ortak yönetim arayışlarını gündeme getirmektedir. Yönetişim kavramının devlet ve piyasa mekanizmasına alternatif olarak ortaya çıkması, sınır bölgelerindeki yönetişimi kolaylaştırmaktadır. Sınır bölgelerinde yönetim iki temel bakış açısıyla ele alınmaktadır. Birincisi, ulusal aktörlerin liderliğinde federal idari sistemlerde uygulanan yönetişimdir. İkincisi ise, farklı düzey ve sektörlerdeki aktörleri içeren, seçici ve çeşitli ölçeklerde uygulanabilen fonksiyonel yönetişimdir. Sınır bölgelerindeki sosyo-mekânsal etkileşim ve yönetişimin nasıl ele alınması gerektiğini açıklamaktadır. İlk olarak, ulus devletler arası geçirgenliğin ölçülmesi için kapsamlı bir yaklaşımın geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Daha sonra, sınırda gerçekleşen ve devletler arasında oluşan çok boyutlu akımların ve ağ yapılarının yerleşmelerin ağsal ilişkileri bağlamında analiz edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Son olarak, sınır bölgesinin özgünlükleri dikkate alınarak bir yönetim çerçevesi sunulması amaçlanmaktadır. Bu yaklaşım, sınır bölgelerindeki sosyal, mekânsal ve politik dinamiklerin daha iyi anlaşılmasını ve uygun yönetim modellerinin geliştirilmesini sağlamayı hedeflemektedir (Söylemez., Varol, 2020, s. 147-148).

Sınır; bir ülkenin sınır bölgelerinin komşu ülkenin sınır bölgeleriyle sembiyotik bir ilişki içinde olduğunu belirtmektedir. Sembioz; birlikte yaşayan iki organizmanın karşılıklı olarak fayda sağladığı bir ilişki türünü ifade eder.

Dolayısıyla, sınır bölgelerindeki komşu ülkeler arasında karşılıklı bağımlılık ve etkileşimin olduğunu söylemek mümkündür. Sınır bölgelerindeki etkileşim koşullarının çeşitli faktörlere bağlı olarak farklılık gösterdiğini belirtmektedir. Bu faktörler arasında devletlerin politik ilişkileri, ekonomik gelişme düzeyleri, etik, kültürel ve dilsel özellikler bulunmaktadır. Ancak, bu çeşitliliğe rağmen, sınır bölgelerinde ortak bazı özelliklerin bulunduğu ve bu nedenle bir genelleme yaparak sınırda gerçekleşen etkileşimleri sınırlayabileceği ifade edilmektedir. Bütünleştirilmiş sınır bölgelerinin, komşu devletler arasındaki sınır ticareti ve insan akışını engelleyen tüm politik sorunları ortadan kaldırdığı bir aşama olduğu belirtilmektedir. Bu tür bölgelerde sınırın her iki tarafı arasında iş birliği ve entegrasyonun arttığı ve sınırların daha geçirgen hale geldiği anlamına gelir. Bu durum ticaretin ve insanların sınırları daha kolay ve serbestçe geçebildiği böylece ekonomik ve sosyal etkileşimin arttığı bir ortamın varlığına işaret eder (Tekin, 2020, s. 103-107).

Siyasi coğrafyacılar devlet sınırlarıyla ilgili akademik çalışmalarının ve sınırların önemini altını çizmektedir. Siyasi coğrafyacılar, devlet sınırlarının neden ve nasıl çizildiğini anlamaya ve sınıflandırmaya odaklanarak bu konuda çalışmalar yapmaktadırlar. Onlar için, uluslararası devlet sınırları; siyasi egemenliğin, iktidarın ve bölgesel bölünmelerin mekânsal ifadesini temsil eder. Ayrıca sınırların sadece fiziksel değil aynı zamanda kültürel olarak da geçirgen olduğunu ve esnek bir özelliğe sahip olduğunu belirtmektedirler. Son olarak, sınırlar ve sınır bölgeleri aynı zamanda kültürel peyzaj açısından önemlidir ve bir ülkenin, ulusun ve kültürün genel özelliklerinin sergilendiği yerler olarak kabul edilmektedir. Günümüzde sınırların önemini; küreselleşme, küresel ticaret, küresel pazar ve serbest piyasanın etkisiyle Orta Çağ'dakine kıyasla daha az olduğunu belirtmektedir. Küresel gerçeklikler, sınırsız bir dünyayı teoride mümkün kılar ve ulus-devletlerin sınır güvenliği konusundaki tutkusunu ve mücadelesini neredeyse göz ardı eder. Bu ifade, sınırların geleneksel anlamda sıkı bir şekilde korunmasının giderek azaldığını ve küresel bağlantıların ve ilişkilerin önem kazandığını öne sürmektedir. Kimlik ve kültürün tanınması ve kabul edilmesi önemli kavramlardır. Sınır bölgeleri, kültürel etkileşimin en yoğun yaşandığı yerlerden biri olarak nitelendirilir. Bu bölgelerde etnik grupların

ekonomik yaşamı ve ilişkileri, siyasi coğrafya açısından ele alınması gereken önemli konulardan biridir. Dünya siyasi haritası tarih boyunca birçok değişime uğramıştır ve bu değişimlerden en çok etkilenen yerlerin başında sınır bölgeleri gelmiştir. Sınır bölgelerinin sadece resmi olarak tanınmış kültürel birimlerin sınırlarında değil, aynı zamanda resmiyet taşımayan farklı cinsiyet, yaş, statü ve yaşam deneyimlerinin keşiştiği yerlerde de var olduğu söylenebilir. Bu bölgeler; çeşitli kültürlerden, etnik kökenlerden, ırklardan ve dinlerden insanların karşılaşma alanlarıdır. Sınır bölgeleri, sınıf, ırk, etnik köken, milliyet, yaş, politika, kıyafet, yemek gibi konularda dinamik bir ortam yaratır. Bu nedenle sınır bölgelerinin tarihi, kültürel, ekonomik, akrabalık ve dilsel bağlar ve yakınlıklarla dolu olduğu ancak uluslararası kabul görmüş sınırlar nedeniyle bölünmüştür. Bu nedenle, sınır bölgeleri aynı zamanda kültürel bir köprü görevi de üstlenmektedir. Sınır bölgelerinde yaşayan insanlar, sınırdaş yerleşmelerdeki insanlarla tanışır, etkileşime geçer ve ilişkiler zamanla şekillenir. Sosyal ilişkiler için üç olası mekânsal model belirtilmektedir. Sınırlar haritalarda tek boyutlu çizgiler gibi görünse de aslında kara üzerinde çok boyutlu işlevlere sahiptir. Sınır bölgeleri, sosyo-ekonomik yaşamdan ve uluslararası sınıra yakınlıktan doğrudan etkilenen yerleşim yerleridir. Bu nedenle sınır bölgeleri güç merkezleri arasında yer alır ve güç merkezlerinin etkilerine maruz kalır. Bu açıdan bakıldığında; sınır bölgeleri ülke topraklarını içe ve dışa bağlar. Aynı zamanda savunma ve saldırı bölgeleridir. Dolayısıyla bu bölgelerin en iyi şekilde yönetilmesi gerektiği söylenebilir. Sınır bölgeleri insan hareketliliğinin ve kültürel etkileşimin yoğun olduğu yerlerdir. Nitekim bu bölgeler beşerî faaliyetlere izin veren ve entegrasyon süreçlerinin yaşandığı bir sosyal alandır. Bu nedenle tarih boyunca güç merkezleri veya siyasi yapılanmalar her dönemde sınır bölgelerine işaret eder (Deniz, 2020, s. 241-248).

Sınırlar, sosyal-mekânsal kimlikleri sabitleyen serbest bırakma, eşzamanlı dahil etme ve dışlama süreçlerine yardımcı olma yeteneğine sahip olmaktadır. Başka bir açıklama ise, günümüzde varoluşsal doğası gereği sınır olarak isim verilen çizgilerin hem mekanları hem de grupları çevrelediği ve ulusaldan yerele farklı grup üyelerinin dahil olma ve dışlanma boyutlarını belirlemesidir. Böylelikle modern sınır araştırmalarını geleneksel sınır çalışmalarından ayıran şey ise, 20. yüzyılın ilk

yarısında düşünürlerin incelediği konunun, sınırlarının belirlendiği ve nihayet hükümet üzerinde uygulandığı düzenli bir süreç olmasıdır. Ancak hiçbir zaman sınırlama sürecinin teknik tanımının ötesine geçmemektedir. Aslında dinler, siyasi ve etnik bağlamları, insanların bu sınır bölgelerinde ya da çevresinde yaşadıkları ve bölgede bir ayırım çizgisi oluşturmaya yönelik kararlardan etkilendiklerinin gerçeğini değiştiremez. Bundan dolayı sadece uluslararası sınır kontrollerine dikkat edilebilir. Aslında bu sınırlar, millet ve kolektif hafıza açısından mekânların tarihi anlamlar ve mitlerle dolu hale geldiği sınırları da tanımlamaktadır. Ulusal bölge kimliklerinin sosyal inşası, ülke sınırlarının ötesindeki alanlarda ve bölgelerde gerçekleşir (Aznadahi, 2016, s. 542). Küresel ticaret ve rekabetçiliğin işgücü piyasası üzerinde özel etkileri vardır. Ticari şirketler temel olarak maliyetlerini düşürmeye çalışırlar ve bu da resmi işgücü piyasasının resmi olduğu ve karmaşık yasal düzenlemelere sahip olduğu ülkelerde enformel piyasalara yönelme seçeneğini doğurur ve bu şansın kendisi de bu pazara olan talebin ve nihayetinde bu pazarın gelişmesine neden olur. Pazar Rusya Federal Cumhuriyeti'nin kayıt dışı işgücü piyasası özellikle sanayi, tarım ve inşaat sektörlerinde aktiftir. Bu yasa dışı göçmenlerin faaliyetlerinden elde edilen gelir önemli bir rakam olup, bu gelirin bir kısmını bazen menşei ülkelere göndermekle birlikte diğer taraftan varış ülkeleri için de ekonomik açıdan büyük önem taşıyan bu faaliyet araştırılmıştır. Dünya Ticaret Örgütü ve diğer kurumlardaki çeşitli çalışmalarda ölçümler yapılmıştır. Bu gayri resmi işgücü piyasasının düzenlenmesi, yasadışı göç olgusunun diğer yönlerinden biridir ve bu olgunun diğer yönlerinden daha fazla; sivil toplum kuruluşları, ticaret ve ticaret gibi yasadışı göç konusunda paydaşların iş birliğini gerektirir (Zülfikari, 1396, s. 144-145).

1.7. Sınırdaki Kaçakçılık ve İnsan Ticareti

Sınır bölgeleri çoğunlukla gelişmemiş alanlardır ve buralarda yaşam, göçebelik ve hayvancılık ekonomisine dayalı olarak ilkindir. Bu durum, ekonomik gelişme ve nüfustaki istikrarsızlıktan kaynaklanan sorunların ve sonuçların kaynağı olan sınırdaki yaşayanlar arasında toprağa ve bölgeye ait olma duygusunu azaltmaktadır. Sonraki aşamalarda özellikle sınırlarda huzursuzluk ortamı oluşmaya başladığı durumlarda nüfus, yavaş yavaş sınır bölgelerinden daha güvenli yerlere göç etmiştir. Bu olgu sınır bölgelerinin gelişimi ve güvenliği üzerinde olumsuz etki

yaratmaktadır.

Sınırın her iki tarafında ekonomik gelişmişlik, teknoloji, sanayi ve tarımsal üretim düzeyi farklılığından dolayı iki ülkenin sınır bölgeleri; ekonomik alışverişin, teknolojinin ve her türlü mal ve hizmetin alışveriş yeridir. İki ülke arasında sınır bölgelerinde ekonomik mübadelelerin genişlemesi olgusu yasal yollarla kontrol altına alınmadığı takdirde, mal kaçakçılığı olgusunun yaygınlaşmasına neden olacaktır. Bu durum ekonomik faaliyetlerde ekonomik ve sosyal düzensizliğe yol açacaktır. Böylelikle sınır bölgelerindeki nüfus istikrarsız olacak ve sınır bölgelerinin güvenliği de derinden etkilenecektir. Toprağa aidiyet duygusunun zayıf olması, sınır nüfusunun düşman tarafından istismar edilme ihtimaline yol açacak ve güvenliğin sağlanması konusunda bir krizle karşı karşıya kalınacaktır (Arapgarı, Lotfi, 1398, s. 518). Kaçakçılık; ekonomik faydalarına rağmen zengin ülkelerle fakir toplumlar arasında sınıfsal bir uçurum yaratmış ve giderek de genişleyen bir iş koludur. Bu eylem insan ticareti mağdurlarının sayısını artırmaktadır. Kendi ülkelerindeki etnik, iç siyasi çekişmeler, bölgesel savaşlar, sosyal sorunlar, ekonomik yoksulluk ve işsizlik gibi nedenlerden dolayı oldukça savunmasız durumda olan göçmenler kendi ülkelerini bırakmak zorunda kalmaktadırlar. Özellikle kadınlar ve çocuklar, kayıt dışı sektörde çalışan kişilere yönelik ayrımcı muamele nedeniyle daha fazla tehdit altındadır. İnsan ticareti, göçe yönelik ekonomik zorunluluk ve siyasi motivasyonların bir sonucu olarak sosyo-ekonomik ve güvenlik baskılarından kaynaklanan bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. İnsanların umutlarına ve hayallerine ulaşmak için kendi ülkelerinin sınırları içerisinde tehlikeli bir göç deneyimi yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Bu doğrultuda devletler uluslararası alanda olduğu gibi kendi iç hukuk sistemlerinde de insan ticaretini daha geniş boyutlarda araştırmaya çalışmaktadır. Göç; yoksulluk, ayrımcılık ve cinsel şiddet sorunlarını da beraberinde getirmektedir. İran'ın insan ticareti olgusunu inceleme ve suç sayma mevzuatı, daha geniş bir hukuki, uluslararası, sosyal ve ekonomik boyut göstermekte ve insan ticareti olgusuna daha kapsamlı bir yaklaşım sunmaktadır. Günümüzde toplumlarda suç kontrolünün unsurlarından bir tanesi de sınırlarımızdaki yasa dışı insan ticaretinin kontrol edilmesidir ve bu durum devletlerin yurt içi iş imkanlarını korumak ve suçları azaltmak amacıyla uluslararası anlaşmalar yapmasına

neden olarak görülmektedir. Parlamento Protokolü, uluslararası suçların kontrolünde bir iş birliği anlaşmasıdır. Bu da devletleri her türlü kaçakçılığa karşı mücadelede iş birliği yapmaya teşvik eder. Aynı zamanda insan ticaretine maruz kalan kişilerin yasa dışı çalışmalarını yerel yasalarla önlemelerini destekleyen standartları da içermektedir. Günümüzde insan kaçakçılığını ve korunmasız kişilerin yasa dışı ticaretini önlemeye kararlı devletlerin ve toplulukların çabalarına şahit olunmaktadır (Afrogh & Zarei, 1394). Günümüz toplumunda ticari ve ekonomik alışverişlerin artması küresel ekonominin göstergelerinden bir tanesidir. Ekonomik açıdan bakıldığında sınır ötesi taşımacılık sektörünün gelişmesi ve sınır ötesi alışverişlerin yaygınlaşması, getirdiği birçok ekonomik fayda nedeniyle oldukça önemlidir. Dolayısıyla sınır bölgelerinin ticari alışverişi ve dinamik ekonomisinden kaynaklanan değişimleri ortaya koymak, şehirlerin ve çevre bölgelerin büyümesi ve genişlemesi için yönetim ve planlamanın temel ihtiyaçlarından biri olarak görülmektedir. İnsanların hayatında sınırlar ithalata ve insan ilişkilerine engel olarak görülmemesi gerekmektedir. Çünkü sınırlar farklı hükümetlerin topraklarını birbirinden ayırırken çoğu zaman komşu devletler arasında iyi siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler yaratmaktadır. Örneğin, ailelerin normal yaşamında komşuluk duvarı, seyahate ve sosyalleşmeye engel olmayarak dostluk ve iş birliği unsuru olduğu gibi, komşu devletlerin sınırları da ilişkilerin güçlenmesinde büyük rol oynayan değerli bir coğrafi faktör olarak görülmektedir. Bundan dolayı sınırın her iki tarafında yaşayanlar arasındaki iki yönlü iletişim ve işlemlere; “sınır etkileşimi” ismi verilmektedir. Bir diğer önemli nokta ise sınır şehirlerinin istikrarına ve kalkınmasına özen gösterilmesinin faydalı olacağı konusudur. İçinde var olan eşitsizlik, yoksulluk, yaşam kalitesinin düşmesi, barınma, işsizlik ve kaçak istihdam, suç ve yolsuzluk gibi sorunların eskisinden daha fazla azaltılması gerekmektedir. Dolayısıyla kalkınma ve sürdürülebilirlik sürecine önem verilmesi sadece şehirler için değil çevredeki alanlar ve sınırdaki küçük insan yerleşimleri (köyler ve ilçeler) için de olumlu etki yaratacaktır (Mohammadi R. , 1398).

Sınır ticaretinin çeşitli nedenleri ve önemi vardır. İlk olarak, yakın komşuluk ilişkileri, taşıma maliyetlerinden kaçınma ve fiyat farklılıkları gibi faktörler, ülkelerin sınır ticaretine yönelmelerine itici güçler olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte,

sınır ticaretinin normal ithalat ve ihracat işlemlerine göre daha az formaliteye tabi olması, bu ticaretin cazibesini artırmaktadır. Sınır ticaretinin sadece ekonomik bir faaliyet olmadığını vurgulayarak, aynı zamanda sınır bölgelerinde yaşayan toplulukların bir araya gelmesine, refahlarının artmasına ve bölge ticaretini canlandırmasına katkı sağladığını söylemek mümkündür. Son olarak sınır ticaretinin ekonomik, sosyal ve güvenlik açılarından önemli olduğu vurgulanmaktadır. Çünkü bu ticaret şekli, sınır bölgelerinde barış ve huzurun sağlanmasına da katkıda bulunabilir. Sınır ticareti çok boyutlu ve kapsamlı bir konudur. Ekonomik etkilerinin yanı sıra toplumsal ve güvenlik açısından da önem arz eder. Sınır ticaretinin uygulanmasına yönelik düzenlemelerin yapılmaması durumunda güvenlik açısından zafiyet doğabilir ve sınır ticareti tercih edilebilirliğini kaybeder. Bu hususta özellikle sınır ticaretine özgü düzenlemelerin dış ticaretten farklılık gösterdiğini göz önüne alarak düzenlemelerin ticaretin kolay ve uygulanabilir olmasını sağladığına dikkat edilmelidir. Bu düzenlemeler arasında; bürokratik işlemlerin azaltılması, kaidelerin basitleştirilmesi ve gümrük muafiyeti veya düşük gümrük vergisi gibi avantajların sağlanması önem arz eder. Böylelikle sınır ticareti, dış ticaretten daha cazip hale gelir. Sınır ticaretinin pratik uygulanabilirliğini artırmak için yapılan düzenlemelerin önemine odaklanarak, sınır ticaretinin özellikleri ve avantajları vurgulanmalıdır. Düzenlemelerin sınır ticaretini daha çekici hale getirdiğini ve ticaretin sınır bölgelerinde daha yaygın ve etkili olmasını sağladığını aynı zamanda bu tür ticaretin dış ticaretten farklı yönleri olduğu göz ardı edilmemelidir (Derin, 2022, s. 24-25).

İllegal sınır ticaretinin, yani kaçakçılığın tarih boyunca var olduğunu ve insanlar için bir iş kolu veya geçim kaynağı olduğunu söylemek mümkündür. Kaçakçılık, tarih boyunca her dönemde, mal üzerinden olduğu kadar insan ticareti üzerinden de yapılmaktadır. Ayrıca, kaçakçılığın sadece mal ticareti ile sınırlı olmadığını, insan ticareti de dahil olmak üzere çeşitli formlarda gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Kaçakçılık sadece ekonomik bir etkinlik değildir, aynı zamanda insan hakları ihlallerine de yol açmaktadır (Derin, 2022, s. 29). Sınırların genellikle mal akışını kontrol etme fonksiyonlarıyla tanımlandığında kaçakçılığa zemin hazırladığını söylemek mümkündür. Kaçakçılığın var olabilmesi için bir sınırın olması gerektiğine ve devletin yasal olarak neyin ihracat veya ithalat edilebileceğini

belirlemesi önemlidir. Sınır kontrollerinin genellikle dışarıdan gelen mallara odaklandığı ancak bazı durumlarda ülke dışına çıkan unsurlarla ilgili sorunlar yaşanabileceği ifade edilmektedir. Bu durumda gümrük bilgilerinden kaçma fırsatı doğduğunu ve bu durumun sınır devletleri için para kazanma fırsatı olarak görülebileceğini söyleyebiliriz. Ancak serbest mal hareketlerine gümrük tarifesi uygulanmadığında, yasal yollardan piyasaya girebilen malların kaçak yollardan dolaşmasının önüne geçileceği için sınırda engellerin olması gerekmektedir. Kaçakçılığın temel amacının engellerden kaçarak kar elde etmek olduğu ve kaçakçılık düzeyinin devletin gümrük kontrollerine duyarlı olduğu ifade edilebilir. Sınırların kaçakçılığın gelişimi için önemli bir faktör olduğunu açıklarken, aynı zamanda gümrük kontrol mekanizmalarının önemi vurgulanmalıdır. Kaçakçılığın, devletin gümrük politikalarına ve kontrollerine karşı hassas olduğunu ve sınırlardaki düzenlemelerin kaçakçılıkla mücadelede kritik bir rol oynadığını söyleyebiliriz. Bu durum sınırların etkili bir şekilde yönetilmesinin, kaçakçılığın önlenmesinde önemli olduğunu göstermektedir. Kaçakçılığın birey veya onun mal mülküne karşı işlenmiş bir suç olmaktan ziyade devlete karşı işlenmiş bir suç olduğu söylenebilir. Bu nedenle kaçakçılığa sadece devlet olarak örgütlenmiş toplumlarda rastlanabileceğini ve kaçak mal akışına karşı yasal önlemler alınmasını gerekli kılacak toplumsal çıkarların varlığından bahsetmek mümkündür. Kaçakçılığın, devletin gümrük düzenlemeleri ve yasal mevzuatıyla yakından ilişkili olduğunu belirtirken aynı zamanda toplumsal yapıların karmaşıklığı ve sosyal çıkarların rolünün altını çiziyor. Bu durum, kaçakçılıkla mücadelede devletin ve toplumun iş birliğinin önemini göstermektedir. (Donnan & Wilson, 2002, s. 178-179). Aslında kaçakçılığı ortaya çıkaran sebep ise, ekonomidir. Çünkü sınırdan gayri resmi olarak geçen Afgan mülteciler de para karşılığında sınır yollarını geçmektedir.

1.8. Sınır Geçişlerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Sınır-dışı Etme Olgusu

Afganistan ve Pakistan gibi bazı sınırlarda sınırın özel koşulları (açık sınır), sınırın uzunluğu, birçok sınır bölgesinde arazi seviyesi, dağlar gibi doğal sınırlayıcı faktörlerin bulunmaması, kontrol sistemlerinin zayıflığı nedeniyle izinsiz giriş çıkışlar diğer sınır illerine göre daha fazladır. Ülkenin siyasi, ekonomik ve kültürel durumu ile ülkenin sınır illerine komşu olan halkların İran'ın güvenliği ile özellikle

yasa dışı giriş ve çıkışlar arasında doğrudan ve anlamlı bir bağlantı bulunmaktadır. Bölgenin yoksulluğu ve geri kalmışlığı, sınırda yaşayanların nedensel ve görelî akrabalığı, bazı bölgelerde işsizlikteki yüksek artış oranı, yüksek okuma-yazma bilmeme oranı, özel kültürlerin yaygınlığı, zenginlerin insan ve uyuşturucu kaçakçılığında elde ettiği kazanç vb. nedenlerle bazı illerde yasa dışı göç eğilimi artış göstermektedir. Derin siyasi farklılıklar, devletlerin sınır güvenliği ve sınırdan giriş çıkışların güvenliği konusunda iş birliği yapmamasına, aynı zamanda her iki tarafın da muhalifleri ve düşmanları desteklemek ve donatmak da dahil olmak üzere tüm yeteneklerini kullanmasına neden oluyor. Komşu ülkenin sınırda huzursuzluk çıkararak karşı ülkenin iç güvenliğini bozmaya çalışıyorlar. Afganistan ve Irak sınırı gibi bazı sınırlarda yaşanan siyasi, idari ve ekonomik istikrarsızlıklar her zaman o ülkenin komşu ülkelerle olan sınırlarında sorunların kaynağı haline gelmiştir. Ve yerinden edilmiş kişilerin ve mültecilerin komşu sınırlara akınına neden olmuştur (Zülfikari, 1396, s. 139-140). Güvensizlik ortamı insanları göçe zorlamıştır.

Sınır dışı etme ise, bir ülkenin vatandaşı olmayan şahısa yönelik olarak o şahısın o ülkenin topraklarında kalmasının yasaklandığını belirleyen talimattır (Özveren, 2018: 38). Yabancıların sınır dışı edilmesinin Türkiye'ye özgü olmadığı ve 1990'lara kadar Batı Avrupa ülkelerinde de genellikle hukukçuların ve bir kısmı tarihçilerin ilgisini çeken bir konu olduğu belirtiliyor. Ancak son zamanlarda bu konunun sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında artan ilgiyle birlikte önemli bir katkı sağladığı ifade ediliyor. Sınır dışı etmenin sadece hukuksal olarak ele alınmasının yeterli olmadığı ve sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinden gelen ilginin hukukçuların çalışmalarını desteklediği vurgulanıyor. Bu bağlamda, sınır dışı etme konusunu anlamaya yönelik bilimsel çabaların hukuksal çerçevesini anlamadan başarılı olamayacağı ve temel sorulardan birinin sınır dışı etmenin ne olduğu ve nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Yabancıların sınır dışı edilmesinin Türkiye'ye özgü olmadığı ve 1990'lara kadar Batı Avrupa ülkelerinde de genellikle hukukçuların ve bir kısmı tarihçilerin ilgisini çeken bir konu olduğu belirtiliyor. Ancak son zamanlarda sınır dışı etmeye yönelik sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında artan ilgi önemli bir katkı sağlamaktadır. Sınır dışı etmenin sadece hukuksal olarak ele alınması yeterli değildir ve farklı disiplinlerce yapılan

çalışmalarla hukukçuların çalışmaları desteklenmektedir. Bu bağlamda sınır dışı etme konusunu anlamaya yönelik bilimsel çabaların hukuksal çerçevesini anlamadan başarılı olunamayacağı ve sınır dışı etmenin ne olduğu ve nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği bilinmelidir (Danış, Soysüren, 2014, s. 153-157).

Türkiye'nin iskân yasasından itibaren, Türk kökenli olmayan göçmen gruplarına yönelik sınır politikaları sıkılaştırmıştır. Cumhuriyetin başlangıcından günümüze kadar sınırları ele alan akademik çalışmalar, azınlıklar, misak-ı milli, vatan, milliyet, coğrafya komşular, dış kaynaklı tehditler, dış tehlikeler, kaçakçılık, komünizm, ulusal güvenlik, gümrükler, kapılar, serbest ticaret, puarlar, pasaport ve güvenlik gibi temalar etrafında yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte sınırları oluşturan farklı unsurlar üzerinden farklı değerlendirmeler yapılmıştır. Ancak temelde sınır bağımsız bir değişken olarak ele alınmaktadır (Erdil, 2015, s. 80).

1.9. Modern Önce ve Modern Sonra Sınırlarda Değişim

Modern öncesi dönemlerde dünyanın hemen hemen her yerinde sınırların geçerli olduğu değil, sınır boylarının geçerli olduğunu ve bu sınır boylarının genellikle aşiretleri, krallıkları veya prenslikleri birbirinden ayıran bir özelliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca sınır boylarının genellikle kontrol edilmediğini ve kanun kaçakları ile haydutlar için bir sığınak işlevi gördüğünü ifade edilmektedir. Modern öncesi dönemlerde sınırların bugünkü anlamıyla net olmadığı ve genellikle kontrolsüz olan sınır boylarının geçerli olduğu açıklanmaktadır. Bu durum, o dönemdeki toplumların daha esnek ve dinamik yapıda olduğunu göstermektedir. Ayrıca sınır boylarının kontrolsüz olması, kanun kaçakları ve haydutlar için bir sığınak işlevi görmesine neden olmuştur, bu da o dönemin güvenlik ve düzen sorunlarını yansıtmaktadır. Modern öncesi dönemlerde sınır kavramının varlığını kabul ederken, bu sınırların günümüzdeki anlamıyla aynı olmadığını açıklamaktadır. Sınırların, bir mülkü çevreleyen ve net bir şekilde belirlenmiş sınırlar olmaktan ziyade daha esnek ve anlamlı olmayan sınırlar olduğunu ifade edilmektedir. Bu durum o dönemdeki toplumsal ve politik yapılanmanın farklılıklarını göstermektedir. Modern öncesi dönemde sınır kavramının varlığına ve işlevine odaklanmaktadır. Antik Yunan'dan Roma, Çin, Bizans, Osmanlı ve Rus

imparatorluklarına kadar olan dönemde, sosyo-politik yapılar sınırlara sahip olmaktaydı. Fakat bu sınırlar sadece bir toprak parçasını belirtmekle kalmayıp aynı zamanda daha derin bir anlam taşımaktadır. Sınırlar, toplulukların kimliklerini, güvenliklerini ve ilişkilerini şekillendiren önemli unsurlardandır. Örneğin; Roma İmparatorluğu sınırları, Roma'nın egemenliğinin ve gücünün sınırlarını belirlerken, Çin İmparatorluğu'nun sınırları Çin kültürünün ve medeniyetinin sınırlarını yansıtmaktadır. Bu durum sınırların sadece coğrafi ayrımlar olmadığını aynı zamanda politik, ekonomik ve kültürel ayrımların da bir yansıması olduğunu gösteriyor. Hem Çin Seddi hem de Roma surları, kendi uygarlıklarının gücünü ve kimliğini dış düşmanlara karşı savunma araçları olarak kullanmıştır. Bu yapılar o dönemdeki ulusal güvenlik politikalarının ve toplumsal yapıların bir yansıması olarak görülmektedir (Tekin, 2012, s. 159-160).

Sınır kavramının tarih boyunca nasıl evrildiğine ve modern devletlerin oluşumuyla birlikte nasıl netleşmeye başladığına odaklanarak, sınırların ne kadar önemli olduğunu söylemek mümkündür. 1648 Westfalya Kongresi'nin, sınırların belirlenmesinde ve devletler arası ilişkilerin düzenlenmesinde önemli bir rol oynadığına işaret etmektedir. Sınırların toplumsal ve siyasi yapıdaki değişimlerle nasıl evrildiğini ve günümüzdeki halini aldığını açıklamaktadır. Sınırların tarih boyunca nasıl değiştiğini ve şekillendiğini ele almakta fayda vardır. Eskiden sınırlar belirsiz işaretlerle belirlenirken, günümüzde daha kesin ve belirgin hale geldiğini söyleyebiliriz. Sınırlar iki ana sınıf altında incelenerek yeryüzü şekillerine göre oluşturulmuştur. Bu sınırlar, geometrik sınırlar ve etnografik sınırlardır. Geometrik sınırlar, genellikle haritalarda meridyenler ve paraleller kullanılarak oluşturulmuş ve çöller, kutuplar gibi az nüfuslu bölgelerde uygulanmıştır. Etnografik sınırlar ise milli devletlerin kuruluş dönemlerinde önem kazanmış ve belirli bir milletin devleti oluşturmak için kullanılmıştır. Siyasi sınırların oluşturulmasında doğal özelliklerin önemini arz etmektedir. Dağ sıraları, yüksek yaylalar, akarsular ve göller gibi doğal unsurlar, farklı bölgeleri net bir şekilde ayırdığı için siyasi sınırların belirlenmesinde kullanılmıştır. Özellikle iki devlet arasındaki sınırların çizilmesinde dağ sıralarının en yüksek tepeleri arasındaki çizgi sıklıkla sınır olarak kabul edilmiştir. Nehirler ve göller gibi su kütlelerinin siyasi sınırların belirlenmesinde önemli rolü vardır. İki

devlet arasında bir nehir veya göl bulunması durumunda, belirli kurallara göre sınırlar çizilir. Nehirlerin iki sahilinin iki ayrı devlete ait olduğu durumlarda, nehir ulaşımına uygun değilse, nehrin orta çizgisi sınır olarak kabul edilir. Eğer nehir ulaşımına uygunsa, nehrin en derin kısmından geçen çizgi, sınır olarak kabul edilmektedir (Efe, Kızıl, 2017, s. 78).

Sınırların toplumsal bir gerçeklik olarak uzun bir tarihe dayandığını ve yerleşik hayata geçişin ardından tarım ve hayvancılık gibi uğraş alanlarına yönelmenin sınırların oluşumunu zorunlu kıldığını söylemek mümkündür. İnsanların yerleşik hayata geçmeleriyle birlikte, toprakların veya hayvanların ayrılması veya korunması amacıyla sınırların oluşturulduğu ifade edilmektedir. Bu sebeple ilk sınırların; toplulukların sahip oldukları mülkiyeti belirleme, savunma ve kendilerini diğerlerinden ayırma ihtiyacından doğduğu söylenebilir. Sınırların oluşumunun insanların yerleşik hayata geçmesiyle birlikte doğal bir süreç olduğunu ve toplumsal düzenin bir parçası haline geldiği söylenebilir. İnsanların toprakları veya hayvanları koruma ve sahiplenme ihtiyacı, sınırların oluşturulmasına neden olmuştur. Bu, insanların toplumsal yapılarını organize etme ve kendi topluluklarıyla ilişkilerini düzenleme çabalarının bir yansımasıdır (Derin, 2022, s. 33). Bu durum ulus devletlerin modern anlamda nasıl ortaya çıktığını ve egemenliklerinin kabul edilmesiyle birlikte devletler sisteminin nasıl oluştuğunu açıklamaktadır. 18. yüzyılın ikinci yarısında ulus devletlerin ideal model olarak kabul edilmeye başladığı söylenebilir. Bu süreçte devletlerin iç ve dış egemenliklerinin tanınmasıyla birlikte ulus devletler siyasi olaylarda eşit bir şekilde yer almaya başlamıştır. Ulus devletler, kendi sınırları içinde tam egemenlik hakkına sahip olmaya başladıkça, güçleri de artmıştır. Yani ulus devletlerin güçlenmesi, egemenlik haklarını uygulama veya uygulamama konusundaki tekellerine dayanmaktadır ve bu durum anlaşmalarla desteklenmektedir (Derin, 2022, s. 38-39). Genel olarak sınır çalışmalarının aksine bu yeni çalışmalarda sınırlar dinamik sosyal yapılar olarak anlaşılmaktadır. Küreselleşmeye yönelik son zamanlardaki eğilimler, sınırlarla ilgili konuların yanı sıra sosyal yaşamın mekânsal organizasyonuna da gösterilen bu tür ilgilerin özel önemini göstermektedir. Bundan dolayı 3336 yılından sonra bir yandan ülkeler arasında sürekli çizilen ve işaretlenen sert bölge sınırlarına yönelik yeni bir eğilim

ortaya çıkmıştır. Diğer yandan ise sınırların doğasına ve yollarına olan ilgi giderek artmıştır. Böylelikle insanlar ve gruplar farklı toplumsal kesimlere yerleşerek ve bir alan yaratmışlardır.

1.11. Sınırdaki Ekonomik İlişkiler

Küreselleşme kavramı günümüzde büyük bir tartışma konusu olmakla birlikte tanımı ve kapsamı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazıları sadece ekonomik yönüne odaklanırken, diğerleri ekonomik yanının yanı sıra siyasi ve kültürel boyutlarına da vurgu yapmaktadır. Bu farklılıkların temelinde ise kavramın içerdiği ideolojik potansiyel yatar. Bu nedenle küreselleşme hakkındaki her tartışma ve yazı, yazarın dünyayı hangi bakış açısıyla gördüğüne bağlı olarak şekillenir. Ekonomik Küreselleşme, dünya çapında ekonomik etkileşimlerin artması ve yayılması olarak tanımlanır. Büyük miktarda sermaye ve teknoloji transferi, mal ve hizmet ticaretini teşvik etmiştir. Küreselleşme ile ulusal ekonomiler arasında yeni bağlantılar oluşmuş, dev uluslararası şirketler, güçlü uluslararası ekonomik kuruluşlar ve büyük bölgesel ticaret sistemleri ortaya çıkmıştır. Ekonomik globalleşme, üretim ve finansal faaliyetlerin küreselleşmesi olmak üzere iki ana alanda kendini gösterir. Üretimin globalleşmesi, firmaların faaliyetlerini diğer ülkelere ve kıtalara yaymasıyla ilgiliyken, finansal globalleşme ise sermayenin sınır-ötesi alanlara kolayca yayılması ve daha düşük riskle daha yüksek kazanç sağlanması düşüncesiyle finansal faaliyetlerin sınırları aşmasıyla ilgilidir (Göngen, 2013).

Küreselleşmenin ve teknolojik ilerlemenin, ulus-devletlerin gücünü ve rolünü sorgulandığı bir çağda, uluslararası ilişkilerdeki değişikliklere odaklanmak gerekir. Manuel Castells'in teorisine göre ekonomik sistemlerin, uluslararası ilişkilerin ve iletişim teknolojilerinin; insan ilişkilerinin yerini aldığını söylemek mümkündür. Küreselleşme; haber alma ve bilgiye erişimdeki artışlar, uluslararası sınırları aşan bir bilgi ve iletişim ağının oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda ulusal sınırların önemi azalırken, ulusötesi ilişkilerin ve küresel entegrasyonun önemi artmaktadır. Bu durum, ulus-devletlerin ve geleneksel devlet yapısının değişen dinamiklerini ve uluslararası ilişkilerde yeni bir paradigma oluşumunu işaret etmektedir. Sınırların karmaşık doğasını ve küresel örgütlenmelerin beraberinde

getirdiği sosyal sorunları ele almaktadır. Sınırların incelenmesi, hem yapısal analizlerle çözüm arayışını içeren uluslararası sivil toplum kuruluşlarıyla yapılan işbirliklerini hem de antropologların mikro düzeyde kimlik ve etnisite çalışmalarını içermektedir. Küreselleşmenin etkisiyle ulusal kimliklerin içinde etnisite ve kültür sınırlarının aranması, sınırların belirsizleştiği bir çağda kimlik kavramının karmaşıklığını öne çıkarmaktadır (Özgen, 2005, s. 19).

Küreselleşme genellikle ekonomik bir kavram olarak algılansa da sadece ekonomik bir temele dayandırmak anlaşılmasını zorlaştırır. Çünkü küreselleşme sadece ekonomik bir süreç değildir; aynı zamanda sosyal, kültürel ve politik yönleri de içerir (Kıvılcım, 2013, s. 221). Ekonomik faaliyetlerin uluslararası nitelik taşıması eski bir olgu olup bazı mallar yüzyıllar boyunca uluslararası ticarete önemli rol oynamıştır. 1913'ten önce ve yaklaşık otuz yıl öncesine kadar uluslararası ekonomik bütünleşme, bağımsız firmalar arasında mal ve hizmet ticareti ile uluslararası sermaye hareketleri yoluyla gerçekleşen yüzeysel bir entegrasyondur. Ancak günümüzde küreselleşme; bilgi toplumu ve bilgi ekonomisi ile etkileşim içinde, karşılıklı bağımlılığı içeren yeni bir sistem ve dünya yaratma sürecidir. Ulus-ötesi şirketlerin öncülüğünde, mal ve hizmet üretiminden başlayarak derin entegrasyonu artıran ve görünür-görünmez ticareti genişleten bir dünyada yaşıyoruz. Ekonomik küreselleşmenin yeni teknolojilerin ve ekonomik liberalleşmenin sağladığı fırsatlarla dünya ekonomisinde büyük ölçüde bir bütünleşmeye yol açtığı belirtilmektedir. Ulusal sınırların azalan kısıtlamaları, ticari ve teknolojik gelişmelerin rolü, gümrük vergilerinin azalması ve kaldırılması gibi unsurlar ele alınmıştır. Ayrıca, 1980'lerden itibaren devlet tekellerinin özelleştirme yoluyla kaldırılmasının küreselleşmiş şirketlerin ortaya çıkmasına yol açtığı vurgulanmıştır. Ayrıca, ekonominin küreselleşmesinin sermaye hareketlerinin kuralsızlaştırılmaması, parasal alışverişlerin egemenliği, yeni bilişim ve iletişim teknolojilerinin etkisi, işletmelerin yeniden tasarlanması gibi etkilerini de açıklamaktadır. Sonuç olarak ulusal ekonomilerin sınırlarının daha belirsiz hale geldiği ve denetlenemez durumlara dönüştüğü bir küreselleşme sürecinin yaşandığı söylenebilir. Ekonomik küreselleşme, ülke ekonomilerini birbirinden ayıran engellerin azaltılmasıyla mal, hizmet, işgücü ve sermayenin ülkeler arasında daha serbestçe dolaşmasını ifade eder. Küreselleşen

dünyada firmalar, sadece iç piyasaya değil, dünya pazarına yönelik üretim yaparlar ve üretimin çeşitli aşamalarını maliyet avantajı olan bölgelere taşırlar. Ayrıca, esnek üretim, esnek zamanlı çalışma, müşteri memnuniyeti gibi yeni yöntemler etrafında üretim, dağıtım ve pazarlama işlevlerini yeniden düzenlerler (Adıgüzel, 2013, s. 2-3).

Sınır, bir hükümetin siyasi egemenlik alanını yansıtan ve belirli kurallara göre insanların hareketine, malların transferine vb. engel oluşturan mekânsal bir olgudur. Doğrusal kenarlıklar ulusal bir hükümetin egemenliği altındaki toprakların dış sınırlarını tanımlayanlardır. Sınır, bir siyasi birimin veya bir ülkenin diğer komşu birimlerden tanımlanmasını ve ayrılmasını sağlayan unsurdur. Sınırlar hayati, kimliği, evi, ülkeyi, hükümeti, (ulusal) çıkarları vb. diğerlerinden ayıran, size ve onlara itibar ve kimlik veren duvarlardır. Çevremize ve çevremizdeki sınırlara bakarak konuyu daha iyi anlayabiliriz. Bu nedenle, etrafındaki çevreyi, komşunun faaliyet kapsamına müdahale etmeyecek şekilde belirlemek için, belirlemek zorunda kalıyor. Çevrenin son ve çevre kısmında veya kendi topraklarında bulunan konvansiyonel hattır. Bu kavramın genişletilmiş şekli, bir milletin faaliyet alanının son bölümünü tanımlayan ve "sınır" adı verilen siyasi bir boyut bulan sınır çizgisidir. Sınır, bir siyasi birimin veya bir ülkenin diğer komşu birimlerden tanımlanmasını ve ayrılmasını sağlayan unsurdur. Ekonominin küreselleşmesi, sınırların açılması, ticaretin geliştirilmesi ve teknolojik gelişmelerin ekonomik üretkenlik ölçüsünde mümkün olduğu kadar hızlandırılması anlamına gelebilir. Bugün ülkelerin diğer ülkelerle, özellikle ekonomik güçlerle, ekonomik açıdan her açıdan bağlantılı olduğu bir dünya yaşıyoruz. Bu ilişki mal ve hizmetlerin, işçilerin, üretim birimlerinin, kaynakların uluslararası transferi şeklinde görülebilir (Janparvar., Sepehr., Mirşakari, 1396, s. 9-10). Küreselleşme, sınırların giderek ortadan kalktığı, aynı zamanda uluslararası alışverişlerin ve ulusötesi etkileşimlerin arttığı bir süreci ifade etmektedir. Küreselleşmenin en önemli etkilerinden biri dünya ekonomisinde ekonomik karşılıklı bağımlılığı sağlayan yapısal değişimdir. Son yıllarda ekonominin küreselleşmesini harekete geçiren araçlardan biri de küreselleşme kavramında kritik ve temel rol oynayan uluslararası ticarettir. Dünya Ticaret Örgütü'nün üye sayısının zaman içinde artması süreci, serbest ticaretin kurulması ve dünya ülkeleri arasında ekonomik bağımlılık ve yakınlaşmanın sağlanmasının önemini doğru bir şekilde

ortaya koyabilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin önemli ve temel kaygılarından biri ekonomik küreselleşmenin etki ve sonuçlarıdır. Bu ülkelerin küreselleşme olgusuna karşı pasif tepkileri arasında ekonomik ve bölgesel yakınlaşmalara girmeleri de yer almaktadır. Aslında ticari düzenlemelere ve ekonomik-bölgesel yakınlaşmaya yönelmek, küreselleşme süreciyle başa çıkmanın ve geliştirmekte olan birçok ülkenin ekonomisini küresel rekabetin önünde tutmanın yollarından biri olabilir (Azerbaycanlı., Tayibi., Hassaniyah, 1382, s. 75)

İKİNCİ BÖLÜM

AFGAN GÖÇMENLERİN GÖÇE SÜRÜKLEYEN NEDENLER

2.1. Afganistan'ın Sosyo-Politik Tarihine Genel Bir Bakış

Afganistan, Afgan halkının üstünlük kazandığı 18. asrın ilk yarısından sonra ortaya çıkmaktadır. Yüzölçümü 652.860 km², nüfusu 42 milyon 262 kişiden oluşmaktadır. Genel olarak dağlık bir ülke konumunda olan Afganistan'ın en yüksek yerleri 7.697 m olduğu görülmektedir (Köçer, 2009). Davut Han döneminde Afganistan'ın başkenti Kandahar iliydi. Daha sonra Celalabat ve Gazni illeri başkent seçilmiştir. Yıllar sonra tekrar Kabil ili başkent olarak kabul edilmiştir. Ve günümüzde de Kabil Afganistan'ın başkentidir. Afganistan topraklarına bakacak olursa; kuzeydoğu köşesinden batıya, güneybatıya ve kuzeybatıya doğru uzanmaktadır. Yani kuzeydoğu, güneybatı ve kuzeybatı bölgelerini kapsayan dağlar Afganistan'ın üç bölgesinde de geniş ovaları oluşturmuştur. Afganistan'ın toprağını terk ederek güney, batı ve kuzeydeki komşu ülkelere su akmaktadır. Afganistan'ın dağları Hint Kush, Koh Baba, Firuz Koh, Türkistan'ın Siyah Koh Tirband'ı, Paghman Koh, Sefid Koh, Süleyman Koh, Kara Batur vb. dağların her biri Afganistan'a aittir. Ve bu dağların her biri Afganistan ile Tacikistan'ı birbirine bağlar (Dowlatabady, 1382, s. 44).

Aslında Afganistan coğrafi bakımından bir dağdır ve topraklarının %75 dağlardan oluşmaktadır (Begzad, 2014, s. 3). Afganistan'ın Etnik yapısından kısaca bahsedecek olursak; Afganistan nüfus bakımından oldukça çeşitli etnik gruplardan oluşan bir ülkedir. Afganistan'da Peştun, Tacik, Özbek, Türkmen ve Hazara, Keşmiri, Hindi, Nuristani ve Beluci gibi ırklar da vardır. Bazı çalışmalara göre, Afganistan'da 55 çeşitli ırk bulunmaktadır (Begzad, 2014, s. 3). Afganistan, modern anlamda gelişmiş bir ülke değildir. Böylelikle bu ülkede tek bir ulusa ait olma, ya da "Afgan ulusu" bilinci gelişmemiştir. Afganistan'da herkes kendini mensup olduğu soy ya da aşirete göre tanımlamaktadır. Bazı Afgan halkına "siz kimsiniz?" diye sorulduğunda ben Afgan'ım cevabını almak neredeyse olanaksızdır. Böyle bir soruyla karşı karşıya kalan bazı Afgan halkı muhtemelen "Tacikim", "Türkmenim", "Peştunum" ve Özbeğim diye cevap vermektedir. Afganistan etnik açısında çok

karmaşık bir yapıya sahiptir (Aydın A. , 2010, s. 11-12).

Afganistan halkının öğretim açısından dış ve iç savaşlardan dolayı %40'ı okuma yazmayı bilmektedir¹. Afganistan İslam Cumhuriyeti, Serdar Mohammad Davut Han tarafından 1973 yılında kuruldu. Cumhuriyet tarihinin ilk 7 yılından sonra Afganistan kurumsallaşmamış bir yönetime sahip olamamıştır. Serdar Mohammad Davut Han'ın idaresinden sonra Afganistan'da kararlı bir denetim ve sistemli bir ekonomik yapıya dair bir düzen uygulanmamıştır. Serdar Mohammad Davut Han vefat ettikten sonra Afganistan'da üç kez üst üste askeri darbe yaşanmıştır. Yeni yönetimin gelmesiyle beraber 10 yıldan fazla Afganistan-Sovyetler birliği savaşı ve iç savaş, hemen arkasından da Taliban yönetimi gibi savaş ve mücadele nedeniyle Afganistan'da ekonomik, sosyal gelişme sağlanamamıştır. 2001 yılında Taliban yönetimi ortadan kaldırıldıktan sonra "BM", Dünya Bankası, ABD ve diğer uluslararası toplum kuruluşları yardımıyla Afganistan yavaş yavaş sosyo-ekonomik olarak kalkınmaya başlamıştır. Afganistan'ın ekonomisinin en mühim boyutunu yabancı ülkelerin dış yardımı ile özel sektörün gelişmesi oluşturmaktadır. Yabancı ülkelerin bu dış mali yardımlarından Afganistan'ın silahlı kuvvetleri idari personeller başta olmak üzere ve milli eğitim bakanlığı faydalanmaktadır. Afganistan, resmi adıyla Afganistan İslam cumhuriyeti Orta Asya'da yer alan ve denize sınırı olmayan bir ülkedir. Afganistan kuzeyinde Türkmenistan, Özbekistan ve Tacikistan doğusunda Çin, Keşmir, güneyinde Pakistan ve batısında İran ile komşudur. Afganistan genellikle üzerinde yüce dağların bulunduğu sıra dağlardan oluşmaktadır. Aslında bir ziraat ve tarım ülkesi olan Afganistan'da kuraklık ve elverişsiz tabiat şartları nedeniyle ancak 10/1'nı kullanabilmektedir. İdari yapı olarak önemli şehirleri Kabil, Kandahar, Herat, Hezaristan Nuristan, Vahan, Bedaşan ve Türkistan'dır. Afganistan coğrafi konumdan dolayı tarih boyunca çeşitli milletlerin istila ve işgaline maruz kalmıştır. Afganistan farklı milletlere ev sahibi yapmış birçok kavim burada bir arada yaşamaktadır (Özmen, 2010, s. 48-49).

Afganistan, tarih boyunca üç isimle anılmış (Ariana, Horasan ve Afganistan), ancak siyasi ve doğal sınırları her zaman örtüşmemiş ve bu sınırlar bazen Kaşgar'a,

¹ (Özgür, 2021)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Okuryazarl%C4%B1k_oran%C4%B1na_g%C3%B6re_%C3%BClkeler_listesi Erişim Adresi 2021.07.13

bazen Türkistan ve Matural Nahr'a, bazen de İran'a ve bazen de Hindistan'a çizilmiştir. Ülkenin siyasi sınırlarını doğal sınırlarıyla örtüştüren son hükümet, Afganistan'ın modern tarihinin de başladığı dönem olan 18. yüzyılın ikinci yarısında Abdali devleti olmuştur. Ancak 19. yüzyılda bu devletin gerilemesi ve Muhammedzai devletinin kurulması ve yabancı sömürgeci ülkelerin müdahalesiyle ülkenin sınırları her taraftan kesilmiştir. Afganistan halkı, ciddi bir sömürgecilikle karşı karşıya savaşmıştır. 19. yüzyıldan itibaren askeri, siyasi ve kültürel olarak yabancıların saldırılarına maruz kalmıştır. Ancak bugünkü Afganistan, iki büyük gücün (İngiltere ve Çarlık Rusyası) siyasi denge talebi sonucu ortaya çıkmıştır. Afganistan halkı, egemen sınıfların düşmana teslimiyetini anlatarak, sömürgecilik karşıtlığının haklı savaşı için düşmanı topraklarından atmıştır. Feodal sistemin hakimiyeti ve ağır sömürge darbeleri, ülke halkının yaşam tarzlarının durgunlaşmasına ve donmasına neden olmuştur. Bu ülkenin içinde bulunduğumuz yüzyılda dünyanın en geri ülkeleri arasında yer almasıdır (Aziz, 1391).

Afganistan, Orta Asya'da tarihi öneme sahip ve diğer komşu Aryan ülkeleriyle karşılaştırıldığında, zaman açısından ileri bir ülkedir. Geçmişte Ariana ülkesi çeşitli ekonomik, sosyal, kültürel, politik ve uluslararası alanlarda değerli bir rol oynamıştır. Tarihin başlangıcından bu yana Orta Asya'daki Ariana; göçmenler, turistler, tüccarlar, işgalciler ve kaşifler için uygun bir otoyol olmuştur. Batıdan, doğudan ve kuzeyden gelen istilacılar ve işgalciler bu geçidi verimli topraklara ulaşmak için kullanmışlardır. Ayrıca Asya'nın kavşak noktası olan Ariana; Batı, Hint, Çin ve Pers medeniyetlerinin entegrasyonunda, kaynaşmasında ve yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu topraklar sadece bazı dinlerin, dinlerin ve medeniyetlerin beşiği değil, dünyada önemli sayılan, aynı zamanda onların buluşma, üreme ve yayılım yeri statüsündeydi. Uluslararası ticaret alanında, İpek Yolu da dahil olmak üzere Aryansham toprakları faydalıydı; Çin topraklarını Hint-Roma İmparatorluğu'na bağladı. Özellikle Kuşan döneminde Asya ile Avrupa arasındaki ticari mülkiyet değişiminin merkezi olarak kabul edilmiş ve Ariana hükümeti diğer ülkelerin transit ürünlerinden iyi gelirler elde etmiştir. İpek Yolu, ekonomiyi ve uluslararası ticareti güçlendirmenin yanı sıra Budizm'in doğuya yayılmasının da önünü açtı, ancak Ariana, Horasan ve Afganistan tarih boyunca birçok kez komşu

topraklara hükmetti. Yunan ve Batılı hükümetler döneminde Tağran, Nahr, Kaşgar, Çin ve Hindistan'a hâkim oldu. İslamiyet döneminde Safari, Samani, Gazneli, Ghorî, Timurlu ve Abdali kralları zamanında farklı zaman ve mekanlarda nehir boyunca, İran ve Hindistan'da hüküm sürmüştür. Ve bu merkezler Buhara, İsfahan ve Delhi'ye taşınmıştır. Bu dönemde ülke ticaret açısından ayrıcalıklı statüsünü kaybetmiş, kentsel gelişim ve medeniyet tehdit edilmiş, kentsel yaşam tamamen bozulmuş, para ekonomisi yerini doğal ekonomiye bırakmıştır. Ve bu dönem ülkenin ekonomik, sosyal ve politik kalkınmasına büyük bir darbe vurmuştur (Aziz, 1391).

Daha sonra Halk ve Perçem olarak ikiye parçalanan komünist partiler 1978 tarihinde Moskova'nın yardımıyla iktidara gelince Afganistan Cumhuriyeti adını değiştirerek Afganistan Demokratik Halk Cumhuriyeti olarak adlandırmıştır. 1979 tarihinde Komünistlerin iktidarı ele geçirmesiyle beraber, SSCB'nin Afganistan'ı resmen işgali ile tüm insan hak ve özgürlükleri ayakaltına alınarak dönemin anayasa ve diğer kanunlar rafa kaldırılmış yerine askeri düzenlemeler getirilmiştir. 1992 tarihinde Komünist rejimin uzun bir mücadelesinden sonra iktidara gelen mücahitler iktidar savaşı başlatmıştır. Bu konum Afganistan'da iç savaşın başlamasına sebep olmuştur. İç savaş devam ederken 1994 senesinde Taliban Rejimi ortaya çıkmış ve 1996 senesinde başkent Kabil'i ele geçirerek Afganistan İslam Emirliğini ilan etmiştir (Kemali, 1998, s. 11).

Bu grubun liderleri ülkenin güvenliğini sağlama, havaalanını yeniden açma ve eski hükümete bağlı güçler ve çalışanlar için af sözü verdi. Taliban ağustos ayında Afganistan'da iktidarı ele geçirdiğinde uluslararası toplum yardımı askıya aldı. Aynı zamanda Batılı ülkeler yurt dışına yatırılan milyarlarca dolarlık Afgan varlığını dondurdu. Ancak savaşın harap ettiği Afganistan'ın ekonomik durumu, Taliban'ın yeniden kontrolü ele geçirmesiyle daha da kötüleşti ve Afganistan ciddi bir ekonomik krizle karşı karşıya kaldı. Birleşmiş Milletler bunu açlık çığı olarak nitelendirdi. Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi'nin son raporuna göre Afganistan'ın ekonomisi çökmekte, acil adımlar atılması gerekmekte ve yaklaşık 23 milyon insan açlıkla karşı karşıya kalmaktadır (Selahşur, 2022).

Afganistan 2001 yılında gönümüze kadar binlerce yardım almasına karşın halen esas bir ekonomi özelliğine sahip ülke değildir. Afganistan ekonomisi 2001

yılından günümüze kadar uluslararası ülkelerin yardımıyla ülkenin tarımsal üretiminde yatırım gerçekleştirilmiş olsa da Afganistan uluslararası standartlarına uygun olarak gelişmemiştir. Taliban yönetiminden sonra ABD ve stratejik ortakların müdahalesiyle beraber Afganistan'da dehşet, savaş ve anlaşmazlık meseleleri bitmemiştir (Rezaee, 2020, s. 14). Afganistan'da uzun yıllar boyunca ve hala da devam eden savaşlar nedeniyle ekonomiyle ilgili yeterli veriler elde edilememektedir. Yani Afganistan, dünyanın yoksul ve ekonomik imkânları kısıtlı bölgelerinden biri olduğunu söylemek mümkündür. Vergi tahsili, Merkez bankası, gümrükler ve mali varlıklar gibi devletin temel iktisadi durumu yoktur. Son yıllarda Afganistan'da yaşanan durumlardan dolayı ekonomik iyice çökmektedir. Yapılan uluslararası destekler ve yurt dışında çalışan Afganlıların sağladığı gelirlerle ülkenin ekonomisi ayakta tutulmaktadır (Yılmaz A. , 2005, s. 10).

Aslında Afganistan'da kadınlar ticaret yapmamaktadırlar. Afganistan'da çoğu kadınların okuma yazmaları olmadıkları için ve çalışamadıkları için ekonomik özgürlüğe sahip olmamaktadırlar. Yani Afganistan'da kadınları ticaretle ilgilendiği iş sadece halı dokumak, terzilik yapmaktır. Hatta bazı kadınlar halı dokuyarak ve terzilik yaparak ailenin geçimini sağlamaktadır. Afganistan'da kadınların yapabildikleri başka bir iş kuaförlüktür. Kuaförlüğü ise kimisi çarşı dükkânında kimisi ise kendi evlerinde yapmaktadır. Yani Afganistan'da kadınların iştirak düzeyinin çok kısıtlı olduğu alan ticari faaliyet alanıdır (Haşimi, 2013, s. 95-96).

Afganistan ülkesi için tarım, otuz senelik savaş ve kargaşa döneminde hemen hemen tek geçim kaynağıdır. Afgan halkının büyük bir kısmı hala da tarımla uğraşmaktadır. (Şahrani, 2009, s. 8). Afgan halkının büyük bir kısmı tarım ve hayvancılıkla çok az bir kısmı ise memurluk, ticaret ve esnaflıkla uğraşarak geçimlerini sağlamaktadırlar. Afganistan'ın geniş bir kısmının dağlık coğrafyaya karşın nehirlerin en üst düzeyde olmasından yararlanılarak daha çok sulu tarıma yer verilmektedir. Bununla beraber ekilebilen arazinin birebir yarısı sulanmaktadır. Sulanabilen arazide daha çok sebze, meyve, haşhaş, buğday, pamuk ve tahıl yetiştirilmektedir. Yetiştirilen farklı tarım ürünlerinden bazıları, mısır, arpa, kayısı, kiraz, buğday, şeker, karpuz, kavun, dut, nar, elma, üzüm ve şeftalidir. Son yıllarda Türkistan bölgesinde pamuk, şeker pancarı ekimi çok olmasına rağmen kaliteli

tohum, gübre vb. gibi tarımsal eksiklikler ve tarım teknolojinin kullanılmaması, sulama imkânlarının az olması gibi nedenlerle bu bölge topraklarının büyük bir kısmından yararlanılamamaktadır. Tarıma elverişli olmayan bölgelerde; at, deve ve çeşitli kuyun cinsleri yetiştirilmektedir. Afganistan'ın kuzey illerinde özellikle Jawzjan, Serpul ve Faryab bölgeleri gibi tarım alanlarının bir kısmından doğal yağışlar alması sonucu herhangi bir sulama olmadan mahsul elde edilebilmektedir (Hajiyarli, 2011, s. 16). Son yılların araştırmasına göre ülke nüfusunun %60'ı tarımla %13'ü hayvancılıkla, % 27'i ise ticaret, esnafılık, memurluk ve sanayi işçilikle uğraşmaktadır. Ülke nüfusunun %87'lik bir kısmı yerleşik hayat geçirirken geri kalan %13'lik kısmı ise göçebe hayat geçirmektedirler (Hajiyarli, 2011, s. 24). Afganistan'da sanayi gelişmemiştir. Sanayi günümüz dünyasında ilerlemenin en önemli temel göstergelerinden biridir. Sanayinin gelişimiyle beraber insan gücünün yerini seri üretim makineler almaktadır. Böylece sanayinin üretim zamanı kısalmış ve yüksek kalitede ürünler üretilmeye başlanmıştır (Mejeedi, 2021, s. 56).

Ayrıca Bakanlık, güçlü altyapının geliştirilmesi için özel önlemler olarak bu özel sektörün büyümesine ve gelişmesine uygun iş ortamı yaratma politikasını da önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu nedenle Bakanlık, Afganistan'ın bol maden kaynaklarından yararlanmak için yerli ve yabancı yatırımcıları çekmeye güçlü bir şekilde odaklanmıştır. Son dönemde pek çok yerli ve yabancı şirket çimento, altın ve değerli taş projelerine yatırım yapmaya yoğun ilgi göstermiştir. Bu nedenle Afganistan İslam Cumhuriyeti Ekonomi Konseyi ve Kabinesi, ihaleye açık olan 38 yeni küçük ve büyük ölçekli maden alanı belirlemiştir. Bu maden sahaları, altyapı kalitesi ve gerekli sanayi parklarına erişim imkânı nedeniyle mermer, talk, traverten ile kıymetli ve yarı kıymetli taşların işlenmesi için seçilmiştir (Ahadi, 1390, s. 8). Afganistan'ın GSYİH büyüme oranında son 15 yılda yaşanan dalgalanmaların temel nedeni tarım sektörüne aşırı bağımlı olmasıdır. Çünkü ekonominin bu kısmı büyük ölçüde yağış ve su yönetimine bağlıdır. Örneğin 2009'da yeterli yağış miktarının büyüme oranı yüzde 20,6 ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Madencilik sektörü ise bu sektörde faaliyet gösteren imtiyazlara ve operatörlere bağımlıdır. Ancak 2012 yılından bu yana Afganistan, gelişmekte olan ülkelerle karşılaştırıldığında düşük bir büyüme oranına sahiptir. Bu özel büyüme oranının bozulması yabancı asker sayısının

azalması ve Afganistan'da devam eden siyasi istikrarsızlık sonucunda Afganistan'da yabancı askeri harcamaların azalmasından kaynaklanmaktadır (Aslami & Zahi, 1397, s. 100).

2.2. Göç ve Gömen Kavramı

Göç meselesi, yıllar içinde sürekli olarak yeni çözümler gerektiren ve dünya ülkelerinin ortak kararlar alarak çözebileceği, insanlığın en acil sorunlarından biri olarak sürekli artan bir öneme sahiptir (Uçak, 2017, s. 244). Göç, bireylerin veya toplulukların özgür iradeleriyle gerçekleştirebileceği gibi dış etkenlerin zorlamasıyla da ortaya çıkabilir. Göç hem bireysel bir süreç olabilir hem de kitlesel bir dalga şeklinde yaşanabilir. Göçün nasıl gerçekleştiğinin anlaşılması, göçün etkilerini değerlendirmek açısından önemlidir. İradi (gönüllü) göç, genellikle ekonomik, siyasi ve sosyal etkileri olan sürekli bir süreç olarak, zorunlu göçlerden, doğal afetlerden kaynaklanan göçlerden veya güvenlik endişelerinden kaynaklanan göçlerden farklılık gösterir. İradi göçte genellikle bireylerin daha iyi bir yaşam arayışı belirleyici olabilirken, zorunlu göçlerde genellikle siyasi faktörler daha etkili olabilir. Göçün iradi veya zorunlu olması yanında, göçün sayısal büyüklüğü de etki boyutunda önemli bir faktördür. Küçük çaplı göçlerle uzun süreçler ve büyük kitlesel göçler arasındaki farklılıklar, mekânsal, sosyal ve siyasal karmaşıklıklara yol açabilir. Özellikle siyasi iktidarların zorlanabildiği veya karşılayamadığı kitlesel göç dalgaları, çeşitli karmaşık sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir (Ekici & Tuncel, 2015, s. 14). Türkiye'deki göç hareketliliğini ele alacak olursak; Türkiye coğrafi yapısıyla göç veren ve alan ülkeler arasında bir köprü rolü üstlenmektedir. Son yıllarda sadece transit geçiş değil, aynı zamanda göç alan bir hedef ülke haline gelmiştir. Bu durum, özellikle Irak ve Suriye'deki iç savaşların ardından gündeme gelmiştir. Daha önce de Afganistan, İran, Irak, Türk Cumhuriyetleri ve Afrika'dan birçok göçmen ülkemize gelmiştir. Şu anda ise özellikle Suriye'den gelen yaklaşık 2 milyon sığınmacının varlığı, ciddi sorunlarla karşı karşıya olmamıza neden olmuştur (Koç, Görücü, Akbıyık, & vd., 2015, s. 64). Göçmen, daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak amacıyla kendi isteğiyle yaşadığı ülkeyi terk eden birey olarak kabul edilmektedir (Ünal, 2014, s. 71). Göç kavramı gönüllü ve zorunlu göç olarak ikiye ayrılmaktadır. Gönüllü göç, insanların kendi iradeleriyle buldukları yerleri terk

etmeleri, çekici faktörlerin etkisi altında gerçekleşir. Gönüllü göçe sebep olan çekici faktörler arasında şunlar bulunmaktadır:

- Standartları yükseltme isteği,
- Daha iyi eğitim alma arzusu,
- Sosyal hizmetlerden daha iyi yararlanma düşüncesi, özellikle sağlık alışverişi,
- Kariyer yapma arzusu,
- Daha yüksek ücretli iş bulma isteği,
- Kişisel özgürlük ve inançları daha iyi yaşama arzusu,
- Arkadaş, aile, akraba ve aynı kültürdeki insanlarla birlikte olma isteği.²

Bireylerin kendi istekleri doğrultusunda buldukları yerleri terk ederek başka bir ülkeye göç etmelerine "gönüllü göç" denir. Bu durumda, gidilen yerin çekici faktörleri ön plandadır. Örneğin, refah düzeyi yüksek bir yerde yaşama arzusu, daha iyi eğitim alma isteği, bölgedeki iş imkanlarının fazlalığı gibi sebepler, gönüllü göçü tetikleyebilir (Bahadır, 2019, s. 19).

Zorunlu göç ise, bu durumu tanımlamak için kullanılan genel terim, doğal veya insan kaynaklı tehditleri içeren, yaşam ve refahı olumsuz etkileyen zorlayıcı unsurlar nedeniyle gerçekleşen göç hareketlerini ifade eder. Örnek olarak, mültecilerin, ülkelerinde yerinden edilmiş kişilerin hareketleri ve doğal, çevresel, kimyasal, nükleer felaketler, açlık veya kalkınma projeleri nedeniyle ortaya çıkan göç hareketleri bu kapsama dahildir (IOM, 2009). Kemal Arı'nın "Büyük Mübadele Türkiye'de Zorunlu Göç 1923-1925" kitabı, zorunlu göç örneği olarak gösterilebilir. 1923 yılında Lozan Antlaşması sonrasında Türkiye ve Yunanistan'da doğup büyümüş milyonlarca insan, hükümetler arası anlaşmalar uyarınca "zorunlu" göçe maruz kalarak yurt bildikleri topraklardan ayrılmak zorunda bırakıldı (Arı, 2021). Göç olgusu temel olarak iki türde meydana gelir. İçgöç, ülke sınırları içinde farklı merkezler arasında yer değiştirme eylemi olarak tanımlanırken dış göç; toplulukların ülke sınırlarını aşarak farklı ülkelere göç etmelerini ifade eder (Özdemir, 2008).

---

² Gönüllü Göç Nedir? <https://www.cerezforum.com/konu/gonullu-goc-nedir-gonullu-goce-neden-olan-cekici-faktorler-nelerdir.69348/> Erişim adresi (2011.08.12).

Göçmen, daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak ve özgür olmak amacıyla yaşadığı ülkeyi kendi isteğiyle terk eden bireylerdir (Ünal, 2014, s. 71). Göçmenlerin kültürel ve sosyal nitelikleri, dil becerisi, eğitim, sosyal ağlar ve çoğunluk toplumu ile kültürel mesafe gibi unsurlar arasında önemli bir yer tutar. Göçmenler çoğunlukla kendi geçmişlerinin bazı yönlerini koruma eğilimindedir, ancak aynı zamanda aktif bir şekilde yeni pratikleri denemeye de çaba sarf ederler (Martikairen, 2010, s. 270). Göçmenlerin ülkelerini terk etmelerinin nedenlerinin genellikle üstesinden gelinmesi zordur ve göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak, insan haklarını korumanın yollarını bulmak da büyük bir insani sorumluluktur. Uluslararası insan hakları hukuku, göçmenleri koruma altına almıştır. Bu koruma, göçmenlerin insan olarak onurlu bir yaşam sürme temel hakkından gelmektedir (Uncher, 2016). Göçmenlerin mültecilerden farklılıklarını ve göçmenlik ile mültecilik arasındaki temel ayrımlarını ele almaktadır. Göçmenler, ülkelerini genellikle ekonomik veya sosyal nedenlerle terk ederken, mülteciler zorlayıcı sebeplerle kaçmak zorunda kalırlar. Mültecilerin genellikle resmî belgelere erişimleri zor olabilirken, göçmenler kendi ülkelerinde korunmalarına rağmen, sosyal ve ekonomik koşullar nedeniyle daha iyi bir yaşam arayışı içindedirler (Koyuncu, 2014, s. 25).

Türkiye'ye dış göç hareketleri ile gelen göçmen nüfusunun artışı, birçok kentte daha karmaşık bir yapıyı ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'ye gelen veya sığınan gruplar, kentlerde sosyal dışlanma, ayrımcılık, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, ötekileştirme, kayıt dışı çalışma, yoksulluk gibi sebeplerle baş etmek durumunda kalabilmektedirler (Ünal, 2014, s. 65). Günümüzdeki 'göçmenlere bakış açısı' konusuna gelecek olursak, yaptıkları göç hareketleri genellikle suç ve sorun kavramlarıyla ilişkilendirilerek algılanmaktadır. Dünya genelindeki göçmen sayısı, 2015 Dünya Göç Örgütü Raporu'na göre 243 milyonun üzerindedir. Bu sayının 2050 yılına kadar 405 milyonu bulması beklenmektedir. Mültecilik statüsüne ulaşamayan göçmenler, yaşamak istedikleri ülkelere ulaşabildikleri takdirde düzensiz göçmen olarak ve genellikle yasa dışı yolları da benimseyerek o ülkelerde kalmaya devam etmektedirler (Uçak, 2017, s. 245-246). Göç, bir toplumdaki yaşayan insanların belli nedenler karşısında yerinden ayrılma sürecidir. Bu sürece maruz kalanların hayatları kısmi de olsa etkilenmektedir. Göç meselesi ülkemizde ve genel olarak tüm dünyada

bir sorun, çözülemeyen bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Son yıllarda özellikle Türkiye iç-dış göç almasına karşılık uzun zamandır da göç eden göçmenlere de Türkiye bir geçiş alanı olmuştur. Göçmenler işsizlik, kıtlık, doğal afet gibi insanın hayatını tehdit eden unsurlardan kaçmak için evini, yurdunu terk eden kişi olarak tanımlanabilir. Göçmenler göç ettikleri toplumda kendilerine has kültürlerini bazen koruyabilmekteyken bazen de o toplumla asimile olup kendi kültürleri eritebilmektedirler. Göç ettikleri ülkelerde ayrımcılığa, ötekileştirilmeye, iş gücü ucuzluğuna maruz kalabilmektedirler. Bu da onların hayata tutunmalarını ciddi anlamda etkilemektedir.

Göçmenler gittikleri ülkelerde geçimlerini sağlamak amacıyla ancak ucuz iş gücü olarak iş bulabilmektedir. Temel ihtiyaçlarını karşılamak zorunda olan göçmenler zorlu ve düşük ücretle çalışmak gibi insanlık dışı çalışma şartlarında yaşam mücadelesi vermektedirler. Fakat göçmenlerin zamanla kültürel alışveriş içerisinde bulunmasıyla içinde buldukları toplumda yer edinebilir ve iki farklı etnik yapı yakınlaşabilir. Almanya'daki Türk mahalleleri örneğinden gidilirse; Türkler Alman kültürü karşısında ne kadar asimile olsalar da kimi zaman kendilerini Türkiye'deymiş gibi hissetmeleri için hemşeri dernekleri gibi sosyal organizasyonlar kurmuşlar, kendi yemek kültürlerini yansıtan restoranlar kurmuşlardır. Hem Alman hem Türk kültürüyle entegre olmayı başarmışlardır. Aynı şekilde Almanların da Türk göçmenlere önyargılı davranması gibi, geçtiğimiz yıllardaki Suriye akınında Türk toplumunda bir önyargı söz konusu olmuştur. Bu insani bir iç güdüdür. Sosyolojik açıdan kimlikler bizim kim olduğumuzu dolayısıyla bizi tanımlayandır. Ve insanlar geçmişten bugüne "biz" ve "o" ayrımını yapagelmışlerdir. Bu nedenle de dünya tarihinin her aşamasında ötekileştirmeye rastlanmakta ve rastlanmaya devam edilecektir. Ta ki dünya üzerinde herkes insani ve eşit şartlarda refah içinde, güvenli bir yaşama sahip olana dek.

2.3. Düzenli ve Düzensiz Göçmen

T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığının 2014 yıllık Raporuna göre ([goc_raporu.pdf](#)) Yabancıların yasadışı yollarla Türkiye'ye girerek ya da meşru yollarla giriş yaparak hukuki sürecin içerisinde çıkmayan kişilere kaçak göçmen

denmektedir. Yasal yolları kullanarak gerçekleşen göç durumuna düzenli göç denmektedir. Düzensiz göç ise, tespit ederek ve alıcı ülkelerinin düzenleme normalarının dışında gerçekleşen hareketlerdir. Yabancıların kendi ülkeleri dışında herhangi bir ülkede vatandaş olduğu ülkenin topraklarından gittikleri yasal prosedürü çerçevesinden kısa süreli veya geçici bir süre kalma durumunda düzenli göç denmektedir (Çağlar, 2018, s. 36). Türkiye'nin 90'lardan itibaren küresel sisteme entegrasyon sürecindeki düzenli güç hareketlerinin önem arz etmektedir. Türkiye'nin hem küresel hem de bölgesel bir aktör olarak artan etkinliği ve ekonomik büyümesi, insan hareketliliğindeki artışların anlaşılmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Son on yılda Türkiye'nin insan hareketliliğini etkileyen faktörlerden biri de çeşitli ülkelerle imzalanan vize muafiyeti anlaşmalarıdır. Türkiye, 2015 yılı itibariyle 70'ten fazla ülke ile vize muafiyeti uygulamaktadır. Bu da vize serbestliği olan ülkelere seyahat eden ve gelen kişilerin hareketliliğini kolaylaştırmaktadır. Türkiye'nin vize muafiyeti anlaşmalarıyla birlikte daha fazla ülkeye açık hale gelmesi, uluslararası seyahatlerdeki kolaylık ve hareketliliği artırmıştır. Bu da Türkiye'nin küresel entegrasyon sürecindeki rolünü ve etkisini vurgulamaktadır (Sağiroğlu, 2015, s. 10-11). Düzensiz göç ise, hedef ülkeler için kendi vatandaşlığı olan ülkeden yasal yollarla sınırı geçen kişilere denir. Diğer bir deyişle başka ülkeler için kendi ülkelerinin sınırını yasal ya da yasal olmayan yolları kullanarak hedef ülkeye ulaşmak için kendi ülkelerini terk eden kişilere düzensiz göç denilmektedir (Çağlar, 2018, s. 37). Düzensiz güç hareketleriyle ilgili gerçek verilere ulaşmanın zorluğunu söylemek mümkündür. Yasal olmayan yollarla yapılan giriş-çıkış ve ikamet durumlarının kayıt altına alınamaması, bu tür hareketleri "düzensiz" olarak adlandırmanın sebebidir. İnsan hareketliliğini güvenlik ve yönetim açısından ele alarak ve bu kavramları daraltıldıkça güvenlik endişelerinin arttığını öne sürmektedir. İnsan hareketliliklerini düzenli ve düzensiz olarak sınıflandırmanın temel bir perspektif olduğunu belirterek ve egemenlik hakları tanınmış ülkelerde bu süreçlerin yasalarla düzenlendiğini söylemek mümkündür (Sağiroğlu, 2015, s. 19-20). Oysaki çalıştırılan tarafından düzensiz göçmenler çoğunlukla tehlikeli işlerde çalıştırılmakta, eğitim, sağlık gibi sosyal güvencelerden yararlanmamaktadır. Genellikle düzensiz göçmen yasadışı yollarla Türkiye'ye giriş yaptığı için devlet otoriteleriyle iş birliğinden kaçınarak kimliksiz ve kaçak yaşamaktadır. Bundan

dolayı kaçak olarak (oturma izni olmadan) çalıştığı için sağlık hizmetlerinden yararlanamamaktadır. Yasal göçün kontrol altında tutulması adına her ülke farklı politikalar izlemektedir. Her yıl ABD hükümeti yeşil kart çekilişi yaparak, Amerikan nüfusunu ve kültürünü zenginleştirmek amacıyla, kategorilere ayırdığı ülkelere başvurulan kişilere oturma izni vermektedir (Bahadır, 2019, s. 19).

2.4. Afgan Göçmenlerin Sınır Yolculukları

Gelişmekte olan ülkeler ile geri kalmış ülkelerdeki göç faktörleri, menşei ve varış yerine göre farklılık göstermekte olup; sosyal, güvenlik, politik ve kültürel faktörler olarak sıralanabilir. Göç faktörleri daha ayrıntılı şekilde; yoksulluk, işsizlik, savaş, güvensizlik ve yoksunluk olarak sıralanabilmektedir.

Modern dünya insanların hayatlarını idame ettirmeleri için sağlanması gereken; standartlaştırılmış eğitim, sağlık hizmetleri, uygun yaşam alanına erişim, siyasi, sosyal ve kültürel özgürlükler gibi temel olanaklara erişimleri mümkün değilse göç akışı hızlanmaktadır. Tüm bu faktörlerden daha belirgin olarak ekonomik faktör diğer bir deyişle yoksulluk; göç akışını özellikle de yasadışı göçü hızlandırmakta ve az gelişmiş ülke vatandaşlarını gelişmiş ülkelere kalmaya teşvik etmektedir. Afgan vatandaşları, geçmiş yıllarda çeşitli sebeplerden dolayı yasal veya yasa dışı birçok göç eylemini gerçekleştirerek hedef ülkelere ulaşmaya çalışan kişilerdir. Bu nedenle kaçak göçmenler yolculukları sırasında; denizde gemi kazası, polis tarafından tutuklanma, kaçakçıların parayı aldıktan sonra taahhütte bulunmaması, cinsel istismar, vücut parçalarının satılması, sınırda askeri görevliler tarafından vurulma gibi çeşitli olaylarla karşı karşıya kalmaktadır (Andishmand, Rezaei, Mohadi, Ziaei, 1398, s. 2).

2.5. Afganistan ve Pakistan Sınırı

Afganistan'ın doğu sınırları, komşu ülkelerdeki istikrarsızlıklar ve yaklaşan hazırlıklar nedeniyle uzun süredir ilgi görmektedir. Afganistan'ın alt kıtası 1947'de üç bağımsız ülkeye bölünmesiyle Pakistan, İran ve Hindistan sınır komşusu olmuşlardır. Böylelikle Hindistan ile Pakistan ve Afganistan arasında sınır anlaşmazlıkları ortaya çıkmıştır. Diğer bir yandan da 1979'da Afganistan'da gerçekleşen komünist darbeden sonra Afganistan güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya

kalmıştır.

Afganistan ile Pakistan oldukça yakın coğrafyalarda bulunsalar da kültürleri açısından farklılık içermektedirler. Fakat Afganistan'ın Peştun halkı ile Pakistan'ın halkı dil kosununda Peştunca konuşarak anlaşabilmektedirler. Bunun başlıca sebebi Pakistan'ın bağımsızlığını kazanmasından önce Afganistan ile sınırında duvar ve örgü telleri bulunmamasıdır. Dolayısıyla bu iki halk aynı dili konuşabilmektedirler. Günümüzde tüm dünya Afganistan ile Pakistan arasındaki Durand Hattını resmi sınır olarak tanımaktadır. Böylelikle "Durand Hattı" harita üzerinde de resmi sınır olarak gösterilmektedir (Nasab, Salani, 2013, s. 347). Durand Hattı, Pakistan ile Afganistan arasındaki sınır olarak kabul edilse de sınırda duvar, örgü telleri ve engeller bulunmamaktadır.

Pakistan, genellikle Hindistan ve Afganistan'a karşı stratejik bir yatırım olarak "Afganistan'da dost bir rejim kurma", "Hindistan'ın o ülkedeki siyasi nüfuzunu sınırlama", "muhalefetini etkisiz hale getirme" vizyonuyla Taliban'a yatırım yapmaktadır. Afgan yetkililer Deoband ekolünün hukuki ve siyasi meşruiyetini defalarca sorgulayarak Deoband faaliyetlerini ortadan kaldırmak istese de başarılı olamadı. Diğer yandan Afganistan ile Pakistan arasında bir sınır anlaşmasının bulunmaması ve Afganistan'ın Pakistan ile olan sınırlarını tanıma konusundaki isteksizliği, Pakistan'nın toprak bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehdit olarak değerlendirilmektedir (Ahmadi, Şirzadi, & Amiri, 1399) İran İslam Cumhuriyeti ile Pakistan arasında 980 kilometrelik ortak sınırın varlığı ve sınırın her iki tarafında da aynı kabile ve etnik yönetim yapısının bulunması ve komşu ülkenin sorunları, denetimlerin yeterli düzeyde yapılmaması gibi sorunları vardır. Bu sınır üzerinde ekonomik olarak altyapı eksikliği ve kalkınma eksikliği baş göstermekle birlikte ulusal güvenlik açısından da son yıllarda gayri resmi alışverişe olanak sağlaması, mali istihdamın büyük bir kısmını içermesi hatta sınırlarda insan kaçakçılığı ve narkotikleri yasa dışı yollarla geçirmek gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Genel olarak bu sınır, Taliban'a sığınak, sermaye ve mali yardım, lojistik destek sağlayan ISI'nın, şiddetiyle güçlenen güçlü bir operasyonel ve stratejik etkiye sahip olduğu söylenebilir (Ahmadi, Şirzadi, & Amiri, 1399).

Güvenlik açısından yapılan araştırmalara göre Pakistan'dan göç eden kişilerin 47 bin 638'i savaş ve güvensizlik, Taliban korkusu, siyasi sorunlar, düşmanlık vb. nedenlerden dolayı ülkeyi terk ettiklerini söylemektedirler. Güvenlik faktörlerine ek olarak ekonomik açıdan ise, araştırmaya katılan insanların 94.681'i işsizlik, yoksulluk, zor ekonomik koşullar, kuraklık, borçluluk, elverişsiz çalışma koşulları ve diğer sorunlardan dolayı ülkeyi terk ettiklerini söylemektedir. Sağlık faktörleri açısından ise, araştırmaya katılanların 85.674' ü uygun olmayan sağlık hizmetleri (tedavi için uygun olmayan sağlık hizmetleri) nedeniyle ülkeyi terk ettiklerini ifadelendirmektedir. Sosyo-kültürel faktörler açısından bakıldığında ise, geri 8612 kişi gittikleri ülkenin sosyo-kültürel sorunları (hükümetin verimsizliği, eğlence eksikliği, reklam, eğitim eksikliği, ülkenin geleceğine ilişkin belirsizlik, aile sorunları, kültürel sorunlar vb.) nedeniyle ülkeyi terk ettiklerini dile getirmişlerdir. Çevresel faktörler açısından bakıldığında ise, 8.645 kişi çevresel faktörler (kuraklık ve sel) nedeniyle ülkeyi terk etmişlerdir (Andishmand, Rezaei, Mohadi, & Ziaei, 1398). Pakistan ile Afganistan arasındaki sınır bölgelerinde kültürel farklılık olduğu için o bölgelerde yaşayan insanlar kendilerini ne Afganistan'a ne de Pakistan' ait hissetmektedirler.

2.6. Afganistan ve İran Sınırı

İran ve Afganistan'ın 815 kilometrelik ortak sınırı vardır. Herat'ın ayrılmasından ve İngilizlerin desteğiyle Afganistan'da merkezi hükümetin kurulmasından sonra iki ülke arasında net bir sınır hattı oluşturulamamış ve iki hükümet kendi toprakları arasında kalan alanlar konusunda fikir ayrılıkları yaşamıştır. Afganistan'ı himayesi altında gören İngiliz hükümeti, bu anlaşmazlığa son vermek için 1890 yılında General MacLean ve Albay McMahon'u iki ülkenin sınırlarını belirlemekle görevlendirmiştir. Böylelikle bir yıl içerisinde General MacLean, Herat ili ile İran'ın Horasan vilayeti arasındaki Haştadan Ovası'nda sınırın 165 kilometrelik kuzey kısmını, Albay McMahon ise İran'ın Sistan vilayeti ile Afganistan'ın Nimroz ili arasındaki 275 kilometrelik güney kısmını tespit ederek sınırları çizmişlerdir. İki hükümette bu sınırları tanımış, sınırın geri kalanı ise tanımsız kalmıştır (Altay, 2023).

Ancak insani açıdan bakıldığında bu sınırın oluşmasında ve sonuçlarında sömürgecilik faktörünün belirleyici bir rolü vardır. Çünkü Afganistan'ın İran'dan ayrılmasıyla birlikte iki ülke her türlü sınır anlaşmazlığını İngiliz müdahalesiyle çözme konusunda anlaşmıştı. Afganistan'ın İran'dan resmi olarak bağımsızlığını kazanmasının ardından Afganistan'ın doğu sınırları oluşmuş ve Helmand Nehri suyunun kullanımına ilişkin anlaşmazlık ortaya çıkmıştır. Bu anlaşmazlık 1973 yılında çözüme kavuşturulmuştur. Fakat kuraklığın yaşandığı her dönemde bu kriz tekrar gündeme gelmektedir. İngilizlerin müdahalesiyle 19. Yüzyılın ikinci yarısında İran ve Afganistan'ın yerel yöneticileri arasında sınır meseleleri konusunda ortaya çıkan görüş ayrılıkları iki ülke arasında anlaşmazlıklara sebebiyet vermiş ve vermeye devam etmektedir. İran-Afganistan sınırı ve Helmand Nehri ile ilgili kararlar önemlidir. Helmand Nehri'nin mansabındaki en değişken kısmının bazı kısımları bilinçli olarak iki ülke arasındaki ortak sınır olarak seçilmiştir. Bahsedildiği gibi, tarihi çalışmalara dayanılarak, Helmand Nehri sınırının oluşumu baştan beri İngiliz sömürge çıkarlarına göre olmuştur. Yani Goldsmith ve McMahon'un yargılarına göre, iki ülkenin nehir sınırı kasıtlı olarak nehrin en değişken kısımlarından birine bölünmüştür (Azandahi, 1390, s. 201). İran ve Afganistan'ın 815 kilometrelik ortak sınırı vardır. Herat'ın ayrılması ve İngilizlerin desteğiyle Afganistan'da merkezi hükümetin kurulmasının ardından iki ülke arasında net bir sınır hattı oluşturulmamış ve iki hükümet kendi toprakları arasında kalan alanlar konusunda anlaşmazlıklar yaşamıştır (Borbo & Abbasi, 1399, s. 137).

İran-Afganistan sınırı, 5 Temmuz 1935'te onaylanan sınır komiserleri sözleşmesi 15 maddeden oluşmaktadır. İran hükümeti ve Afganistan hükümeti sınır hattı boyunca aşağıdaki gibi üçer komiser (sınır muhafızı) atamaktadır. 1. Zabul Chakhansur, Nimroz 2. Gezik (Yazdan) dikkate alınmalı 3. Taibad İslam Kale arafının sınır komiserleri (sınır muhafızları) ihtiyaçlarına göre bir veya iki yardımcıya (2. kademe sınır muhafızları) sahip olabiliyor. Sınır komiserlerinin her biri, diğer tarafı bilgilendirerek ve derhal harekete geçerek, yalnızca küçük sorunların çözümüne ilişkin gerekli tedbirleri almak, bazı sınır kurallarını öne sürmek ve toplantı tutanaklarını hazırlamak üzere kendi adına daha küçük memurları

görevlendirebilir.³ Afganistan uzun zamandır İran medeniyetinin yayılma alanı içindeydi ve bu ülkenin büyük bir kısmı büyük İran imparatorluğunun bir parçası olarak görülüyordu. Safevi döneminde İran'da Şii dininin hakimiyeti nedeniyle bugünkü Afganistan'ın güney ve batı kesimleri Sünnileşmiştir. Bu arada İsfahan'a yapılan saldırı sonucunda bu bölgedeki kabileler Safevi hanedanının merkezi olan bu şehri işgal etti. Tabii Nadir Şah iktidara gelince bu kaos sona erdi. Kaçarlar döneminde bu kadim medeniyetin bedenine son darbeler indirilmiş ve Afganistan 1747 yılında İran'dan ayrılmıştır (Azandahi, 1390).

2.7. İran ve Türkiye Sınırı

İran ile Osmanlı İmparatorluğu (şimdiki Türkiye) arasındaki sınır, farklı tarihsel dönemlerde iki ülke arasında sayısız çatışmaya ev sahipliği etmiştir. Dini farklılıklar, Avrupa ülkelerinin müdahaleleri gibi faktörler iki ülke sınırlarının net olarak çizilmemesi iki ülke arasındaki çatışmaların tırmanmasında en etkili faktörlerden biridir. Zendiyeh döneminde İran ile Osmanlı arasındaki ilişkiler daha çok siyasiydi. İki ülke arasındaki sınırların uzun olması bölgelerin işgali konusunda siyasi anlaşmazlık yaratmıştır. Diğer yandan Osmanlı sınırında yaşayan insanlar ve Şiiilerin kutsal önem atfettikleri mekanlar olması hasebiyle Osmanlı topraklarındaki İranlıların ziyaret etme merakı dostluğun oluşmasına ve ticaret yolunun açılmasına vesile olmuştur. Daha sonra İran hükümetinin sınır sınırlaması alanında 3 Bahman 1310 tarihli resmi tebliğine göre Şubat 1930, yani Rushdibio'nun Türkiye'ye dönüşünden birkaç gün sonra sınırların çizilmesi Ankara'da Pi Foroughi ile Rushdibio'nun arasında sorunun çözümüne yönelik 3 yıllık anlaşma imzalandı (Khoei, Khalkhali, 1390, s. 32-33).

Osmanlı-İran ilişkilerinin kökenlerini biraz bahsetmek gerekmektedir. Osmanlı Devleti ve Safevi Devleti arasındaki ilişkilerin, Safevi Hanedanlığının ortaya çıkmasından önce de var olduğunu söylemek mümkündür. Akkoyunlu ve Karakoyunlu Türkmenlerinin İran ve Anadolu'da kurdukları devletlerin bu ilişkiler temel teşkil ettiği ve bu devletlerden Karakoyunluların Şii mezhebinden, Akkoyunluların ise Sünni mezhebinden olması ve bu nedenle Safevilerle akraba

³ (Basra Körfezi Araştırmaları Merkezi, Basra Körfezi Jeopolitik, Tarih ve Coğrafya Enstitüsü., 2021).

olmalarının önemine vurgu yapmaktadır. Daha sonra Osmanlı Devleti ile İran arasındaki diplomatik ilişkilerin başlangıcını ele alınacak olursa; Şah İsmail'in II. Bayezid'e gönderdiği elçilik heyeti ile bu ilişkilerin başladığını ve II. Bayezid'in tebrik mektubuyla yanıt verilmesiyle devam ettiğini söylemek mümkündür. Bu durum iki devlet arasındaki ilk diplomatik temasın önemini vurgulamaktadır. (Efe, Kızıllı, 2017, s. 78-80). Türkiye ile İran arasındaki diplomatik ilişkilerin tarihçesine odaklanıldığında ise; İran'ın, Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı sırasında 22 Haziran 1922'de tanınması ve aynı yıl içinde Mofakhan Eshag'ı Türkiye'ye büyükelçi olarak atamasıyla başlayan ilişkilerin, Türkiye'nin ilk büyükelçisi Muhittin Paşa'nın da 7 Şubat 1923'te Tahran'da göreve başlamasıyla devam ettiği söylenebilir. Bu Türkiye ile İran arasındaki diplomatik ilişkilerin resmi olarak kurulduğunu ve büyükelçilik düzeyinde ilişkilerin başladığını göstermektedir. Osmanlı Devleti'nin sona ermesiyle birlikte Türkiye ve İran arasındaki antlaşmaları da geçerliliğini yitirmiş ardından iki ülke arasındaki ilişkilerin yasal bir zemine oturtulması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, 22 Nisan 1926'da Tahran'da imzalanan 1926 Türkiye-İran Dostluk ve Güvenlik (Saldırmazlık) Antlaşması'nın detaylarına odaklanmak gereklidir. Antlaşmanın, taraflar arasında askeri hareketlerde tarafsızlığı ve siyasi-mali ittifaklardan kaçınılmasını öngören maddeleri ele alınmıştır. Ayrıca, tarafların birbirlerine karşı düşmanca hareketlere girişecek kişi ve örgütlerin yerleşmesini yasaklayan bir maddeye de değinilmiştir. 23 Ocak 1932'de imzalanan Türk-İran Sınır Antlaşması'nın detayları şöyledir: Antlaşmada, iki ülke arasındaki sınırın Araş Nehri ile Karasu Irmağı'nın birleştiği yerden başlayarak belirlendiği ve Karasu'nun talvegini takip ederek belirli dağ ve yerleşim birimlerini içine aldığı belirtilmektedir. Türkiye sınırları içinde bırakılan dağlar ve yerleşim birimlerine dair ayrıntılar verilirken, İran'a bırakılan bölgelerin ve yerleşim birimlerinin isimlerine de değinilmiştir. Ayrıca, Türkiye-İrak sınırındaki belirli bir sınır taşına kadar olan sınırların da antlaşma kapsamında belirlendiği ifade edilmiştir (Efe, Kızıllı, 2017, s. 80-87).

Türkiye ve İran; coğrafi, kültürel ve siyasi açıdan birçok ortak noktaya sahip olmalarına rağmen, bu durum onların ilişkilerini daha da yakınlaştırmak yerine rekabetlerini artırmıştır. İki ülke, birbirlerine yakınlaşma ve uzaklaşma

potansiyellerini aynı anda bünyelerinde barındırmaktadır. Türk-İran rekabeti birçok etkene dayanmasına rağmen, sınır güvenliği meselesi her iki taraf için de problemleri bir konu olmuştur. 19. yüzyıldan itibaren bu tarihsel rekabet, bölge dışı güçler açısından bir avantaj olarak görülmüş; aynı zamanda bölge dışı aktörlerin rekabeti de bölgesel güçler için avantaj sağlamıştır. Bu aktörlere ek olarak, sınır bölgelerinde yaşayan Türk veya Fars olmayan grupların sınır sorunlarında belirgin bir şekilde öne çıktığı görülmektedir. Örneğin, 1880'de Kürt lider Ubeydullah Nehri, bölgede hem İran hem de Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmıştır. Bu grupların 16. yüzyıldan itibaren taraflar arasında bir tampon görevi gördüğü ancak 19. yüzyılın sonlarında ayaklanmaların başladığı bilinmektedir. I. Dünya Savaşı sırasında sınır bölgelerindeki Kürt, Nasturi ve Ermeni gruplar, savaşa dahil olup olmadıklarına bakılmaksızın büyük zarar görmüştür. Özellikle Kaçar Hanedanı'nın siyasi otoritesinin zayıflaması, bölgeyi toplumsal rekabetin insafına bırakmış ve yeni dini ittifakların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Özdemir., 2020, s. 166-167).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.1. Araştırmanın Konusu Amacı

İçinde bulunulan zaman diliminde göç ve mültecilik vesilesiyle sınırların ve sınır geçişlerinin hem yerel ve ulusal hem de uluslararası alanda önemli gündem maddelerinden biri olduğuna şahit olunmaktadır. Dış göç doğrudan devlet sınırlarının aşılmasıyla gerçekleşen bir olgudur. Bu bağlamda sınırların göçmenler ve mülteciler için yerleşik olanlardan bambaşka anlamları ve işlevleri vardır. Göçmen ve mülteciler için sınırlar hedeflerine ulaşmada aşılması gereken engellerdir. Dolayısıyla sınırların göçmen ve mülteciler için ne ifade ettiği; sınırlarda ne gibi durumları deneyimledikleri özellikle sınır sosyolojisi bağlamında üzerinde durulması gereken elzem konulardandır.

Bu çalışmanın konusunu, Afgan göçmenlerin sınırları aşarken ne gibi güçlüklerle karşılaştıkları; sınırların onlar için hangi yönlerden engeller ve fırsat oldukları; umut yolculuklarında özellikle sınırları geçerken ne tür hayati tehlikelerle karşılaştıkları vb. olgular oluşturmaktadır. Afgan mülteciler ve göçmenlerle ilgili pek çok çalışma yapılmış olmasına rağmen Afgan mültecilerin sınır yolculuklarıyla alakalı çok az sayıda çalışma bulunmaktadır. Göçmen ve mültecilerle ilgi çalışmalar genellikle hedef ülkelerde yapılmaktadır. Sınır sosyolojisi bağlamında yapılacak bu çalışmada ise mültecilerin yolculuk sürecine odaklanılmıştır. Bu sayede mültecilerin hangi biçimlerde ve ne tür sınırlarla karşılaştıkları, bu sınırların benzer ve farklı yönlerinin neler olduğu tespit edilemeye çalışılmıştır. Elbette bunda mültecilerin sınırda neler yaşadıkları ve mülteciler sınırı geçerken ne tür engellerle karşılaştıkları vb. sorunlar hedeflenmiştir. Bu bağlamda bu araştırmada verimli bir inceleme alanı olarak Afgan mültecilerin sınır yolculukları sosyo-ekonomik, sosyo-psikolojik, sağlık ve güvenlik gibi birçok yönden incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma Konya şehir merkezinde yaşayan Afgan mültecileri kapsamaktadır. Konya merkezdeki Eski Garaj ve Şems Tebriz'i mahallesinde farklı sosyo-ekonomik ve kültürel seviyeden düzensiz sınır geçişleriyle İran ve Türkiye sınırını geçen kadınlar ve erkekler oluşturmaktadır. Bu çalışma illegal ve legal yollardan

uluslararası sınırları geçen 18 yaş ve üzeri Afgan mülteci ve göçmenlerle sınırlıdır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma belli bir nokta üzerinde odaklanarak çok metotlu araştırma problemine yorumlayıcı yaklaşımı önemseyen bir yöntemdir. Bu araştırmada metod araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri, insanın sosyal bir varlık olarak kendisini ve çevresini nasıl algıladığını ve tanımladığını anlamayı amaçlar. İnsanlar, sosyal dünyanın bir parçası olarak ve sosyal dünya ile olan etkileşimleri sonucunda kişisel görüşler oluştururlar. Sonuç olarak, insanların gerçek olarak kabul ettikleri, aslında kendi zihinlerinde oluşan bir dizi çıkarım, izlenim ve görüşlerden meydana gelir. Nitel araştırmalar, insanların tecrübe ettikleri bireysel ve toplumsal olayların temel özelliklerini açıklamayı hedefler. Bu araştırma, insanların doğal ortamlarında gözlemler yaparak, olay ve olguların oluşumunu inceleyerek ve elde edilen verileri indirgemek suretiyle açıklayıcı ve yorumlayıcı bir şekilde ifade etmeyi amaçlamaktadır. Nitel incelemede amaç, araştırma konusunu gözlem, görüşme, doküman analizi ve içerik analizi gibi nitel araştırma yöntemleri aracılığıyla detaylı olarak inceleyip kapsamlı bilgi hazırlamaktır (Aydın N. , 2023, s. 5-9).

Bunun yanında nitel yöntemde insana ilişkin algı ve olayların, sosyal gerçeklikte ve doğal ortamında derinlemesine incelenmesi esastır. Pozitivist sosyal bilim anlayışına alternatif olarak ortaya çıkan yorumlayıcı sosyal bilim yaklaşımı, günümüzün sosyal bilimlerinde ele alınan konuların anlamlandırılmasında büyük bir öneme sahiptir. Modern sosyal bilimcilerin uzun yıllar boyunca karşılaştığı pozitivist determinist yaklaşımın dayatmasına karşı, yorumlayıcı, eleştirel ve feminist perspektifler geliştirmeye ve inşa etmeye devam ettikleri söylenebilir. Bu bağlamda nitel araştırma yöntemleri, yorumlayıcı sosyal bilimlerin nicel araştırma yöntemlerinin yetersiz kaldığı durumlarda ve nicel yöntemlere öncelikle ihtiyaç duyduğu metodolojik araçlar olarak ortaya çıkmaktadır. Nitel çalışmacıların sıklıkla kullandığı araştırma desenleri arasında etnografi, anlatı analizi, durum çalışması, gömülü teori, temellendirilmiş kuramlar ve bir diğer seçenek olan fenomenolojik yaklaşım bulunmaktadır. Fenomenolojik yaklaşım, sosyoloji, psikoloji, sosyal hizmet, sağlık bilimleri, eğitim bilimleri ve pazarlama yaklaşımları gibi çeşitli

akademik disiplinlerde kullanılan bir nitel araştırma desendir. Fenomenolojik yaklaşım, yorumlayıcı sosyal bilim anlayışına dayanan mikrososyolojik kuramlardan biri olarak radikal bir şekilde anti pozitivisttir (Çetin, 2023, s. 33). Bu çalışmada Fenomenolojik yaklaşım kullanılmakta Afgan göçmenlerin sınır yolculukları derinlemesine araştırılmaktadır. Araştırma veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmaktadır. Yarı yapılandırılmış mülakatlarda araştırmacı, konuyla ilgili önceden hazırladığı belli konu başlıkları ya da sorularla görüşmeyi gerçekleştirir. Görüşmenin çağdaş toplum bilimlerinde sıkça kullanılan bir gözlem tekniğidir. Görüşme, katılımcılar arasında karşılıklı konuşmanın önemini arz ederek açıklık, kesinlik ve güvenilirlik kazandırır (Sencer, Irmak, 1984, s. 145). Görüşme sırasında soruların sırası, soruların soruluş biçimi gibi değişiklikler yapılabileceği gibi görüşme konusu bağlamında araştırmacı tarafından soru eklenebilir ya da çıkarılabilir. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinin araştırmacıya sağladığı bu esneklikten dolayı mülakatların gidişatına göre bazı düzenlemeler yapma imkânı, bu yöntemi tercih etme nedeni olmuştur. Amaca yönelik örneklemin belirlenmesinde yeni bilgilerin elde edilmesi hedeflendiği için doygunluk seviyesine ulaşıncaya kadar örneklemin seçilmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda Konya'da ikamet eden Afgan mülteciler arasından 20 kişinin katılımıyla yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilerek bu insanların sınırda yaşadıkları psikolojik sorunları, sosyo-psikolojik sorunları ve güvenlik sorunları tecrübeleriyle anlaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan bu çalışmada yararlanılacak olan fenomenolojik bir yaklaşımla Afgan göçmenlerin sınır yolculukları ve yaşadıkları sınır problemleri içinden bulunduğu topluma mahsus nitelikleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada yorumlayıcı yaklaşım ve buna uygun olan araştırma yöntemi olarak katılımlı gözlem ve mülakat tekniği kullanılmıştır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Çalışma Grubu

Yapılan bu çalışmada, sınır sosyolojisi bağlamında Afgan göçmenlerin sınır deneyimleri betimsel, açıklayıcı ve keşifsel bir bakış açısıyla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın evrenini, Afganistan'dan göç eden göçmenler ile Afganistan-İran, Afganistan-Pakistan-Iran ve İran-Türkiye sınırları yolculuk yapan Afgan göçmenler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu Konya'da

yaşayan Afgan göçmenler oluşturmaktadır. Bu durum çalışmanın sınırlılığıdır. Konya'nın seçilmesinin nedeni ise, Afgan göçmenlerin bir kısmının burada ikamet etmesidir.

Araştırmada yer alan çalışma grupları “amaçlı örnekleme” tekniği kullanılarak belirlenmiştir. “Amaca yönelik örnekleme yöntemi, araştırmacının oldukça spesifik ve erişimi zor bir nüfusun muhtemel tüm örnek olaylarını belirlemek amacıyla geniş bir yöntemler yelpazesi kullandığı tesadüfi olmayan bir örneklem türüdür” (Neuman, 2017, s. 324). Bu çalışma grubundaki bireylerin bazıları 2014-2017 yılları arasında ve geri kalanları ise, 2016-2021 yılları arasında gayri resmi yollarla sınırları geçerek Türkiye'ye gelen Afgan göçmenlerdir. Ayrıca bu araştırma 10 kadın katılımcı ve 10 erkek katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada bizzat Afgan göçmenlerin kendi evlerine gidilerek mülakat ve görüşme yapılmıştır.

3.4. Araştırmanın Veri Toplama ve Analizi

Bu çalışmada öncelikli olarak literatür taraması yapılmıştır. Konya'nın Şems-i Tebrizi Mahallesi, Sahipata Mahallesi, Eski Garaj semtinde 20 kişi Afgan göçmenle gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ulaşmak kolay olmadı. Buradaki göçmenlerin daha önce tanıdık kişilerin tavsiyesiyle ulaşılmıştır. Bu sayede ulaşılan göçmenlerle görüşme yapılmıştır. Böylelikle elde edilen bilgilerle Afgan göçmenlerin sınır yolculuklarına yönelik kapsamlı bir bilgi sağlanmış derinlemesine bir mülakat ile elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Mülakat esnasında katılımcıların jestleri ve mimikleri göz önünde bulundurulmuştur.

Bu çalışmadan elde edilen veriler tematik analiz ve içerik analizi çerçevesinde yorumlanmıştır. Fenomenolojik perspektiften elde edilen veriler öncelikle kodlar, alt temalar ve daha sonra da ana temalar biçiminde başlıklandırılarak analiz edilmiştir. Bu araştırmada gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Verilerin yorumlanması sosyolojinin alt dallarından biri olan sınır sosyolojisi literatürü ve kavramları çerçevesinde yapılmıştır. Bu araştırmada nitel yöntem kullanılmış olup, fenomenolojik desen tercih edilmiştir.

Fenomenoloji, bilinen ancak tam anlaşılmayan konuları keşfetmek için bir araç olarak kullanılmaktadır. Fenomenolojik analiz, bir fenomenin içsel yapısını anlamaya yönelik bir yöntemdir ve bu araştırmada verinin etkileri ve anlamları üzerinde odaklanılmaktadır. Radikal bir biçimde antropometrik olan, yorumlayıcı sosyal bilim anlayışına dayanan mikro-sosyolojik bir kurum olan fenomenolojik yaklaşım, fiziksel dünyanın herkes için aynı anlama gelmediğini savunur ve insanların bu dünyaya yüklediği anlamlara bağlı olduğunu ileri sürmektedir. Başka bir ifadeyle, fenomenolojiye göre fiziksel dünya algılar ve yorumlarla şekillendirilmektedir. Araştırmanın konusu, insanın kendisinin yapma ve etme eylemlerine, anlamlandırma şekillerine ve algılama davranışlarına odaklanmaktadır. Araştırma süreci ve işlem basamakları hakkında bilgi sunarak fenomenolojik yaklaşımı benimsemek isteyen araştırmacılara rehberlik etmeyi amaçlamaktadır. Fenomenolojik yaklaşım, yerli ve yabancı literatüre dayanan derleme çalışması, özellikle yerli literatürdeki eksikliklerin gidermesini hedeflemektedir. Sosyal teoride fenomenoloji, eylem teorisinin yorumlayıcı yaklaşımlarından biri olarak görülürken, sosyoloji açısından bilgi sosyolojisi, kültür sosyolojisi ve sosyal inşa teorilerinde sıklıkla kullanılan bir yaklaşımdır (Çetin, 2023, s. 33-34).

Günlük deneyimleri anlamak için fenomenolojik desen kullanılarak insanların yaşantıları ve algılarına önem verilmektedir. Görüşmelerde, soruların sırası ve biçimi esnek olup, araştırmacı tarafından düzenlemeler yapılmıştır. Bu esneklik, yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinin tercih edilme nedenidir. Örneklemin belirlenmesinde amaca yönelik olarak yeni bilgiler elde edilmesi amaçlanır ve doygunluk seviyesine ulaşılan kadar örneklem seçilir. Bu bağlamda, Konya'da yaşayan Afgan göçmenler arasından 20 kişiyle yapılan mülakatlarla sınırda yaşadıkları sıkıntılar, sosyo-psikolojik ve güvenlik sorunları anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmada, fenomenolojik bir bakış açısıyla Afgan göçmenlerin sınır yolculukları ve yaşadıkları sorunlar incelenirken, öznel bir bakışla bilimsel bilgi elde etmeye yönelik yorumsamacı yaklaşım benimsenmiş ve katılımlı gözlem ve mülakat tekniği kullanılmıştır. Görüşme formları katılımcıların, sınır sosyolojisi bağlamında Afgan göçmenlerin sınır geçiş deneyimlerine dair görüşmelerine ulaşmaya yönelik sorulardan oluşmaktadır. Ekim 2023'te başlayan saha çalışması

kasım ve aralık aylarını kapsayarak 3 (üç) ay bir sürede tamamlanmıştır. Araştırmanın yaklaşık üç ay sürmesinin temel nedeni ise, sınır yolculukları yapan Afgan göçmenlere ulaşmadaki zorluklardır. Çünkü Konya-Eskigraj'da yaşayan katılımcıların büyük bir kısmı sınırı geçerken yaşadıkları sıkıntı, zorlukları unutacaklarını ve konuşmayacakları belirterek tüm ısrar ve çabalara rağmen görüşmeyi kabul etmemişlerdir. Araştırmada görüşmeler yapılırken genelde ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ses kayıtları ortalama 30-60 dakika sürmüştür. Görüşmelerin ortalama 30-45 dakika arası zaman aldığı söylenebilir. Bazı katılımcıların konuyu "mahzurlu" veya kendilerine tahdit oluşturabilecek algıları kayıt almayı zorlaştırmıştır. Bu yüzden bazı noktalarda katılımcıların ifadeleri yazılı bir şekilde not edilmiştir. Yapılan görüşmelerin tamamı katılımcıların rızaları alınarak yapılmış ve katılımcıları rahatsız etmeyecek bir dille özen gösterilmiştir. Saha verileri toplanırken Türkçe az konuşan ve Özbekçe, Farsça konuşan katılımcılarda olmuştur. Ancak araştırmacının uzun yıllar Konya'da yaşaması ve Farsça, Özbekçe biliyor olması hem görüşme hem de çeviri işlemlerinin kolay bir şekilde yapabilmesine kolaylık sağlamıştır. Görüşmeler tamamlandıktan sonra ise, söz konusu kayıtların deşifre işlemleri başlatılmıştır. Nitel araştırmalarda yapılan analizler, sahadan elde edilen verilerin bulgulara çevrilmesi işlemidir. Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilme biçimleri araştırmanın sonucuna etki ettiğinden dolayı her veri setine uygun analiz biçimi uygulanmalıdır. Verilerin anlaşılır bir şekilde yorumlanabilmesi için hem sahadan veriler toplanırken hem de analiz edilirken dikkat edilmesi gerekmektedir. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler "içerik analizi" tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizi tekniğinde önemli bir yer tutan kodlama tekniği ile belli olgular ve kavramlar belirlenmiş olup bu kavramlar arasındaki ilişki ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada yapılan görüşmelerin büyük bir kısmı ses kayıt cihazı aracılığıyla kayıt altına alınmıştır. Daha sonra ise ses kayıtları deşifre edilerek metin içinde herhangi bir değişiklik veya düzeltme yapılmadan olduğu gibi kullanılmıştır. Katılımcıların Konya'da yürütülen sınır sosyolojisi bağlamında Afgan göçmenlerin sınır geçiş deneyimleri ne şekilde ve ne gibi zorluklarla sınırları geçtikleri ve sınırlarda yaşadıkları sıkıntılarla ilgili sorulara verdikleri yanıt konu ile ilgili başlıklar, anahtar terimler ve temalar belirli kategorilere ayrılarak analiz edilmiştir. Sonraki aşamada ise, bu analizlerle birlikte

katılımcıların verdikleri yanıtlar incelenmiş ve bu yanıtlar arasındaki benzerlikler veya farklılıklar tespit edilerek analizler tamamlanmıştır. Kısacası göçmenlerle yapılan görüşme ve mülakat bu süreçte beni çok zorladı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SINIRLARDA AFGAN GÖÇMENLERİN SINIR DENEYİMLERİ

Bu bölümde göçmenlerle yapılan mülakatlar analiz edilecektir.

4.1. Afgan Göçmenler ve Göç Etme Nedenleri

Afganların komşu ülkelere göçü, son yıllarda uzun vadeli çatışmalar, gıda güvensizliği, doğal afetler ve sosyo-ekonomik faktörlerin karmaşık birleşiminden kaynaklanan önemli bir olgu olmuştur. 1990'lı yıllardan bu yana göçün doğası yavaş yavaş zorla yerinden edilmeye doğru değişmektedir. 2015 yılında 2,6 milyon göçmen olmak üzere yaklaşık 4,8 milyon Afgan yurtdışında yaşıyordu. Ve bu kişilerin 2,2 milyonu ekonomik göçmenlerden oluşmaktadır. Bu göçmenlerin çoğu İran ve Pakistan'da yaşamaktadır. Önceki göç dalgaları çoğunlukla göçmenlerden oluşurken, son on yılda sadece İran'da değil, Basra Körfezi ülkelerinde de ekonomik göçmenler sürekli arttı. Bu niteliklerle birlikte Afgan mültecilerin İran'a zorunlu göçünün derinleşmesi, onların refahı için uygun altyapının bulunmaması, sorumlu bir politika yapıcı kurumun bulunmaması, mali kaynakların yetersizliği vb. Afgan göçmenlerin İran'a fırsat tanınmasına neden olmaktadır. Göçmenlerin politika alanlarında ihmal edilmesi, Afgan işçiler, yirmi yılı aşkın bir süredir İran'ın işgücü arzını artırarak bu nedenle bu dönemde, özellikle Afgan işçilerinin yüksek paya sahip olduğu inşaat sektöründeki vasıfsız işçilerin ücretlerindeki artış çok yavaş ilerlemektedir. Nispeten düşük ücretlerle zor işler yapmak için, kötü çalışma koşullarından veya uzun çalışma saatlerinden şikâyet edemiyorlar, bu nedenle birçok işveren İranlı işçiler yerine Afganları işe almayı tercih ediyor (Hatami, 1399, s. 13).

Katılımcıların çoğunun söylediğine göre, göç etme nedenleri savaş, ekonomik, yoksulluk ve özgürlük olduğunun neticesinde varılmıştır. Katılımcıların bazıları Taliban'ın baskısıyla, eğitim-öğretim nedeniyle ve bazıları da aile içi sorunlardan dolayı Afganistan'dan göç ettiklerini söylemektedirler.

*“Savaş, ekonomi, yoksulluk ve Taliban’ın Afganistan’ı işgal etmesiyle beraber işsizlik, özgürlük benim Afganistan’dan çıkmama sebep oldu”
(Erkek, 32, Garson).*

Bu katılımcının söylediği ise, Savaş, ekonomik sıkıntılar, yoksulluk ve Taliban'ın Afganistan'ı ele geçirmesi Afganistan'ı terk etmesine sebep olmuştur. Tabii birde işsizlik ve özgürlük için Afganistanı terk ettiğini dile getirmektedir.

“Benim Afganistan'ı terk etme sebebim aile içi sorunlardır. Şöyle benim kocam 10 yıl önce Alman'a gitmişti. 10 yıl Almanya'dan gelmedi. Bir gün aradım dedim. Ne bizi soruyorsun ne de arıyorsun bu arada iki tane kızımız vardı. Sonra bana dedi ki ben evlendim. Onun evlendiğini öğrendim dünyam başıma yıkıldı. Bende ona boşanma davası açtım. O da Almanya'dan geldi. Küçük kızım 5 yaşındaydı. Büyük kızım evliydi. Hatta 2 tane çocuğu vardı. Biz mahkeme kararıyla boşandık. Benim küçük kızımı kocama verdi mahkeme bu küçük kız babasıyla Almanya'ya gitti. Aradan 14 yıl geçti. Bir gün kızım aradı dedi. Anne Almanya'ya gel benim tüm işlemlerimi haletti bende Almanya'ya gittim. Daha sonra oraya 4 sene kaldım. Benim büyük kız hastalandı. Bende Afganistan'a gittim. Bir daha Almanya'ya geri dönemedim. Vize işlemleri kapandı. Sonra bir gün benim küçük kız aradı. Dedi anne herkes kaçak yolla geliyor. Sende İran yoluyla kaçak olarak gel. Ben bunu araştırdım 5 bin dolar alırlarmış sınırları geçirirken bende kızıma söyledim kızım tamam anne ben karışların sende gel dedi. Ve bende bazı arkadaşlarımla Parayı bize sınır yollarına rehberlik eden kişiye verdik. Ve yolla çıktık” (Kadın, 48, Ev Hanımı).

Bu katılımcının söylemi önceki katılımcıya göre farklıdır. Bu katılımcı ise aile içi sorunlardan dolayı Afganistan'ı terk etmektedir. Katılımcının söylediğine göre kocası çalışmak için 10 yıl Almanya'ya gitmiş ve oraya ikinci evlilik yaparak ailesine sahip çıkmamıştır. Daha sonra kadın boşanarak gayri resmi yolları kullanarak İran üzerinden Türkiye'ye gelmiştir.

“Savaş ve ekonomi neden oldu. Afganistan'dan ayrılmamıza en çok neden olan şey yoksulluktu. Daha önce kocam Türkiye'ye gelmişti. Kaç yıl sonra Afganistan'a geri döndü bu sefer gelişine beni de getirdi” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bu katılımcının anlatıkları ilk katılımcıya göre biraz farklıdır. Savaş ve ekonomik zorluklar nedeniyle Afganistan'dan ayrılmasına en çok etki eden faktör yoksulluktur. Eşim daha önce Türkiye'ye gelip çalışarak para biriktirerek ve yıllar sonra Afganistan'a dönerek eşinide bu gayri resmi yolla Türkiye'ye getirmiştir.

“Savaş ve ekonomi Afganistan'ı terk etmeme sebep oldu. Şöyle benim bir ailem var ve o ailenin en büyük oğlu benim çalışmam lazım aileye ekmek götürecek kimse yok babam da yok vefat etmişti. Mecbur kalarak ve yasal yolları kullanarak Türkiye'ye geldim” (Erkek, 22,

terim işçisi).

Bu katılımcının söylediği birinci katılımcının söylediğine benzemektedir. Savaş ve ekonomik koşullar Afganistan'dan ayrılmasına neden olmuştur. Bu katılımcı ailesinin en büyük oğlu olarak ailesi için çalıştığını ve ailesine para göndermektedir. Çünkü ailesinin geçim sağlayacak kimsesi yoktur. Zorunlu olarak ve yasal yolları kullanarak Türkiye'ye geldiğini söylemektedir.

“Afganistan’dan göç etmemize ekonomi bir de tabi Afganistan’a 35 yıldır. Savaş bir türlü bitmek bilmiyor. Bizde Afganistan’dan çıkmadan önce araştırdık. Bizden önce gelenlerden sorduk. Tabi yolların nasıl olduğunu ve yabancı ülkeye varırsak ne yapabiliriz diye araştırdık. Bizden önce gelenler çok iyi özgüsün çalışmak istesen işte bulabilirsin diye söylediler. Böylelikle Afganistan’ı terk ettik. Kaç senedir buradayız özgürsün dışarı çıktığında kimse sana ne yapıyorsun niye dışarı çıktın demiyor. Zaten özgür olmak ve iyi yaşamak için geldik” (Kadın, 30, Terzilik).

Bu katılımcının söyledikleri de diğer katılımcıların söyledileriyle aynıdır. Bu katılımcının Afganistan'dan göç etmesine neden olanlardan biri ekonomidir. Bir diğeri ise Afganistan'da 35 yıldır devam eden savaştır. Önceki gelen göçmenlerden sorarak bu gayri meşru yolları kullanarak gelmişlerdir. Bu katılımcı daha iyi yaşam ve özgürlük için gelmiştir.

“Aslında benim yaşımda çok küçük 19 yaşındayım. Üniversite okuyacak zamanım. Ama babamların durumu çok kötüydü. Evimizde yiyecek ekmeğimiz yoktu. Bende başka 4 tane küçük kardeşlerim de vardı. Bir kendi kendime dedim. Ya İran’a ya da Türkiye’ye gideyim çalışıp babamlara para gönderirim. Sonra gittim arkadaşlardan sordum. Ve bize sınır yollarında rehberlik eden kişi 3 bin dolar alacakmış ve para karşılığında geçirecekmiş. Gittim birinden durumumuz yokken birinden para borç aldım ve bize rehberlik eden kişiye verdim dedim ya öleceğim ya da varacağım İran’a benim Afganistan’ı terk etmem sebepim böyle başladı” (Erkek, 19, Sulama).

Bu katılımcının söylediği de diğerlerine benzemektedir. Ailesinin iyi geçinmesi için gayri resmi yollarla Türkiye’ye gelmektedir. 19 yaşında okumak istediğini ancak ailenin en büyük oğlu olduğunu aile durumunun ekonomiden zayıf olduğu için çaklaşmak zorunda kaldığını söylemektedir.

“Benim Afganistan’dan çıkmama sebep olan şey o zamanlar Taliban ve daış vardı. Daışler zorla askerlere alırlardı. Hem yoksul ailedenim ailem de zengin değil. Sadece işçi olarak eve ekmek getiren bir bireydim. Bir anneme dedim anne ben yasal yolla İran’a gideceğim ne

dersin. Annem de dedi tamam oğlum git zaten burada kalsan da daişlere asker olursun ondan gitmen daha mantıklı sonra bir gün Afganistan'dan çıktım. Yola bize rehberlik eden kişiyi daha önce İran'a gelen arkadaşlarım vardı. Onlardan soruşturdum buldum. Bana dedi ki senden 2 bin dolar alırım. Tamam dedim. Ve sınır yolarını yürüyerek İran'a geldim. Şu anlat bir kişiden sınırdan geçirmek için 10 bin dolar ya da 15 bin dolar alırlar” (Erkek, 30, İnşaat).

Bu katılımcının söylediği de diğer katılımcıların söylediğine benzemektedir. Bunun Afganistan'ı terk etmesine sebep olan şey ise savaş ve yoksulluktur.

Afganistan'da uzun zamandan beri meydana gelen savaş sıkıntıları ve ekonomik zorluklar Afgan halkını komşu ülkelere göç etmeye zorlamıştır. Savaşın uzun müddet devam etmesi insanların üzerinde birçok olumsuz etki bırakmıştır. Savaş mağduru insanlar Eğitim ve öğretimden uzak kalarak mesleki yönde de gelişmemiştir. İşsizlik uranın yüksek olduğu ülkede insanların çoğu çalışmak için yurt dışına gitmek istemiştir.

4.2. Afganistan'dan Türkiye'ye Gelene Kadar Göçmenlerin Geçtikleri Sınırlar

Katılımcılarının bazıları Afganistan, İran sınırını geçtiğini ve çoğunun da Afganistan, Pakistan, İran sınır yollarını kullandıklarının neticesine varılmıştır.

“Afganistan-İran ve İran-Türkiye sınırlarından geçtik” (Kadın, 48, Ev Hanımı).

“Afganistan-Pakistan-İran ve İran-Türkiye sınırlarını geçtik” (Kadın, 28, Paketleme).

Önce yakın komşu olan Pakistan'a göçmen olarak Afganlar daha sonra İran'a ardından Türkiye'ye gelmek istemişler. Afganların Türkiye'ye gelme sebeplerine bakacak olursak Katılımcılar anlattığına göre çoğunun savaş sıkıntıları ve ekonomik zorlukları Afganistan terk ettiklerini anlatmaktadır. Göçmen konumda olan Katılımcıların çoğu önce Pakistan sınırını geçerek İran'a gelmiştir. Zorlu İran sınırından gayri resmi yollarla yola çıkan mülteciler yolda birçok sorun ve zorluklara maruz kalmıştır.

4.3. Sınır Kavramının Göçmenlerde Çağrıştırdıkları

Katılımcıların bazıları sınır yollarında yaşayan insanların ve onlara rehberlik eden kişilerin davranışlarından etkilendiklerinin neticesinde varılmıştır. Bazı katılımcılar yol psikolojisinden ve tanımadıkları insanların davranışlarından, açlık psikolojisinden etkilendiklerini dile getirmektedirler.

“Sınır deyince aklıma sınıra yaşadığım psikolojik sorunlar ve bizi kaçak yollarla getiren kişinin bize kötü davranışları ve sınırlardan geçerken yollarda aldığımız darbeler, yollarda düşerek aldığımız yaralar aklıma geliyor” (Erkek, 32, Garson).

Bu katılımcının söylediği ise, Sınırı geçerken yaşadığı zorluklar ve bunlara rehberlik eden kişinin kötü muamelesi ve davranışlarıdır.

“Sınır deyince açlık psikoloji ve davranış psikolojisi geliyor aklıma kimsenin akli varsa sınırı kaçak yolla geçmesin çok kötü yollarda sana iyi davranmıyorlar. Hatta sana sınıra rehberlik eden kişi bile sana iyi davranmıyor kendi kölesi gibi davranıyor” (Kadın, 48, Ev Hanımı).

Bu katılımcının söyledikleri de diğer katılımcının söylediğine benzemektedir. Sınırı geçerken açlık ve davranış psikolojisi gibi zorlukları unutmadığını söylemektedir. Bundan sonra kimsenin Sınırı gayri resmi yolları kullanarak geçmesini önermemektedir. Çünkü yollarda iyi muamele görmediğini söylemektedir.

“Açlık endişesi, bize rehberlik eden kişilerin davranış şekilleri aklıma geliyor. Yani şöyle bize rehberlik eden kişi kendi kölesi gibi davranırdı. Bize rehberlik eden kişi ne derse onu yapardık. Onun sözünden çıkmazdık. Tabi kaldığımız kamplara tanımadığımız kişilerle tartışma oldu. Kampta kaybettiğin eşya ve yiyeceklerin olur. Orada onlarla sen aldın ya da kim aldı diye tartışmalar çıkar. Kampa saattimi ve yiyeceklerimi kaybettim. Bize rehberlik eden kişiye söyledim. Kaybettiysen bulamazsın dedi. Kimin aldığınıda bulamadım” (Kadın, 35, Hayvancılık).

Bu katılımcının söylediği de benzemektedir. Bu katılımcının zorlu göç deneyimlerindeki açlık endişesi ve rehberlik eden kişilerin otoriter davranışlarıdır. Yollarda rehberlik eden kişiye itaat etmek ve onun sözünden çıkmadıklarını söylemektedir.

“İnsanların davranışları ve o uzun yorucu yol yürümeler bir de açlık sorunu gelir. Sınırdaki bize rehberlik eden kişinin o kötü davranması bize kimse konuşmasın kimse ses bile çıkartmasın yoksa döverim diye

tahdit etmesi geliyor. Yiyeceğin biterse aç kalırsın kimse yardım etmez. Düşersen elinden kimse tutmaz. Hala bu sorunları kafamdan bir türlü silemedim” (Kadın, 28, Paketleme).

Bu katılımcının söylediği de diğer katılımcıların söylediğiyle aynıdır. göçmenlerin yaşadığı zorlukları ve sınırda rehberlik eden kişilerin baskıcı davranışlarıdır. Yollarda yaşadıkları açlık, yorgunluk ve insanların sessizliğe mahkum edilmesi gibi sorunlar, bu zorlu yolculuklarda sıkça karşılaşılan durumlar arasında yer almaktadır.

“İnsanların kötü davranması, sana her türlü kötü söz etmesi açlık ve yol yürüyüşleri bizi götüren o küçücük kamplar hiç aklımdan çıkmıyor. Bize rehberlik eden kişinin sanki kölesiymişiz davranması hiç konuşmayın ben endersem onu yapacaksınız diye bizi tahdit etmesi ve şu an bizim elimizdesiniz sizi dövsek döveriz öldürürsek öldürürüz kimse de haber olmaz diye konuşurdu. Kimsenin yasal yolla gelmesinin tercih etmem” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bu katılımcıların söylediği de diğerlerinin söylediğine benzemektedir. Sınır yollarında insanların kötü davranması, küfretmesi ve göç yolculuklarının zorluklarıdır.

“Sınır yollarında yaşadığım yolculukların zorluğu ve sınır muhafızlarına iki kere yakalandım dayak yedim. Afganistan’a geri gönderildim. Daha sonra 3. Defa sınırları geçtim. Yollarda yaşadığım o acıları hiç unutmam. Ama kimsenin de yasal yolları kullanarak gelmesini de tavsiye etmem” (Erkek, 22, Terim işçisi).

Bu katılımcının söyledikleri de diğerlerinin söylediklerinden biraz farklıdır. Sınır yollarında yaşadığı zorlu göç yolculuklarının ve sınır muhafızlarına yakalanıp dayak yemesinin ardından Afganistan'a geri gönderildiğini deneyimi hiç unutamadığını söylemektedir. Sonra üçüncü kez sınırları geçtiğini ve yolda yaşadığı acıları unutamadığını söylemektedir. Ancak kimsenin yasal yolları kullanarak gelmesini tavsiye etmemektedir.

“İnsanların davranışları, kimsenin kimseye yardım etmemesi ve açlık endişesi bir de tanımadığın insanlarla yolculuk yapmak çok zor ve yollarda insanlarla anlaşmak kimseye konuşmamak çok zor bir durumdur” (Kadın, 54, Ev Hanımı).

Göçmenlerin sınır yollarında yaşadığı sorunlar psikolojik açıdan yıpratıcı, açlık psikolojisi, sınır yollarında onlara rehberlik eden kişilerin sergiledikleri davranış baskısı ve mültecilerin psikolojik açısından bir süre atlatamadıklarının

sonucunda varılmıştır.

4.4.Göçmenlerin Sınır duvarını Geçişleri ve karşılaştıkları sorunlar

Katılımcıların bazısı sınır duvarıyla karşılaştıklarında polislerle yakalanma korkusuyla sınırı geçerken polislerle yakalanarak Afganistan'a geri gönderilmişlerdir. Geri gönderilen göçmenler yasal yolları kullanarak tekrar sınırı geçme kararı alarak sınır yolculuğuna çıkmışlardır. Bazı katılımcıların söylediğine göre, sınır duvarını yürüyerek ve rehberlik eden kişinin yol göstermesiyle sınır duvarının geçtiğinin neticesine varılmıştır.

“Ben sınır duvarlarını geçerken iki kere polislerle yakalandım. Birincisine öyle geri Afganistan'a gönderdiler. İkincisine ise dövdüler Afganistan'a geri gönderdiler. Bu sefer de iyileşene kadar Afganistan'dan çıkış yapmadım. Tam üç ay evde yattım. Ondan sonra iyileştim. Bu defa da sınır duvarının yakından yürüyerek geçiş yaptık” (Erkek, 32, Garson).

Bu katılımcının sınır duvarını geçerken yaşadığı sıkıntılar ise, sınır duvarlarını iki kez geçerken polisler tarafından yakalandığını ve birinci yakalandığında Afganistan'a geri gönderildiğini söylemektedir. İkinci yakalandığında ise, dövülerek geri gönderildiğini ifade etmektedir. Daha sonra iyileşene kadar Afganistan'dan ayrılmadığını ve üç ay boyunca evde istirahat ettiğini söylemektedir. Sonrasında iyileşip, sınır duvarını araba ve kayık yeri geldiğinde yakından yürüyerek geçmeyi başardığını söylemektedir.

“Evet sınır duvarıyla karşılaştık. Dedik buradan nasıl geçeceğiz. Bize rehberlik eden kişi bize söyledi. Sizi gece yarısına kadar bir kampa götüreceğim sonra oradan sizi alırım. Bizi bir kampa götürdü. Biz geceye kadar oraya bekledik sonra gece karanlıkta sınırın duvarının altından geçtik. Tabi bize rehberlik eden kişi yol gösterdi” (Kadın, 48, Ev Hanımı).

Bu katılımcının söylediği ise, bunlar bir grup olarak sınır duvarını geçtiklerini ve duvarı geçmek için bir rehberin yardımını aldığı bir deneyimi anlatmaktadır. Diğer bir deyişle Sınır duvarını aşma sürecinde bir rehberin yönlendirmesiyle birlikte, gece karanlığında duvarın altından geçtiklerini söylemektedir.

“Hayır, karşılaşmadık. Çünkü gece yarısında geçmiştik sınırları ondan ben duvar falan görmedim” (Kadın, 35, Hayvancılık).

Bu katılımcının diğerlerine göre söylemleri farklıdır. Sınır duvarını geçerken

güvenlik ve polisle karşılaşmadıklarını söylemektedir. Çünkü sınır duvarı gece yarısında ve köylerin yollarından yürüyerek sınırları geçtiklerini dile getirmektedir. Böylelikle duvarla ve polisle karşılaşmadıklarını söylemektedir.

“Evet, sınır duvarlarıyla karşılaşmıştık ama bize rehberlik eden kişi duvarın üzerinden geçmeyeceksiniz sınırın yanından yaya yolu var oradan yürüyerek geçeceğiz diye söylemişti. Ve öyle de yaptık gece saatlerinde geçmiştik sınır duvarından ve polise falan yakalanmadık” (Kadın, 28, Paketleme).

Bu katılımcı ise, sınır duvarlarıyla karşılaştığını ancak rehberin alternatif bir rota önerdiğini ve bu yolla sınırdan geçildiğini söylemektedir. Bunlara rehberlik eden kişi, duvarın üzerinden değil, yanındaki yaya yolunu kullanarak sınırdan geçeceklerini önerdiği için ve bu yöntemi kullanarak gece saatlerinde sınırı başarıyla aştıkları dile getirmektedir.

“Duvar dan geçmedik. Duvara uzak olan yerlerden geçtik. Hem de gece saatlerinde geçirirlerdi” (Erkek, 32, Garson).

Bu katılımcı ise, duvarın kenarından değil, ona uzak olan yerlerden geçtik ve bu işlemi gece saatlerinde ve karanlıkta gerçekleştirdikleri söylemektedir.

“Duvarı gece karanlıkta ve güvenliğin tam uyuduğu zaman duvarın yanından ya da duvarın yakınında yürüyerek geçiş yolları varmış biz oradan geçiş yaptık. Kimse de görmedi” (Kadın, 48, Ev Hanımı).

Bu katılımcının de söylediği diğer katılımcılarla aynıdır. Sınır duvarını gece karanlığında ve güvenlik tamamen uykuda olduğunda, duvarın yanından veya yakınından yürüyerek geçtiklerini söylemektedir. Bunlar sınır duvarını geçerken kimsenin fark etmediğini dile getirmektedir.

“Gece saatlerinde geçmiştik. Bu kısa yollardan yürüyerek geçmiştik” (Kadın, 35, Hayvancılık).

Bu katılımcının söylediği de diğerlerinin söyledikleriyle aynıdır. Sınır duvarını gece saatlerinde ve güvenliğin tam uyuduğu zamanda geçtiklerini dile getirmektedir.

“Gece yarısında sabaha karşı geçmiştik” (Kadın, 28, Paketleme).

Bu katılımcının da söylediği diğerlerinin söyledikleriyle aynıdır. Sınır duvarını gece saatlerinde ve savaha doğru geçtiklerini söylemektedir.

“Bize rehberlik eden kişi gecenin yarısında dar yollardan hem de

karanlıkta sesiz yolda konuşmadan geçtik. Polise yakalanmayalım diye gece saatlerinde der yollardan yürüyerek geçirirler” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bu katılımcının da söyledikleri diğer katılımcıların söyledikleriyle aynıdır. bunlara rehberlik eden kişi, gece yarısında dar yollardan, sessizce ve karanlıkta konuşmadan geçmelerini yardımcı olmuştur. Sınır duvarını geçerken polis tarafından yakalanmamak için gece saatlerinde dar yollardan yürümeyi tercih ettiklerini söylemektedir.

“Dar yolları kullanarak ve o der yollardan gece saatlerinde karanlıkta yürüyerek geçtik” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bu katılımcının söyledikleri de diğerlerine benzemektedir. Sınır duvarının yanında bulunan yaya yolunu kullanarak ve yürüyerek, çok dar yollardan geçtiklerini dile getirmektedir.

“Sınır duvarı yanında yaya yolu çok dar yolları kullanarak ve yürüyerek geçtik” (Kadın, 40, Ev Hanımı).

Bu katılımcı da diğer katılımcılar gibi aynı şeyi söylemektedir. Sınır duvarını gece saatlerinde yaya yolunu kullanarak ve yürüyerek geçtiklerini söylemektedir.

“Evet, sınır duvarıyla karşılaştık. Bu duvarı nasıl geçeceğiz derken bize rehberlik eden kişi dedik duvarın üzerinden geçmeyeceksiniz sizi sınır duvarına yakın der yollarda var köylerin yollarından yürüyerek geçireceğiz hazırlıklı olun gece saatlerinde çıkarız biz size haber veririz dedi. Ve kaç gün kampa kaldık. Daha sonra gece saatlerinde yola çıktık tam 4 ay yürüdük yollarda ev yapımları için bizi çalıştırdılar” (Erkek, 22, Terim işçisi).

Bu katılımcının söylediği de diğerlerinden farklı değildir. Sınırı geçerken bir grup insanla beraber geçtiklerini dile getirmektedir. Bunlara rehberlik eden kişi, sınırdan geçmek için güvenli bir yol belirlemiş ve gece saatlerinde hareket etmelerini tavsiye ederek daha sonrasında uzun bir süre boyunca yürüyerek ilerlediklerini ve sınır duvarını geçtiklerini söylemektedir.

“Bize rehberlik eden kişi gecenin yarısında dar yollardan hem de karanlıkta sesiz yolda konuşmadan geçtik. Polise yakalanmayalım diye gece saatlerinde dar yollardan yürüyerek geçirirler” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bu katılımcının da söyledikleri diğerleriyle aynıdır. Polise yakalanmadan gar yolları kullanarak sınır duvarını geçtiklerini söylemektedir.

“Dar yolları kullanarak ve o der yoldan gece saatlerinde karanlıkta yürüyerek geçtik” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bu katılımcının söyledikleri diğer katılımcıların söylediklerinden farklı değildir. Bu da sınır duvarını gece saatlerinde ve dar, yaya yollarını kullanarak geçtiklerini söylemektedir.

Türkiye sınırında bulunan uzun duvar, hudut karakolu ve sınır muhafızlarla karşılaştıklarında gece, gündüz veya belli bir saat içerisinde yol gösterici rehber eşliğinde korkarak bazen de kaçarak geçtiklerini ve bazılarının yakalandıklarına şahit olduklarını söylemektedirler. Eğer yollarda göl ya da havuzla karşılaşmışlarsa bunlara rehberlik eden kişiye polisler geliyor diye haber gelmesiyle herkes kendini polisten kurtarmak amacıyla göle ya da havuza atlayarak kurtulduklarını ve bazılarının yüzmeyi bilmediği için göle kayıp olduğuna şahit olduklarını söylemektedirler.

“Ben sınır duvarlarını geçerken iki kere polislere yakalandım. Birinci yakalandığımda şiddet uygulamadan geri Afganistan’a gönderdiler. İkinci defa polislere yakalandığımda beni dövdüler ve bir ay karakola kaldım. Daha sonra Afganistan’a geri gönderdiler. Çok kötü dövdüler ve beş aya kadar iyileşemedim. Tam üç ay evde yattım. Ondan sonra iyileştim. İyileştikten sonra tekrar para karşılığında sınırları geçmek için yola çıktım. Bu defa da sınır duvarının yakından yürüyerek geçiş yaptık” (Erkek, 32, Garson).

Bu katılımcının söyledikleri ise, göçmenlik deneyimi ve sınır güvenliğiyle ilgili zorlukları açıkça ortaya koymaktadır. Göçmenler sınır güvenliği önlemlerini aşmaya çalışırken fiziksel ve duygusal zararlara maruz kalmışlardır. Bu deneyimler, göçmenlik politikalarının ve sınır güvenliği önlemlerinin insanlara nasıl etki edebileceğini göstermektedir.

“Hayır, karşılaşmadık. Çünkü gece yarısında geçmiştik sınırları ondan ben duvar falan görmedim” (Kadın, 35, Hayvancılık).

Bu katılımcı söylediği ise, sınır da duvar ve güvenlikle ilgili bir şeyle karşılaşmadığını söylemektedir.

“Evet, sınır duvarlarıyla karşılaşmıştık ama bize rehberlik eden kişi duvarın üzerinden geçmeyeceksiniz sınırın yanından yaya yolu var

oradan yürüyerek geçeceğiz diye söylemişti. Ve öyle de yaptık gece saatlerinde geçmiştik sınır duvarından ve polise falan yakalanmadık
“(Kadın, 28, Paketleme).

Bu katılımcının söylediği de diğerlerine benzemektedir. Göçmenlerin sınır geçişlerinde alternatif yolların ve kaçak geçiş rotalarının kullanımı söylemektedir. Sınır duvarının fiziksel engel oluşturduğu durumlarda, göçmenler tarafından farklı yöntemler aranır ve sınır güvenlik önlemlerini aşmak için köy yolları gibi daha az izlenen rotalar tercih edilir. Bu, göçmenlerin sınırları aşma stratejilerinin çeşitliliğini gösteriyor.

“Dar yolları kullanarak ve o dar yollardan gece saatlerinde karanlıkta yürüyerek geçtik” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bu katılımcının söylediği de diğerlerine benzemektedir. Göçmenlerin sınır geçişlerinde kullandıkları stratejilerden biri olan dar ve az izlenen yolları tercih etme ve geceleyin hareket etme yaklaşımlarını tercih etmişlerdir. Bu strateji, polis denetimlerinden kaçınmayı ve sınır güvenliği önlemlerini aşmayı amaçlar. Dar ve az izlenen yollar, göçmenlerin daha az dikkat çekmesini ve güvenlik risklerini azaltmasını sağlar. Geceleyin hareket etmek ise görünürlüğü azaltır ve göçmenlere daha fazla gizlilik sağlar. Bu tür stratejiler, göçmenlerin sınır geçişlerinde başarılı olma şansını artırır. Türkiye sınırında bulunan uzun duvar, hudut karakolu ve sınır muhafızlarla karşılaştıklarında gece, gündüz veya belli bir saat içerisinde yol gösterici rehber eşliğinde korkarak bazen da kaçarak geçtiklerin ve bazılarının yakalandıklarına şahit olduklarını söylemektedirler.

4.5. Göçmenlerin Sınırlardan Geçerken Karşılaştığı Zorluklar

Katılımcıların söylediklerine göre bunlara rehberlik eden kişi 4 kişilik arabada bagaj dahil 15 kişiyi sığdırarak onların konuşmalarını söyleyerek sınır güvenliğinin önünden geçirdiğinin neticesine varılmıştır. Resmi olmayan bu zorlu yolculukların çoğu sınırda bulan yerel halkın belli bir miktar para karşılığı yardımıyla gerçekleşeceği katılımcıların anlattıkları arasında yer almaktadır. Bu yolculuğun bazen günlerce bazen saatlerce yürüyerek bazen atlar ile yapıldığı söylemektedir.

“Afganistan ile Pakistan sınırını geçerken baya zorluklarla karşılaştım. Beni ve 13 kişiyi küçük bir arabaya (aile arabasına) sığdırdı. Bagaja 4 kişi arabanın orta koltuğuna 8 kişi (4 kişi koltukta ve 4 kişi de koltuğun altında) sığdırdı. Bize rehberlik eden kişi hiç sesimizi çıkmamasını söyledi. Yoksa polise yakalanacağımızı söyledi. Arabaya bindirdikten sonra konuşmadan ve yemek yemeden su içmeden hareket ettik. 12 saat yol yürüdü. Orada nefesimiz tükendi. Araba hareket ederse hava arabanın içine girerdi. Yoksa nefes alamazdık. Bizi arabaya bindiren ve rehberlik eden kişi hiç yolda durmadan hareket etti. Böylelikle Afganistan sınırını geçtik ve Pakistan’ın sınırına ulaştık. Pakistan’ın sınırına geldik diye bizi bir kampa götürdü. O kampa 15 gün kaldık. Peki o 15 günde hiç dışarı çıkmadınız mı? Ve yeme içmenizi nasıl yaptınız? Yok 15 gün boyunca o kamptan hiç dışarı çıkmadık. Zaten götürdüğü kampa sadece biz değildik. Bizim gibi 1000 kişi vardı. Bize rehberlik eden kişi bir vakit yemek verirdi. Ama ne zaman gideceğiz diye hiç soru sormazdık o adamdan eğer konuşursak bizi dövmekle ve öldürmekle tehdit ederdi” (Erkek, 32, Garson).

İnsan kaçakçılığı ve sığınmacıların yaşadığı zorlukları söylemek mümkündür.. Kaçak geçişler sırasında insanlar sık sık tehlikeli koşullara maruz kalabilirler ve güvenlik endişesi nedeniyle sessiz kalmak zorunda kalırlar. Ayrıca, mülteciler kimi zaman belirsiz bir süre boyunca kamplarda kalmışlardır. Şöyle ki sınırlı gıda ve su kaynaklarına bağımlı hale gelmişlerdir. Bu tür deneyimler, insanların yaşam mücadelelerini ve dayanıklılıklarını göstermektedir.

“Sınırları geçerken insanların ve bize rehberlik eden kişilerin kölesi gibi davranması benim için unutulmaz bir zorluktur. Tabi bir de açlık. Yolda hem yiyeceklerimiz bitti hem de suyumuz bitti. Kimse bize su da vermedi. Yiyecekte vermedi. İnsanlar sınır yolunda o kadar kendilerini düşünürler. Hatta sana sularından bile vermezler” (Kadın, 35, Hayvancılık).

Bu katılımcının söyledikleri de diğer katılımcıların söylediğine benzemektedir. Sınır yollarında insan kaçakçılığı ve sığınmacıların karşılaştığı insanlık dışı muameleleri ve dayanışma eksikliğini etkilemektedir. Sınırları geçerken sığınmacılar genellikle kötü muamele ve istismar ile karşılaşabilirler ve temel ihtiyaçları olan yiyecek ve suya erişimleri kısıtlanmaktadır. Bu deneyimler, sığınmacıların yaşadığı acı gerçekleri göstererek ve toplumların dayanışma ve empati konusundaki eksikliklerini ortaya koymaktadır.

“Öncelikle tanımadığımız insanların kötü bakışları ve davranışları çok zor bir şeydir. Sonra da o dar yollardan gece karanlıkta

yürüyerek geçtiğimiz ve nereye bastığımızı bilmeyerek yürüyüp gittiğimizi ve o der yollardandın gerilerden düşersek kimse de yardım etmez. Ölecek miyiz kalacak mıyız korku psikoloji insanın bir yılını başından alır. Yasal yola sınırları yürüyerek geçmek çok zor bir şeydir. Rabbim kimseye göstermesin” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bu katılımcının söylediği, sığınmacıların ve göçmenlerin sınır geçişleri sırasında yaşadığı psikolojik ve fiziksel zorlukları göstermektedir. Bilinmeyen ve tehlikeli ortamlarda yolculuk yapmak, insanların hem fiziksel hem de zihinsel olarak büyük bir stres altında olmalarına neden olabilir. Bu deneyimler, göçmenlerin karşılaştığı acı gerçekleri ve insanlık dışı muameleleri göstermektedir.

“Ben iki kere sınır muhafızlarına yakalandım. İki defa de dayak yiyerek Afganistan’a geri gönderildim. Üstelik yollarda farklı insanlarla yolculuk yapmak daha zor anlaşamıyorsun. Bir de bu bize rehberlik eden kişi var ya onun kötü davranması yollardan geçirirken kendi evlerine götürüp bizi çalıştırmaları ev ve inşaat işlerinde çalıştırdılar. İşleri bitene kadar başka yere götürmediler. Hem para vermediler kölesi gibi çalıştırdı. Bir de rehberlik eden kişiden korktuğumuz için hiç konuşamıyorduk. Ölecek miyiz kalacak mıyız diye o korku var ya insanı öldürür. Ne zaman yetişeceğiz diye düşünüp dururduk ya da buralar esir mi kalacağız hep buralarda rehberlik eden kişilerin elinde kalacak mıyız diye o düşünceler bizi öldürmüştü” (Erkek, 22, Terim işçisi).

Bu katılımcının söylediği de diğer katılımcıların söyledikleriyle aynıdır. Şöyle ki sınırda mültecilerin yaşadığı kötü muamele ve istismarları dile getirmektedir. Sınır geçişleri sırasında insanlar sık sık sınır muhafızları ve kötü niyetli rehberler tarafından kötü muamele görebilirler. Bu deneyimler, sığınmacıların yaşadığı travmaları ve insanlık dışı koşulları ortaya koymaktadır.

“Sınırları geçerken en çok Türkiye sınırında geldiğimizde suyumuz ve ekmeklerimiz bitmişti. Çok zor durumda kalmıştık. Bize rehberlik eden kişiye biz açız bir şeyler getiri misin dediğimizde parasını verin getireyim derdi. Böylelikle aç kalmıştık ve yollarda aç aç yürümek çok zorlamıştı (Erkek, 27, Hayvancılık).

Bu katılımcının de söylediği diğerlerine benzemektedir. Şöyle ki Afgan göçmenlerin sınır geçişleri sırasında karşılaştığı açlık ve susuzluk gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamama sorununu dile getirmektedir. Göçmenler, sınır geçişleri sırasında yiyecek ve içecek eksikliğiyle karşılaşabilir ve sıklıkla bu temel ihtiyaçlarını karşılamak için rehberlere bağımlı hale gelebilirler. Ancak, bazı

rehberlerin bu ihtiyaçları karşılamak için para talep etmesi, göçmenlerin zorlu yolculuklarında daha da zor duruma düşmelerine neden olabilmektedir. Bu tür deneyimler, sınır geçişleri sırasında göçmenlerin yaşadığı zorlukları ve istismarları göstermektedir.

“Sınırdan geçerken köy yollarını yürüyerek geçtiğimiz için ve deniz geldiğinde bir küçük kayığa 9 kişiyi sığdırması o suyun için de boğulabilirsin de beni zorlayan şey denizden geçerken bindiğimiz kayıktı. Kayık sudan doldu az kalsın ölecektik. Su ağzımıza kadar geldi” (Erkek, 28, Duvar ustası).

Bu katılımcının söylediği de diğerlerinkinde pek farklı değildir. Afgan göçmenler denizlerden geçerken karşılaştıkları tehlikeleri ve yaşadıkları korkuları söylemektedir. Küçük ve kalabalık kayıklar, göçmenler için büyük bir risk oluşturabilir ve suyun içinde boğulma tehlikesi yaratabilir. Bu tür deneyimler, göçmenlerin yaşadığı hayati tehlikeleri ve kaçış yolculuklarının ne kadar riskli olduğunu göstermektedir.

“Sınırlardan geçerken her an polislerin yakalama korkusuyla ve bize rehberlik eden kişinin bize baskı yaparak konuşmasından çok tedirgin olmuştum. Bize rehberlik eden kişiler seni insan yerine koymuyorlar sanki köleleriymiş gibi davranıyorlar. Bu durumlar çok zorluyor” (Erkek, 26, Sanayi işçisi).

Bu katılımcının söylediği de diğerlerinin söylediğiyle aynıdır. Afgan göçmenlerin sınır geçişleri sırasında yaşadığı stres ve baskıyı dile getirmektedir. Polislerin yakalama korkusu ve rehberlik eden kişilerin baskısı, göçmenlerin sık sık karşılaştığı zorluklardan sadece birkaçıdır. Göçmenlerin, sınırları geçerken yaşadıkları bu tür deneyimler nedeniyle fiziksel ve duygusal olarak büyük bir stres altında olabilirler. Göçmenlerin karşılaştığı insanlık dışı muameleleri ve dayanışma eksikliğini göstermektedir. Resmi olmayan bu zorlu yolculukların çoğu sınırda bulan yerel halkın belli bir miktar para karşılığı yardımıyla gerçekleşeceği katılımcıların anlattıkları arasında yer almaktadır. Bu yolculuğun bazen günlerce bazen saatlerce yürüyerek bazen atlar ile yapıldığı söylemektedir. Bazı katılımcılar sınır yollarını geçerken polise yakalandıklarını ve Afganistan’a geri gönderildiklerini dile getirmektedirler. Katılımcıları bazısı söylemine göre, sınır yollarında bunlara rehberlik eden kişiler inşaat işlerinde bunları günler çalıştırmıştır.

4.6. Göçmenler İçin Geçiş Kolay Olan Devlet Sınırları

Bazı katılımcılar için Afgan, İran sınırları geçmesinin kolay olduğunun neticesine varılmıştır. Bazısı için Afganistan, Pakistan sınırının geçmesinin kolaylığı anlaşılmıştır. Bazısı için Afganistan, Pakistan, İran sınırının diğer sınırlara göre kolay geçtiklerini dile getirmektedirler. Kimisi için İran ve Türkiye sınırının geçesi kolay olmuştur.

*“Afganistan ile Pakistan arasındaki sınırı geçmek daha kolaydı”
(Erkek, 32, bulaşık yıkama).*

Bu katılımcının söylediklerine göre Afganistan-Pakistan sınırını geçmek diğer sınırların geçmesinden daha kolay olduğunu söylemektedir.

*“Afganistan-İran sınırını geçmek daha kolaydı. Tabi bana göre”
(Kadın, 48, Ev Hanımı).*

Bu katılımcının fikri diğerinde farklıdır. Bu katılımcıya göre Afganistan-İran sınırını geçmek diğer sınır yollarını geçmekten daha kolay olduğunu söylemektedir.

*“İran-Türkiye sınırını geçmek daha kolaydı” (Kadın, 35,
Hayvancılık).*

Bu katılımcının söyledikleri de diğerlerine göre farklıdır. Buna göre İran-Türkiye sınırını geçmek daha kolay olmuştur.

*“Afganistan ve İran sınır yollarını geçmek daha kolaydı” (Kadın, 54,
Ev Hanımı).*

Bu katılımcıya göre de Afganistan-İran sınırını geçmek daha kolay olmuştur.

*“Afganistan-Pakistan ve Pakistan-İran sınırlarını geçmek daha
kolaydı” (Kadın, 40, Çiftçilik).*

Bu katılımcıya göre, Afganistan-Pakistan ve Pakistan-İran sınırlarını geçmek daha kolay olmuştur.

*“İran-Türkiye devlet sınırlarını geçmek biraz kolaydı” (Kadın, 38,
Temizlikçi).*

Bu katılımcıya göre İran-Türkiye sınırını geçmek diğer sınır yollarına göre daha kolay olmuştur. Böylelikle İran ve Türkiye sınırında bulunan kayalıklar, dağ ve taşları yürüyerek bazen atlı sefer yaparak bazen araçlarla devam ettiklerini dile getirmektedir. Karşılaştıkları açlık ve susuzluk gibi sorunları yaşasalar da dinlendikleri yerlerde yol gösterici rehber tarafından para karşılığı giderdiklerini

görülmeştir.

4.7. Sınırı Günün Hangi Vaktinde Geçtikleri

Katılımcıların çoğun sınırı polise yakalanmamak gece saatlerinde geçtiklerinin neticesinde varılmıştır. Bazı katılımcılar sınırı gündüz saatlerinde geçtiklerinde sınır muhafızlarına yakalanarak sınır dışı edilmişlerdir.

“Sınırı gece saat 10 ile 4 arasında geçerdik. Gece saatlerinde sınırı geçmek kolay derlerdi. Aslında biz sınırı geçerken nelerle karşılaştığımızı bilmiyorduk. Bize rehberlik eden kişi (kaçak olarak getiren kişi) ne yapacağımızı ve nasıl davranacağımızı söylerdi. Bize rehberlik eden kişi yollarda giderken konuşmamızı ve onlar ne derse onu yapmamızı söylerlerdi. Bize rehberlik eden kişinin yanında tabanca vardı. Tabancayı bize göstererek ölümle tehdit ederdi. Yollarda gelirken hiçbir soru sormadan onları götürdükleri kamplara bir ay ya da 15 gün kalırdık. Bize rehberlik eden kişilere haber gelirdi. Telefon yoluyla yollarda şu an kimse yok güvenlik yok geçebilirsiniz diye hemen hazırlanın gidiyoruz diye bizi kamptan çıkarır arabaya bindirirdi. Arabaları bir şehirden diğer şehire giderken değiştirirlerdi. Sınırları geçerken hep gece yolla çıkmışızdır” (Erkek, 32, bulaşık yıkama).

Bu katılımcının söyledikleri şöyle, göçmenlerin sınır geçişlerindeki deneyimlerini ve bu süreçteki güvenlik risklerini anlatmaktadır. Göçmenler, rehberlik eden kişilere büyük ölçüde bağımlıdır ve onların talimatlarını takip etmek zorundadırlar. Ayrıca, sınır geçişlerindeki güvenlik önlemleri nedeniyle geceleyin seyahat etmek yaygın bir uygulamadır. Göçmenlerin yaşadığı zorlukları ve riskleri anlatarak sınır geçişlerinin ne kadar tehlikeli olabileceğini söylemektedir.

“Gecenin yarısında ya da sabah ezanına yakın bir saat ve iki saat kala bize rehberlik eden kişi geçirirmiş. Biz gecenin yarısında geçtik. Çünkü sınır duvarına duran güvenlik görmesin ve polisler yakalanmayalım diye gece saatlerinde sınırdan geçirirler” (Kadın, 48, Ev Hanımı).

Bu katılımcının söylediği diğerlerinin söylediklerine benemektedir. Sınır geçişlerindeki zamanlamanın ve güvenlik önlemlerinin önemini söylemektedir. Göçmenler, genellikle sınır güvenliği güçlerinin dikkatini çekmemek için geceleyin geçmeyi tercih ederler. Bu, güvenlik risklerini azaltmanın ve sınırı daha güvenli bir şekilde geçmenin bir stratejisidir. Yine de, rehberlik eden kişilere bağımlılık ve onların yönlendirmelerine uyum gösterme göçmenler için hayati öneme sahiptir.

“Sınıra bize rehberlik eden kişi dedi ki sınırı genelde gece saatlerinde geçeriz. Sakın ve kimsenin olmadığı zaman size haber veririz sonra yolla çıkarız dedi. Böylelikle Afganistan ve İran sınırını gece saatlerinde geçmiştik” (Erkek, 27, Hayvancılık).

Bu katılımcının söyledikleri diğerlerinin söyledikleriyle aynıdır. Göçmenlerin sınır geçişlerinde zamanlamanın önemli olduğunu söylemek mümkündür. Sınırları genellikle geceleyin geçmek, güvenlik risklerini azaltmanın ve dikkat çekmeden geçmenin bir yoludur. Rehberlik eden kişilerin yönlendirmesiyle, göçmenler sınır geçişlerini daha güvenli bir şekilde gerçekleştirebilirler. Bu, göçmenlik deneyimindeki stratejik planlamanın ve risk yönetiminin bir örneğidir.

“Afganistan sınırını da gece saatlerinde geçtik. Türkiye sınırını da gece saatlerinde geçtik” (Erkek, 28, Duvar ustası).

Bu katılımcının söyledikleri diğerlerinin söylediğine benzemektedir. Göçmenlerin hem Afganistan hem de Türkiye sınırlarını gece geçtiklerini net bir şekilde ifade etmektedir. Bu, sınır geçişlerindeki genel stratejiyi ve zamanlamanın önemli olduğunu söylemektedir. Gece saatlerinde sınırları geçmek, göçmenlerin dikkat çekmeden ve güvenlik risklerini azaltarak sınırı aşmalarına yardımcı olabilir.

“Afganistan-Pakistan sınırını gündüz geçmiştik. Pakistan-İran sınırını gece saatlerinde geçmiştik” (Erkek, 27, İnşaat ustası).

Bu katılımcının söyledikleri de diğerlerinden farklı değildir. Göçmenlerin farklı sınırları farklı zamanlarda geçtiklerini açıkça belirtmektedir. Afganistan-Pakistan sınırını gündüz geçmek, göçmenlerin belki de daha fazla insanın görebileceği bir zaman diliminde geçiş yapmayı tercih ettiğini gösterebilir. Ancak Pakistan-İran sınırını gece geçmek, daha az dikkat çekmek ve güvenlik risklerini azaltmak için yapılan bir strateji olabilir.

“Sınır yollarını gece saatlerinde geçmiştim. Bize rehberlik eden kişi haber getirirdi. Hadi çikalım yollarda kimse yokmuş bir saat içinde sınırı geçmemiz lazım diye götürmüştü. Ve sabah ezanına doğru sınır geçmiştik. Sonra bir eve götürdü. Oraya 10 gün kaldık. Gece saatlerinde geçirdiklerinin sebebi polislere yakalanmamaktır” (Erkek, 30, İnşaat).

Bu katılımcının söylediği diğerlerinin söyledikleriyle aybıdır. Göçmenlerin sınır geçişlerinde zamanlamayı ve güvenliğini nasıl düşündüklerini dile getirmektedir. Geceleyin geçmek, polis denetimlerinden kaçınmanın ve dikkat çekmemenin bir

yoludur. Rehberlik eden kişiler, göçmenlere zamanlama ve güvenlik konusunda rehberlik ederek sınır geçişlerini daha güvenli hale getirmeye çalışırlar. Bu, göçmenlerin sınır geçişlerindeki dikkatli planlama ve risk yönetiminin bir örneğidir.

“İlk polislere yakalandığımızda gündüzdü. İkinci defa geçişimize gece saatlerinde yürüyerek geçmiştik. Gece saatlerinde geçtikleri polislere yakalanmayalım diye” (Erkek, 26, Sanayi işçisi).

Bu katılımcının söyledikleri de diğerleriyle aynıdır. Göçmenlerin sınır geçişlerinde zamanlamanın ve stratejilerin önemini söylemektedir. Gündüz vaktinde polislere yakalanmanın riski daha yüksek olabilir, bu yüzden göçmenler geceleyin geçmeyi tercih ederler. Bu, dikkat çekmemenin ve güvenlik risklerini azaltmanın bir yoludur. Göçmenlerin sınır geçişlerindeki bu stratejik düşünme, onların güvenli bir şekilde sınırı aşmalarına yardımcı olur.

Katılımcılarının bazıları sınır duvarını polise yakalanmama açısından gece saatlerinde yürüyerek geçtiklerini söylemektedirler. Bazı katılımcılar sınırı geçerken polise yakalandıklarında şiddet görerek Afganistan’a geri gönderilmişlerdir. Ondan dolayı sınırı geçerken çok dikkatli olmaları gerektiğini söyleyebiliriz. Sınırı geçerken polise yakalanma korkusundan dolayı gece saatlerinde sınır duvarlarını yürüyerek geçtiklerini söylemedekiler. Katılımcıların sınırı geçerken en zorlandıkları sınır Afganistan-İran ve İran Türkiye sınırıdır.

4.8. Sınırı Geçerken Sınır Muhafızlarına Yakalanma ve Sınırdaki

Yardımlaşma

Katılımcıların bazıları sınırı gece saatlerinde geçtikleri için kimseyle karşılaşmadıklarını dile getirmektedirler. Katılımcıların bazıları sınırı geçerken sınır muhafızlarına ya da polislere yakalandıkları ve polislerin bunları döverek Afganistan’da geri gönderdiklerini söylemektedirler.

“Evet ben İran sınırını geçerken sınırı iki defa tutuklandım. İran güvenlikleri beni tutukladı. İran askerleri tutukladıkları yere iyice dövdüler ve nefes nefese kaldım. Sadece ben değil oradaki kişilerin hepsini tutukladı. Orada 15 kişiydik. Hepimizi nefes nefese kalana kadar dövdüler. Sonra tutuklandığımız şehrin emniyetine götürdüler. O şehirde bizi bir kampa bıraktılar kampı kapattılar. Günde saat 3 bir

tane patates verirlerdi. Bizi sabahlayın sorguya götürürlerdi. Sorularına doğru cevap verirsek dövmezlerdi. Yoksa döverlerdi. Peki sizlerden güvenlik ne soru sorardı? Bizim paramızı alarak bizi sınırdan geçiren kişilerin resimlerini gösterirlerdi. Bize sınır yollarında rehberlik eden kişilerin başında patronları varmış onun resmini de gösterdi. Ve polis dedi ki bu kişi sizi geçiren kişilerin patronu dedi. Bizi sınır şehrini tek tek geçiren kişilerin resimleri varmış onları gösterdi. Sizi bu adamlar geçirdi mi diye sordu. Polislerin gösterdiği resimdeki kişileri ben tanıdım ve evet bizi bunlar geçirdi dedim. Polis benim boynuma elini koydu. Dedi ki aferin böyle doğru söylerseniz size bir şey yapmayacağım dedi. Peki doğru söylemezseniz polis size şikence yapar mıydı? Evet eğer yalan söylersek polis bizi iyice döverdi. Aslında bize sınırları rehberlik eden kişiler eğer siz polise yakalarsanız bizim hakkımızda bir şey söylemeyin hem sizi ve hem bizi öldürürler derdi. Yanımdaki arkadaşım bize rehberlik eden kişinin söylediğine inanıp polislerin sorusuna hayır ben bu adamları görmedim dedi. Polis arkadaşımı iyice dövdü. Ağzından ve borundan kan gelene kadar dövdü. Bize kimse yalan cevap vermesin. Eğer yalan söylerse böyle döveceğim dedi. Polisler hem bize rehberlik eden kişilerin resimlerini gösterir ve hangi yollardan geçtiğimizi o yollarda bize rehberlik eden kaç kişinin değiştiğini sordu. Sorgudan sonra bizi yine iyice dövüp sonra kampa götürür üzerimizi kilitlerdi. Biz 15 kişiydik. Kampın içinden 20 kişi vardı. Polislerin götürdüğü kamp 15 kişilik kamptı. Kampa 45 kişi vardı. Çok zor nefes alırdık. Böylelikle kampa 10 gün kaldık. Polisler sonra bizi emniyet merkez müdürlüğüne gönderdi. Orada 12 gün kaldık. Sonra Afganistan'a gönderdi” (Erkek, 32, Garson).

Bu katılımcı zorlu ve acı dolu bir deneyimi anlatmaktadır. Tutuklanma, dövülme, sorgulanma ve kötü muamele gibi travmatik olaylar yaşanmıştır. Katılımcının söylediklerine göre, İran sınırını geçmeye çalışırken yaşadığı zorluklar ve insan hakları ihlalleridir. Bu tür deneyimler, insanların göç ve sınır geçişleri sırasında karşılaşılabileceği tehlikeleri ve güvensizlikleri göstermektedir.

“Sınırı geçerken gece yarısı geçtiğimiz için kimseyle karşılaşmadık” (Kadın, 35, Hayvancılık).

Bu katılımcının söylediği diğer katılımcının söylediğine göre farklıdır. Sınırı geçerken yaşanan deneyimi dile getirmektedir. Gece geçiş yapmak, genellikle daha az güvenli olduğu için karşılaşılan tehlikeleri ve riskleri artırabilir. Ancak, bu durumda karşılaşılabilecek kişiler olmadığı için belki de daha şanslıydılar.

“Hayır, sınırı gece ve sabah namazına yakın saatlerde geçtiğimiz için polis ya da sınır güvenlikleriyle karşılaşmadık” (Kadın, 28, Ev Hanımı).

Bu katılımcının de söylediğine göre, sınırı geçerken kimseyle karşılaşmadıklarını ve sınır duvarını gece saatlerinde geçtiklerini söylemektedir.

“Evet, bazılarında göre sınır muhafızlarıyla karşılaştıklarında kötü de davranmıştır. Kaçak olarak gelen arkadaşlarımdan duyuyorum. Ama bize denk gelmişlerdi bir hafta falan kampa kaldık. Kötü de davranmadılar bizi geri gönderirler diye korkmuştum. Ya da döverler diye ama bir haftaya falan bıraktıkları sonra vana geldik. Van’dan polisler yakaladı. Sonra kampa götürdüler bizi ondan sonra Konya’ya geldik yerleştik ikamet aldık şu anlar iyiyiz şükür” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bu katılımcıda sınırı kaçak geçiş sırasında yaşanan deneyimi ve sıkıntıları şöyle dile getirmektedir. İnsanlar, sınır muhafızlarıyla karşılaşmanın potansiyel tehlikelerinden ve kötü muamele riskinden endişe ederken, bazı durumlarda şanslı olabilirler ve kötü muamele görmeden serbest bırakılabilirler. Ancak, yine de yakalanma riski ve kaçak durumunun getirdiği belirsizlikler devam eder. Sonunda, yerleşim yerine ulaşmak ve güvenliği sağlamak için çaba harcanır.

“Evet, ilk defa geçerken polislerin eline düştük. Bizi öyle kötü dövdüler ki hiç sorma sonra geri İran’a gönderdiler. İkinci defa geçişimize kimseyle karşılaşmadık” (Erkek, 26, Sanayi işçisi).

Bu katılımcının söylediği diğerlerine göre biraz farklıdır. Sınırı geçmek için ilk deneyimi olduğunu söylemektedir. polisler tarafından yakalanma, şiddet ve kötü muameleyle gördüğünü söylemektedir. Ancak ikinci kez geçtiklerinde şanslı olduğunu ve güvenliklere karşılaşma olmadan sınırı geçmeyi başarmışlardır. Bu, sınır geçişlerinin risklerine ve belirsizliklerine dair bir örnektir.

“Hayır, sınırı geçerken yollarda kimse kimseye yardımlaşmaz. Ama sınırda bir şehre gelirken 4 kişinin suyu bitti. Tabi su verir misiniz diye yanımıza ağlayarak geldi. Ağzına bir damla damlatırdık eğer yardım etsek yoksa kimse kimseye yardım etmez. Sınırda hatta susuzluktan ve açlıktan ölen de var. Sınırda yürürken ya da arabaya giderken kimse kimseye yardım etmez. Herkesin arkasında bir çantası var içinde bisküvi, su ve çikolatadan doludur. Onun dışında giyecek bir tane kıyafet vardır” (Erkek, 32, Garson).

Bu katılımcı da sınır geçişlerinin zorluklarını ve insanların genellikle kendi başlarına hareket etmek zorunda olduklarını anlatmaktadır. İnsanlar, acil durumlar için temel malzemelerle donatılmış olmalı çünkü sınır boyunca yardım almak pek mümkün değildir. Sınır geçişlerinin riskli ve yalnız bir deneyim olduğunu

göstermektedir.

“Sınırı geçerken yollarda kimse kimseye yardım etmez. Hatta suyunuz bitse bile kimse su vermez. Bende kimseye yardım etmedim ve kimsede bana yardım etmedi. Aslında biz sınır yollarına çıkmadan önce bize söylerler her şeyinizi alın yoksa size kimse yardım etmez. Hatta yanınızda paranız çık olsun derler. Bize rehberlik eden kişi bile bir tane suyu para karşılığında verir. Diyelim bir su 10 tl ama sınırda 50 TL’dir” (Kadın, 48, Ev Hanımı).

Bu katılımcı da aynı diğer katılımcı gibi kendi başlarına haret etmelerini ve kimsenin onlara yardım etmediğini dile getirmektedir. Sınır geçişlerinin zorluğunu ve insanların kendi başlarına hareket etmek zorunda kaldıklarını söylemektedir. İnsanlar, sınırda temel ihtiyaçlarını karşılayacaklarından emin olmak için yanlarında para ve gerekli eşyaları buldurmalarıdır. Sınır geçişlerinin sadece fiziksel zorluklarla değil, aynı zamanda ekonomik zorluklarla da dolu olduğunu söylemek mümkündür.

“Hayır, sınırlar geçerken kimseyle yardımlaşmadım ve kimsede bana yardım etmedi. Yollarda kimse kimseye yardım etmez ve yardımda da bulunmaz” (Kadın, 35, Hayvancılık).

Bu katılımcının söylediği diğerlerinin söylediklerine benzemektedir. Sınır geçişlerindeki sosyal dinamikleri ve insanların genellikle kendi başlarına hareket etmeleri gerektiğini söylemektedir. İnsanlar, sınırda yardım almak yerine kendilerinin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlıklı olmalıdırlar. Bu, sınır geçişlerinin genellikle bireysel çabalara dayandığını ve yardım beklememenin daha sağlıklı bir yaklaşım olduğunu söyleyebiliriz.

“Hayır, kimse kimseyle yardımlaşmaz. Hatta benim su bitmişti. Birinin 5 kutu suyu vardı. Çok susadım. Ve suyun dan bir tanesini vermesini istedim vermedi” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bu katılımcının söylediği de diğerlerinin söyledikleriyle aynıdır. Sınır geçişlerindeki bireysellik ve rekabetçi doğayı içermektedir. İnsanlar, kendi ihtiyaçlarını karşılamak için kendilerini önceliklendirir ve genellikle diğerlerine yardım etmekten kaçınırlar. Bu, sınır geçişlerindeki zorlu koşullar altında insanların hayatta kalma içgüdüsünün bir yansımasıdır. Bazı katılımcıların söylediğine göre Afganistan, İran ve Türkiye sınırını geçerken sınır muhafızlarıyla karşılaştıklarında sınır muhafızlarından şiddet görerek geri Afganistan’a gönderildiklerini dile

getirmektedirler. Katılımcıların söylemlerine Sınır yolculuğu boyunca birbirleriyle yardımlaşma olmadığını ve kimsenin kimseye yardım etmediği anlaşılmıştır. Sınır yollarını geçerken herkesin kendisini düşündüğü söylenmektedir.

4.9. Sınırları Geçerken Sınır Muhafızlarıyla Karşılaşma

Bazı katılımcılar sınırı geçerken sınır muhafızlarıyla hiç karşılaşmadıkları ve sınırları yürüyerek geçtiklerini söylemektedir. Bazı katılımcılar sınırı geçerken sınır muhafızlarıyla karşılaştıklarında muhafızların bunları arabayla kovaladığını ve bunlara rehberlik eden kişilerin bir türlü araba dumanı olduğunu o araba dumanını açarak bir süre sonra sınır muhafızların yolu kaybettiğini bunlarında yola rahat devam ettiği anlaşılmıştır.

“Pakistan ve İran sınırında biz polise yakalandık ve polisler bizi aldı kaç gün Pakistan’da kara kola kaldık. Daha sonra bizi Afganistan’a gönderdiler. Daha sonra Afganistan’dan Pakistan’a Trkrar vardık. Bu defa da Pakistan ve İran sınırını dikkatli geçmeye çalıştık. Daha sonra Pakistan ve İran sınırında bize rehberlik eden kişiler Beluçlar’dır. Bu Beloçlar İran sınırında yaşayan teröristlerdir. Polisler arkamızdan bizim arabayı kovaladırlar. Şoför son derece hızlı sürdü. Ve yolda birini ardi. Biz polisler yakalanıyoruz sizin bir şeyler yapmanız lazım diye şoförün aradığı kişi onun söylediği yere varmanı istedi. Ve şoför onun söylediği adres yolunda sürdü yolda ateş çıkardılar. Böylelikle biz kurtulduk ve polisler bizi bıraktılar. İran ve Türkiye sınırında yine polisler bizi takibe aldı. Ve bize rehberlik eden şoförlerin arabasının arkasında duman varmış bizi polisler takip ettiğinde şoför arabanın arkasındaki dumanı açtı. Arkamıza baktık her yer karanlık polis arabası gözükmedi. Polisler böylelikle yolu kaybettiler. Ve biz Türkiye’de yakın olan bir kampa yetiştik” (Erkek, 32, Garson).

Katılımcı ise, sınır geçişlerindeki tehlikeleri ve kaçış stratejilerini anlatmaktadır. Polis takiplerine karşı geliştirilen taktikler ve beklenmedik olaylar, insanların sınır geçişlerinde karşılaştığı zorlukları göstermektedir. Bu tür zorlu koşullarda hayatta kalmak için insanlar yaratıcı ve dikkatli olmak zorundadır.

“Biz sınırı geçerken hiç askerlerle karşılaşmadık. Şöyle kamplara yata yata muhafızların görmediği ve uykuda olduklarında bize rehberlik eden kişilerin söylemiyle hadi şimdi çıkalım yolla kimse yok yollar boş ya da askerlerin uyku saati diye söyleyip bizi götürdüler ve bu yüzden biz sınırı geçerken hiç askerle karşı karşıya gelmedik. Sınırları geçerken biz kimseyle karşılaşmadık çünkü gece saatlerinde geçmiştik” (Kadın, 35, Hayvancılık).

Bu katılımcının söylediği de diğer katılımcının söyledikleriyle aynıdır. Sınır geçişlerinde askerlerle karşılaşma olasılığını azaltmak için geliştirilen stratejileri ve bu stratejilerin etkinliğini anlatmaktadır. Rehberlik eden kişilerin bilgisi ve yönlendirmesi sayesinde sınırları sessizce geçmek mümkün olmuştur. Bu sınır geçişlerinde güvenlik önlemlerinin nasıl aşılabileceğine dair bir örnek sunuyor ve insanların sınırı geçerken karşılaştıkları zorlukları azaltmaya yönelik çabalarını ortaya koymuşlardır.

“Sınırlara kimseyle karşılaşmadık. Ama Van’a geldiğimiz de polisler bizi almıştı. Çok korkmuştuk. Sınır dışı edildik diye ama onlar bizi kampa götürdü. Yemek verdi. Birkaç güne Konya’ya yolladılar” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bu katılımcı ise, sınır geçişlerindeki deneyimleri ve sonrasındaki olayları anlatmaktadır. Polisler tarafından alınmak ve sınır dışı edilmek korkutucu bir deneyimdir. Ancak burada polislerin beklenmedik bir şekilde insancıl davrandığı ve sığınmacılara yardım ettiği görülmektedir. Bu insanların göçmenlik sürecinde yaşadıkları belirsizlikler ve endişeler karşısında bazen beklenmedik yardım eli bulabileceklerini göstermektedir.

“Evet, ben iki kere sınırda muhafızlara yakalandım. Çok korkmuştum artık bittim diye iki kere de döverek Afganistan’a göndermişlerdi. Sınır muhafızlarına yakalandığımda sınır geçme imkânın yok derk gönderirler. Sınır muhafızlarına yakalandığımda şöyle dedim artık bittin buraya kadarmış diye ama sınır muhafızları şöyle sorar önce size rehberlik eden kişiler kim? Biz tanımadığımız için tabi bilmiyoruz kim olduklarını ve onların resimleri var gösterirler bunları mı size rehberlik etti. Tanıdığın adamı evet dersen tabi çok dövmezler. Tanımıyorum bilmiyorum dersen döverler” (Erkek, 22, Terim işçisi).

Bu katılımcı ise, sınır muhafızlarına yakalanmanın ve sınırdan geri gönderilmenin korkularını ve bu durumda muhafızların sorgulama yöntemlerini dile getirmektedir. Rehberlik eden kişilerin kim olduğunu bilmemek, sınır muhafızları tarafından cezalandırılma riskini artırır. Bu tür deneyimler, göçmenlerin sınır geçişi sırasında karşılaştıkları zorlukları ve endişeleri gösterir.

“Sınırdan kimseyle karşılaşmadık. Ama Van ilinde geldiğimizde bizi polisler almıştı. Polisi görünce çok korktuk. Polisler bizi geri gönderirler. Halimize baktılar çok kötü. Benim ayağım kırıldığı için enfeksiyon kapmıştı. Çok şişmişti. Hiç yürüyemiyordum. Sonra bu halin nedir diye polis sordu ve acile götürdüler ayağımı pansuman

falan yaptılar. Ondan sonra bizi kampa götürdüler. Bir hafta kampa kaldık. Daha sonra bir otobüse bindirdiler dediler Konya'ya gidin size mülteci ikameti verirler. Sonra Konya'ya geldik bura iki oğlum vardı. Onlar bizi karşıladı. Sonra ertesi gün göç idaresine gittik. İşlemlerimi başlattılar. Bir ay içinde mülteci ikamemiz geldi” (Kadın, 54, Ev Hanımı).

Bu katılımcının söyledikleri de ayn diğer katılımcıların söylediklerine benzemektedir. Sınır geçişi sırasında yaşananlar ve sonrasında karşılaşılan zorluklarla ilgili bir hikayeyi anlatmatadır. Polislerin yardımıyla sağlık sorunları çözülmüş ve mülteci statüsü için gerekli işlemler tamamlanmıştır. Bu öykü, insanların zorlu göç süreçlerinde karşılaştıkları belirsizlikler ve yardım eli arayışlarını gösterir. Bazı aile bireyleri İran ve Türkiye sınırın geçtikten sonra yolda her şeylerini kaybettiklerini ve kendilerinin de polise teslim ettiklerini dile getirmektedirler. Polis tarafın dan gerekli inceleme ve soruşturma gerçekleşikten sonra genel muayeneleri devlet hastanelerinde devlet tarafından yapıldıktan sonra gerek yol izin belgeler verilerek otobüslerle farklı illere gönderilmiştir. Konya gibi Türkiye 'nin her bir illerin de bulunan Afgan göçmenler önce Birleşmiş milletler ofislerine daha sonra buldukları il göç idaresine müracaat ederek mülteci kimliği alarak ikamet etmektedir.

4.10. Sınırları Geçerken Rehberlik Eden Kişiler

Katılımcıların söylemlerine göre sınırda rehberlik eden kişilerin olduğu ve farklı kişilerin rehberlik yol gösterici olduğu anlaşılmıştır.

“Evet bize rehberlik eden kişi oldu. Zaten bize Afganistan ile Pakistan sınırında rehberlik eden kişi paramızı alır ve bizi sınırdan geçirir. Şöyle ilk rehberlik eden kişi bizden 6 bin dolar aldı. Ve bize yolda rehberlik etti. Daha sonra şehirden şehire rehberlik eden kişi değişir. Afganistan ile İran arasında 3 kişi değişti. Ayrı ayrı kişiler bize rehberlik etti. Pakistan ile İran arasında 6 kişi rehberlik yaptı. İran ile Türkiye sınırında 5 kişi rehberlik etti” (Erkek, 32, garson).

Bu katılımcının söyledikleri şöyledir. Sınır geçişlerindeki rehberlik hizmetlerinin karmaşıklığını ve farklı kişilerin farklı bölgelerde rehberlik yapmasını dile getirmektedir. Bu durum, sınır geçişlerindeki organizasyonun ve yönetimin karmaşıklığını gösterir.

“Evet rehberlik eden kişiler olur. Aslında Afganistan'dan çıkarken

kaçak yolları kullanarak geldiğimiz için bir kişiye para veriyoruz. Sonra bizi kamplara getirdiklerinde para verdiğimiz kişinin adını söylediğinde bizi deriz ve sizi biz buradan alıyoruz başka yere götürüyoruz diye bizi alıp başka yere götürürler. Ve bize sınırlara rehberlik ederler. Ama bize rehberlik eden kişiler sürekli değişir” (Kadın, 48, Ev Hanımı).

Bu katılımcının da söylediği diğer katılımcının söyledikleriyle aynıdır. Sınır geçişlerindeki rehberlik sisteminin karmaşıklığını ve değişkenliğini anlatmaktadır. İnsanlar, sınırları geçerken farklı kişilerle çalışmak zorunda kalabilirler ve güvenilirlikleri konusunda endişe duyabilirler. Bu, sınır geçişlerinin belirsiz ve riskli olduğunu gösterir.

“Evet, sınırı geçerken rehberlik eden kişi 10 tane falan olur. Çünkü bir yerden bir yere götürdüklerinde rehberlik eden kişiler yer değiştirir. Bize kaç kişi yer değiştirerek sınırların yollarına rehberlik etmişti. Sonra biri sordu niye bizi buraya kadar başka kişi buradan başka yere kadar başka kişi rehberlik eder dediğinde böyle yapıyoruz polisler yakalanmayalım diye demişti” (Kadın, 35, Hayvancılık).

Bunun da söyledikleri diğerlerinin söylediklerine benzemektedir. Sınır geçişlerindeki rehberlik hizmetinin dönüşümlü ve değişken doğasını anlatmaktadır. İnsanlar, sınır geçişlerinde birçok farklı kişiyle karşılaşabilir ve her biri farklı bir noktaya kadar rehberlik edebilir. Bu, sınır geçişlerindeki güvenlik önlemlerine ve polislerden kaçınma stratejilerine bir bakış sağlar. Katılımcıların söylemlerine bunlara sınır yollarında rehberlik eden kişilerin polise yakalanmamak için sürekli birbirleriyle yer değiştikleri ve sınır yollarında farklı kişilerin rehberlik ettiğinin neticesine varılmıştır.

4.11. Sınırların Yarattığı Etki

Katılımcıların çoğu sınır yollarında onlara rehberlik eden kişilerin inşaat işlerinde yollar çalıştırdığını dile getirmektedirler. Bunlara rehberlik eden kişilerin grup halinde olduğunu ve bu grupların katılımcılara sınır yollarında ayrı ayrı rehberlik ettiğinin neticesinde varılmıştır.

“Bize rehberlik eden kişiler yollarda küfür ederek ölümle tahdit etmelerinden koktum. Bir de bize rehberlik eden kişiler eğer bizi evlerine götürürlerse üç gün ya da 10 gün inşaat işlerinde yemek vermeden çalıştırırlar. Yemek verin bizde size ev yapıyoruz dedik. Size

yemek yok siz kaçak olarak sınırları geçiyorsunuz diye ağızlarına geleni saydılar. Eğer sözlerine karşı bir şey söylersek döverler. Daha ben ve benimle beraber olan 10 arkadaşım bize rehberlik eden kişinin evine iki gün kaldık. Bize kumları ve toprakları taşıttı. Hem de güneşin altında yemekte vermedi. Hatta su bile vermedi. Buzdolabına olan suyundan istedik karısı dışarıdaki su dan için diye cevap verdi. Güneşin altında kalan sıcak su dan içtik. İki güne evin duvarını inşa ettik. Biz iki günde inek ahirine ve samanlıkta uyuduk. Zaten gündüzleri kum ve toprak taşırdık. Geceleri yatarız. Böylelikle bizi rehberlik edenin evine iki gün çalıştık. Daha sonra gece saat 10'de hadi hazır olun bu gece yola çıkacağız dedi. Sonra bizi bir yeni çok güzel bir araba bindirerek İran'a yakın olan bir Şehir'e o gece götürdü. Sonra o şehirden alıp bir kampa götürdü bizi ve o kampa bir gece kaldık. Daha sonra kamptan çıktık bir köprüün altına yürüyerek geldik. Daha sonra bir köprüün altından bir araba bizi daha aldı. Diğer bir şehire götürdü ve bir kampa bıraktı. O kampa 10 gün bekledik. Daha sonra gelip bizi önceki rehberlik eden kişinin adını söyleyerek kamptan alıp bir taksiye bindirerek Tahran'a götürdü. Tahran'a vardığımızda saat gece 4 gibiydi. İran'da 3 ay kaldım. İran ve Türkiye sınırında başka kişiler rehberlik etti. Aslında bize rehberlik eden kişiler çite çite oluyolar. Çite çite derken nasıl? Şöyle izah edeyim size bize rehberlik eden kişiler çite çite (grup grup) oluyolar. A grup B grubun kişilerini götürmüyor. Eğer şehir şehir bize rehberlik eden kişi ya da arabaya bindirip bize rehberlik eden kişi hem A grubu Hem B grubuyla temastaysa A grubundaki kişileri B grubunda ya da C grubunda para karşılığında satabilir. Peki sattığını nasıl anlarsınız? Bizi arabaya bindirip yolda telefonla çok konuşursa o kişinin çok gruba iletişime olduğunu gösterir. Hem bize önceki rehberlik eden kişi söylemişti. Eğer yolda giderken çok iletişime ve telefona çok konuşursa o kişiye yolu değiştirmesini söyleyin. Yoksa sizi başka gruba para karşılığında satar. Bizi başka gruba para karşılığında sattıysa o grubun kişileri yolu keser bizi götürür. Sonra yemek vermeden inşaat işleri ya da kum taşıma işleri ve başka her türlü işlerde de çalıştırırlar. Sonra bizsin yakınlarımızla iletişime geçip ailelerimizden istedikleri parayı söylerler eğer aile ve yakınımızda bir cevap gelmezse istedikleri parayı vermezlerse bizi çalıştırıp öldürürler. İran sınırını ikinci geçişimizde benim bir arkadaşım grubun elinde düşmüştü. Arkadaşımı alıkoyanlar bizleri aradılar ve 100000 tuman istediler. Sonra biz arkadaşımın abisine söyledik. Arkadaşımın abisi onların istediği parayı vererek kardeşini onların elinden ayırarak İran'a getirmişti. Daha sonra biz İran ve Türkiye sınırını geçmeye başladık. Önce bizi gece saat 11 gibi İran'dan aldılar. Sonra yolu yürümeye başladık. Böylelikle biz 8 saat yürüdük. Sonra bize rehberlik eden kişi bize dedi ki ben buradan ayrılıyorum. Siz burada kalın sizi gelip bir araba alacak ve benim adımlı söyleyecek o arabaya binin burada bize rehberlik eden kişinin ismi Hasan'dı. Bir saat sonra minibüse benzeyen bir araba geldi ve

Hasan'ın adını söyledi. Dedik Hasan'ın yolculukları kimdir. Bizde bizi dedik. Bu minibüse bindik. Erzurum'un yakınlarında iki yüksek duvarların arasında bir kamp varmış oraya götürdü. Şoför bize burada kalacağımızı söyledi. Bizde o kampa 15 gün yattık. Bu 15 günde bizin sularımız ve yiyeceklerimiz bitti. Bizde bu Hasan denen adamı aradık dedik bizim yiyecekler bitti. Artık bu kampa duramıyoruz. Hasan bize söyledi 5 saat sonra bir adam gelip sizi alacak dedi” (Erkek, 32, Garson).

Bu katılımcı sınır geçişleri sırasında yaşanan zorlukları ve insan tacirliğinin insanlara nasıl kötü muamele yapabileceğini anlatmaktadır. İnsanlar, sınır geçişlerinde sık sık kötü muamele ve kötü yaşam koşullarıyla karşılaşabilirler ve bazen yardım almak için zor durumda kalabilirler. Bu, insan kaçakçılığının ve sınır geçişlerinin tehlikelerinin bir göstergesidir.

“Sınırları geçerken en çok çekindiğim şey bize farklı kişilerin rehberlik etmesiydi. Çünkü bizi götürdükleri eve ya da götürdükleri kampa kadar iki ya da üç kişi yer değiştirirdi” (Kadın, 48, Ev Hanımı).

“İnsanların davranışı ve bize rehberlik eden kişinin davranışı ve sürekli olarak kişilerin değişmesi beni çok rahatsız etti” (Kadın, 28, Ev Hanımı).

Bu katılımcının de söylediği diğer katılımcının söylediğine benzemektedir. Sınır geçişlerindeki rehberlik sürecinin belirsizliğini ve sürekli değişen kişilerin yarattığı rahatsızlığı söylemektedir. Farklı kişilerle çalışmak, güvenlik ve güvenilirlik açısından endişe yaratabilir ve sürekli değişen rehberlik edenler, insanların kontrol dışında hissetmelerine neden olabilir. Bu, sınır geçişlerindeki güvensizlik ve belirsizliklerin bir yansımasıdır.

“Rehberlik eden kişilerin davranışlarından ve sürekli değişmelerinden birinin yerine diğeri geliyor. Böylelikle birkaç kişi yollara değişirler. Polisler yakalamasın diye” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bunun da sınırda yaşadığı sıkıntılar diğerlerinininkine benzemektedir. Sınır geçişlerindeki rehberlik sürecinin nasıl işlediğini ve sürekli değişen rehberlik edenlerin rolünü anlatmaktadır. Değişen kişilerin sınır geçişlerini güvence altına almak için kullanıldığına işaret etmektedir. Bu, sınır geçişlerindeki karmaşıklığı ve güvenlik önlemlerinin önemli olduğunu söylemek mümkündür.

“En çok çekindiği şey bize rehberlik eden kişilerin farklı kişiler olmasıydı. Zaten der yollardan yürüyerek geçiyoruz sınır yollarını

geçtiğimiz için köylerinden götürürler. Ondan dolayı bize rehberlik eden kişiler sürekli yerlerini değiştirirler. Polislere yakalanmayalım diye farklı kişiler rehberlik eder” (Kadın, 40, Ev Hanımı).

Bu katılımcının söyledikleri de diğer katılımcının söyledikleriyle aynıdır.

“Bize rehberlik eden kişilerin bizi inşaat işlerinde çalıştırmamasından ve iki defa sınır muhafızlara yakalanmam çok korkutucuydu. En çekindiğim şey bize rehberlik elinde kişilerin farklı farklı kişiler olmasıydı. Çünkü insanlar seni tehdit ediyor. Yollarda çalıştırıyorlar. Bir de elimde paran biterse aç kalırsın. Açlık tabii çok zor bir şeydir” (Erkek, 22, Terim işçisi).

Bu katılımcının söyledikleri diğerlerinin söylediklerinden biraz farklıdır. Sınır geçişlerindeki zorlukları ve endişeleri anlatıyor. İnsanlar, farklı rehberlik eden kişilerle karşılaşmanın ve yaşamak zorunda oldukları tehlikelerin farkındadır. Ayrıca, para eksikliği ve açlık gibi fiziksel ihtiyaçlar da endişe kaynağıdır. Bu sınır geçişlerinin güvenlik riskleri ve insanların karşılaştığı zorluklar hakkında bir fikir vermektedir.

Katılımcıların söylediğine göre, sınır yollarında rehberlik eden kişilerin hiç koşmayın diye tehdit etmesi ve kamplara 10-15 gün aç kaldıklarını söylemektedirler. Bazı katılımcılar sınır yolculuklarını tamamlayarak Erzurum’a geldiklerinde bunlara rehberlik eden kişiye 5 dakikaya polisler gelecek diye haber geldiğini ve katılımcılara polisler geliyormuş bunda sonraki yolculuğunuzu kendiniz devam ettirin diye söyleyerek rehberlik eden kişilerin oradan ayrıldığını söylemektedirler. Katılımcının söylediğine göre 5 kişi kendini küçük göle atarak polislerden kurtulmuşlardır. Katılımcının 16 yol arkadaşları polislerle yakalanarak sınır dışı edilmişlerdir.

4.12. Sınır Yolculuğu

Bazı katılımcıların sınır yolculuğunda yanlarında aile bireylerinden kimsenin olmadığı ve bazı katılımcıların eşi, çocukları, annesi, eniştesi, arkadaşlarıyla beraber sınır yolculuğu yaptıkları anlaşılmıştır.

“Yok, bu yolculuk sürecinden benim yanımda ailem ve yakınımдан kimse yoktu. Ama yanında ailesi ve yakını olanda var. Ben ve diğer o 19 kişi tanımadığım kişilerdi. Bu kişilerin içinde 10 kişi Pakistan2dandı. Ve 5 kişi Afganistan’ın diğer ilçelerindendi. Diğer 4 kişi Afganistan’ın (Fariyab) ilindendi. Tanımadığım kişilerle böyle uzun yolculuk yapmak çok zordur” (Erkek, 32, bulaşık yıkama).

Bu katılımcı ise, yabancılarla birlikte yapılan uzun yolculukların zorluklarını ve endişelerini ifade etmektedir. Tanımadığı insanlarla bir araya gelmek ve güvenlik endişeleri, iletişim zorlukları ve güvenlik riskleri gibi konulara dikkat etmek zor olabilir. Bu sınır geçişlerindeki insanların karşılaştığı gerçeklikleri yansıtarak ve bu tür yolculukların ne kadar zorlu olabileceğini göstermektedir.

“Hayır, ailemden kimse yoktu. Benimle gelen kişilerin de hiçbirini tanımazdım” (Kadın, 48, Ev Hanımı).

Bu katılımcıda tek başına yolculuk ettiğini söylemektedir. Sınır yolculuğunda ailesinden yada tanıdıklarının kimsenin olmadığını belirtmektedir.

“Evet, bu sınırların yollarını geçerken yanında kocam vardı” (Kadın, 35, Hayvancılık).

Bu katılımcının ise, sınır yolculuğunda yanında eşinin olduğunu dile getirmektedir.

“Evet, annem, eniştem vardı” (Kadın, 28, Ev Hanımı).

Bu katılımcının ise, sınır yolculuğunda yanında annesi ve eniştesiyle beraber yolcuuk yaptığını söylemektedir.

“Eşim ve 3 yaşında küçük kızım vardı. Daha sonra Erzurum’a geldiğimizde polislerle karşılaştık. Eşimi deport ettiler. Beni, kızımı ve yanımızda birkaç kadın daha vardı. Onları Erzurum kampına götürerek elime belge vererek Konya ilinde gönderdiler Konya Göç İdaresine gelerek ikamete müracaat ettik. Böylelikle mülteci ikameti aldık” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bu katılımcı ise, ailesiyle birlikte sınır geçişi sırasında yaşanan zorlukları ve sonrasında göçmenlik sürecini anlatmaktadır. Şöyle ki katılımcı eşi ve kızı ile beraber sınır yolculuğunu yapmıştır.

“Hayır, bir sürü yabancı kişilerle yolculuk yaptım” (Erkek, 22, Terim işçisi).

Bu katılımcı ise, sınır yolculuğunu tanımadığı kişilerle yaptığını dile getirmektedir.

Evet, iki oğlum ve bir yeğenim vardı (Kadın, 54, Ev Hanımı).

Bu katılımcı ise, sınır yolculuğunu iki oğlu ve yeğeniyle beraber yaptığını söylemektedir.

“Evet, kocam ve iki küçük kızın bir de 12 yaşlarında oğlum bir de

küçük 5 yaşlarında oğlum vardı” (Kadın, 40, Çiftçilik).

Bu katılımcı ise, sınır yolculuğunu eşi, iki oğlu ve iki küçük kızıyla yaptığını söylemektedir. Böylelikle resmi olmayan bu yolculuk esnasında bazı ailelerin eşleri ve çocuklarıyla beraber yolculuk yaptıklarını, polislin yol kontroluna denk gelip yakalanarak Afganistan veya İran’a sınır dışı edildiğini, çocukları ve hanımı burada kalarak mağdur ve sıkıntılı bir hayat geçirdikleri anlattıkları arasındadır.

4.13. Sınırı Geçerken Yaşadıkları Sorunlar

Katılımcıların söylediklerine göre bunlara rehberlik eden kişi 4 kişilik arabada bagaj dahil 15 kişiyi sığdırarak onların konuşmamalarını söyleyerek sınır güvenliğinin önünden geçirdiğinin neticesine varılmıştır. Resmi olmayan bu zorlu yolculukların çoğu sınırda bulan yerel halkın belli bir miktar para karşılığı yardımıyla gerçekleşeceği katılımcıların anlattıkları arasında yer almaktadır. Bu yolculuğun bazen günlerce bazen saatlerce yürüyerek bazen atlar ile yapıldığı söylemektedir.

“Afganistan ile Pakistan sınırını geçerken baya zorluklarla karşılaştım. Beni ve 13 kişiyi küçük bir arabaya (aile arabasına) sığdırdı. Bagaja 4 kişi arabanın orta koltuğuna 8 kişi (4 kişi koltukta ve 4 kişi de koltuğun altında) sığdırdı. Bize rehberlik eden kişi hiç sesimizi çıkmamasını söyledi. Yoksa polise yakalanacağımızı söyledi. Arabaya bindirdikten sonra konuşmadan ve yemek yemeden su içmeden hareket ettik. 12 saat yol yürüdü. Orada nefesimiz tükendi. Araba hareket ederse hava arabanın içine girerdi. Yoksa nefes alamazdık. Bizi arabaya bindiren ve rehberlik eden kişi hiç yolda durmadan hareket etti. Böylelikle Afganistan sınırını geçtik ve Pakistan’ın sınırına ulaştık. Pakistan’ın sınırına geldik diye bizi bir kampa götürdü. O kampa 15 gün kaldık. Peki o 15 günde hiç dışarı çıkmadınız mı? Ve yeme içmenizi nasıl yaptınız? Yok 15 gün boyunca o kamptan hiç dışarı çıkmadık. Zaten götürdüğü kampa sadece biz değildik. Bizim gibi 1000 kişi vardı. Bize rehberlik eden kişi bir vakit yemek verirdi. Ama ne zaman gideceğiz diye hiç soru sormazdık o adamdan eğer konuşursak bizi dövmekle ve öldürmekle tehdit ederdi” (Erkek, 32, Garson).

Bu katılımcı ise, sınır geçişindeki tehlikeler ve rehberlik eden kişinin baskısı altında yaşanan zorlukları anlatmaktadır. İnsanların sınır geçişindeki riskleri ve bu süreçte maruz kaldıkları koşullarından bahs etmektedir.

“Sınırları geçerken insanların ve bize rehberlik eden kişilerin kölesi

gibi davranması benim için unutulmaz bir zorluktur. Tabii bir de açlık. Yolda hem yiyeceklerimiz bitti hem de suyumuz bitti. Kimse bize su da vermedi. Yiyecekte vermedi. İnsanlar sınır yolunda o kadar kendilerini düşünürler. Hatta sana sularından bile vermezler” (Kadın, 35, Hayvancılık).

Bu katılımcı ise, sınırı geçerken insanların ve rehberlik eden kişilerin bize hizmetçi gibi davranması çok zorlayıcı bir durum olduğunu söylemektedir. Ayrıca açlığın da büyük bir sorun olduğunu dile getirmektedir. Eğer yolda yiyecek ve su tükensedeyse kimse kimseye yardımcı olmamaktadır. İnsanlar sınır yolunda sadece kendi ihtiyaçlarını düşünmek zorundadır.

“Öncelikle tanımadığımız insanların kötü bakışları ve davranışları çok zor bir şeydir. Sonra da o dar yollardan gece karanlıkta yürüyerek geçtiğimiz ve nereye bastığımızı bilmeyerek yürüyüp gittiğimizi ve o der yollardandın gerilerden düşersek kimse de yardım etmez. Ölecek miyiz kalacak mıyız korku psikoloji insanın bir yılını başından alır. Yasal yola sınırları yürüyerek geçmek çok zor bir şeydir. Rabbim kimseye göstermesin” (Kadın, 29, Ev Hanımı).

Bu katılımcı da aynı diğer katılımcılar gibi söylemlerde bulunmaktadır. Şöyle ki tanımadığı insanların olumsuz bakışları ve tutumları son derece zorlayıcı olduğundan bahs etmektedir. Ardından, dar ve karanlık yollarda gece yürümek ve nereye bastıklarını bilmemek büyük bir endişe kaynağıdır. Düşüklerinde ya da bir yara, darba aldıklarında kimsenin kimseye yardım etmeyeceğini söylemektedir. Sınır yolculuğu psikolojik olarak çok yıpratıcıdır. Yasal yolları kullanmadan sınırları geçmek gerçekten zorlu bir deneyimdir.

“Ben iki kere sınır muhafızlarına yakalandım. İki defa de dayak yiyerek Afganistan’a geri gönderildim. Üstelik yollarda farklı insanlarla yolculuk yapmak daha zor anlaşamıyorsun. Bir de bu bize rehberlik eden kişi var ya onun kötü davranması yollardan geçirirken kendi evlerine götürüp bizi çalıştırmaları ev ve inşaat işlerinde çalıştırdılar. İşleri bitene kadar başka yere götürmediler. Hem para vermediler kölesi gibi çalıştırdı. Bir de rehberlik eden kişiden korktuğumuz için hiç konuşamıyorduk. Ölecek miyiz kalacak mıyız diye o korku var ya insanı öldürür. Ne zaman yetişeceğiz diye düşünüp dururduk ya da buralar esir mi kalacağız hep buralarda rehberlik eden kişilerin elinde kalacak mıyız diye o düşünceler bizi öldürmüştü” (Erkek, 22, Terim işçisi).

Bu katılımcının söyledikleri diğerlerinin söylediklerinden farklıdır. İki kez

sınır muhafızları tarafından yakalandığını ve her seferinde dövülerek ya da şiddet görerek Afganistan'a geri gönderildiğini söylemektedir. Üstelik, farklı insanlarla yolculuk yapmak da zorlamıştır. Çünkü herkese uyum sağlamak mümkün olmuyor. Buna ek olarak, bize rehberlik eden kişilerin kötü davranışları da büyük bir sıkıntı olmuştur. Bu korku, insanın ruhunu öldüren bir etkiye sahiptir.

“Sınırları geçerken en çok Türkiye sınırında geldiğimizde suyumuz ve ekmeklerimiz bitmişti. Çok zor durumda kalmıştık. Bize rehberlik eden kişiye biz açız bir şeyler getiri misin dediğimizde parasını verin getireyim derdi. Böylelikle aç kalmıştık ve yollarda aç aç yürümek çok zorlamıştı (Erkek, 27, Hayvancılık).

Bu katılımcı ise, sınırları geçerken yaşanan zorlukları ve yardımlaşmanın ne kadar önemli olduğundan bahsetmektedir. Su ve yiyecek eksikliği gibi temel ihtiyaçların karşılanamadığı durumlarda, rehberlik eden kişilerin yardımı beklenirken bile para talep etmeleri, insanların zor durumda kalmasına neden olmuştur. Bu durum, sınırları geçerken karşılaşılan güçlükleri ve bazen insanların kendi çıkarları için yardım etmeme eğilimini göstermektedir. Yolculuk sırasında yaşanan açlık ve zorlu yürüyüşler, insanların dayanma gücünü zorlayan ve fiziksel olarak zorlayıcı bir deneyim olabilir.

Sınırdan geçerken köy yollarını yürüyerek geçtiğimiz için ve deniz geldiğinde bir küçük kayığa 9 kişiyi sığdırması o suyun için de boğulabilirsin de beni zorlayan şey denizden geçerken bindiğimiz kayıktı. Kayık sudan doldu az kalsın ölecektik. Su ağzımıza kadar geldi” (Erkek, 28, Duvar ustası).

Bu katılımcı ise, sınırdan geçerken yaşanan zorluklardan ve ölüm tehlikesinden bahsetmektedir. Yolculuk sırasında köy yollarını yürüyerek geçmek ve daha sonra denizi geçmek zorunda kalmak insanları zor durumda bırakmıştır. Özellikle denizden geçerken bindikleri küçük kayığın dolmasıyla karşılaşan kişiler, ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalıyorlar. Su seviyesinin ağızlarına kadar yükselmesi, yaşanan tehlikenin ciddiyetini göstermektedir. Bu deneyimler, sınırdan geçiş sırasında insanların hayatta kalma mücadelesini ve ne kadar zorlu bir süreç olduğunu söylemek mümkündür. Bu tür zorlu koşullarda insanların dayanıklılığı ve yaşama tutunma arzusu ön plana çıkmaktadır. Bu tür zorluklarla başa çıkabilmek için

insanlar sıklıkla son derece riskli ve tehlikeli koşullara katlanmak zorunda kalabilirler.

“Sınırlardan geçerken her an polislerin yakalama korkusuyla ve bize rehberlik eden kişinin bize baskı yaparak konuşmasından çok tedirgin olmuştum. Bize rehberlik eden kişiler seni insan yerine koymuyorlar sanki köleleriymiş gibi davranıyorlar. Bu durumlar çok zorluyor. Hatta kayıkla İran ve Türkiye sınır yolunu geçerken bir kişi denize kayıp olarak öldüğüne şahit oldum. Ama kimse yardım etmedi. Hatta bize rehberlik eden kişi bile yardım etmedi.” (Erkek, 26, Sanayi işçisi)

Katılımcı ise, sınırlardan geçerken yaşanan endişe ve baskıları anlatmaktadır. Birey, hem polislerin yakalama endişesiyle hem de rehberlik eden kişinin baskısıyla başa çıkmak zorunda kaldıklarını dile getirmektedir. Rehberlik eden kişinin insanlık dışı davranışları, yolculuğun zorluğunu daha da artırarak ve kişinin psikolojisini olumsuz etkilemektedir. Bu tür durumlar, sınırdan geçiş sırasında yaşanan stres ve travmayı artırır. Resmi olmayan bu zorlu yolculukların bazısı sınırda bulan yerel halkın belli bir miktar para karşılığı yardımıyla gerçekleşeceği katılımcıların anlattıkları arasında yer almaktadır. Bu yolculuğun bazen günlerce bazen saatlerce yürüyerek bazen atlar ile yapıldığı söylenebilir. Bazı katılımcılar sınır yollarını geçerken polise yakalandıklarını ve Afganistan’a geri gönderildiklerini dile getirmektedirler. Katılımcıları bazısı söylemine göre, sınır yollarında bunlara rehberlik eden kişiler inşaat işlerinde bunları günler çalıştırmıştır. Katılımcıların söylediğine göre, sınır yolculuklarını gayri resmi yollarla geçtikleri için bunlara rehberlik eden kişilerin sözünden çıkmadıklarını ve onları öldüklerini yaptıklarını sınır yollarında inşaat işlerinde ve duvar yapma işlerinde çalıştıklarını dile getirmektedirler. Hatta katılımcıların sınır yollarında yiyecek ve içeceklerinin bittiğinde kimsenin yardım etmemesi ve hatta rehberlik eden kişilerin bile yardım etmemesi eğer ceplerinde paraları varsa para karşılığında yardımcı olduklarını söylemektedirler. Şöyle ki İran-Türkiye sınır yolculuğunda katılımcıları denizle karşılaştıklarında kayıkla geçerken katılımcıların içinden birinin denizin içinde kaybolduğunu ve o kişinin vefat ettiğini dile getirmektedir. Katılımcılara rehberlik eden kişinin bile yardım etmediğini söylemektedirler.

SONUÇ

Sınırlar, insanlığın başlangıcından itibaren çeşitli rolleri olan tarihsel bir fenomendir. Bunların arasında, bir alanı veya mülkiyeti işaretleyerek sahipliği belirleme ve kendine ait olanı diğerinden ayırma veya koruma işlevi en eski olanlardan biridir. Tarih boyunca sınırlara farklı anlamlar yüklenmiş olsa da bazıları sınırların belirsizleşeceğini ve nihayetinde ortadan kalkacağını öngörmüştür. Ancak sınırların asıl amacı, günümüzde hala geçerliliğini korumaktadır. Eskiden coğrafi bölgeleri temsil eden sınırlar, siyasi yapıya -merkezi yönetim gibi- tüm egemenliği ve gerektiğinde şiddet kullanma yetkisini veren teritoryal alanlara dönüşmüştür. Sınırlar, uluslararası egemenlik bölgelerini belirlemekle kalmaz, aynı zamanda bu egemenliğin sınırları içindeki güvenliğini sağlamak için önemli bir rol oynarlar. Sınırlar, ulusal güvenliğin korunduğu önemli bir unsurdur. Çünkü bir ülkenin çevresel güvenlik durumu ve tehditleri, sınırlarının güvenlik politikalarını etkiler. Sınırlar, genellikle ulusal güvenlik ve hükümet egemenliğinin temel bir parçası olarak kabul edilmektedir. Günümüzde sınırların tanımı ve güvenliği için kullanılan yöntemler ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Modern devletin ortaya çıkmasıyla birlikte sınırların şekillendiği ve toprak anlayışının nasıl değiştiğini söylemek mümkündür. Modern sınırların, toplumların tarihsel, kültürel, toplumsal ve etnik özelliklerini ayıran yapılar olarak nasıl işlev gördüğünü söylemek mümkündür. Sınırların belirlenme sürecinde, sınır bölgelerinin sosyo-kültürel dokusunun, demografik özelliklerinin ve ekonomik ilişkilerinin göz ardı edilmektedir. Bu durumun temel nedeninin, ulus devletlerin sınırları genellikle savaşlar veya anlaşmalar sonucunda kazandıkları yerler olarak görmeleridir. Sınır bölgelerinin tarih boyunca karşılaşma, etkileşim ve ekonomik faaliyetlerin yoğun olarak yaşandığı yerlerdir. Bu bağlamda, sınırların sadece çizgiler değil, aynı zamanda dinamik etkileşim alanları olduğunu söylemek mümkündür.

Bu araştırmada Afgan göçmenlerin Afganistan -İran, Afganistan-Pakistan, Pakistan-İran ve İran-Türkiye sınır yolculuğu yaparken sınırlarda yaşadıkları sıkıntı ve zorluklar ele alınmıştır. Katılımcıların bazısı sınır duvarını geçerken hem polisler yakalanma endişesi hemde gece karanlıkta sınır duvarını geçerken düşme korkusu ve bunlara rahberlik eden kişilerin insanlık dışı davranışları Afgan

göçmenler için sınır yolculuğunun zorluğunu fiziken ve psikolojikmen daha da zorlaştırmıştır.

Afgan Göçmenlerin bazısını göç etmeye zorlayan sebep ise, savaş, yoksulluk ve aile içi sorunlar neden olmuştur. Kimisi Afganistan'ın talibanın ele geçirmesiyle ve ekonominin çökmesiyle gayri resmi yolları deneyerek ve ölümü göze alarak para kazanmak ve ailesini geçindirmek için geldiğini söylemektedir. Afgan göçmenlerin bazısı sınırları geçerken Afganistan-Pakistan sınırının geçmesini daha kolay olduğunu dile getirmektedir. Çünkü Afganistan ve Pakistan arasında sınır duvarı bulunmamaktadır. Böylelikle bu sınırı geçmek daha da kolaydır. Diğer bir yandan Afganistan ve İran sınırını geçmek Afgan göçmenlerin zolamıştır. Şöyle ki Afganistan ve İran arasında sınır güvenlikleri bulunmaktadır. Afgan göçmenler İran sınırını geçerken polise yakalanma endişesiyle Pakistan ve Afganistan sınırına göre daha da zorlanmışlardır. Afgan göçmenler için İran ve Türkiye sınırını geçmekte pek kolay olmamıştır. Kimisi 3(üç) ay ve kimisi de 15 gün İran'da bekleyerek sınırı geçmektedir. Katılımcıların söylediklerine göre, İran ve Türkiye sınırını geçerken deniz ve gölle karşılaştıklarında bunlara rehberlik eden kişinin tekne kullanarak oralardan geçirdiğini söylemektedir. Katılımcıların söylediğine göre, dar yollarda sınır duvarını yürüyerek geçtiklerini ve bazı yollar da ise, rehberlik eden kişilerin yardımıyla arabayla geçtiklerini dile getirmektedir. Kimisinin sınır yolculuğu uzun sürmüş ve sınır kamplarında 3(üç) ay bekleyerek kimisi ise, 6(altı) ay bekleyerek ve kimisi ise, 15(onbeş) gün kamplara bekleyerek sınır yolculuklarını tamamlamaktadır. Erkek katılımcıların bazısı ise, rehberlik eden kişi tarafından sınır yolculuğunda inşaat işlerinde çalıştırılarak sınırı yolculuğunu tamamladıklarını dile getirmektedir. Böylelikle katılımcıların söylediklerine göre, sınır yolculuğunda kimsenin kimseye yardım etmemesini söylemektedirler. Şöyle ki sınır yolculuğunu rehberlik eden kişiler tarafından para karşılığında geçtikleri için sınır yolculuğu boyunca kimsenin kimseye yardım etmemesi, yiyecekleri ve içecek suları bittiğinde kimsenin kimseye yardım etmediklerini söylemektedirler. Hatta sınır yolculuğu yaparken eğer yollarda düştüklerinde ya da fiziki derbe aldıklarında birbirlerine yardım etmediklerini söyleyebiliriz. Katılımcıların söylediklerine göre, sınır yolculuklarında bunlara rehberlik eden kişilerin farklı kişiler olduğunu söylemek

mümkündür. Şöyleki Afganistan-İran sınır yollarını geçerken bunlara para karşılığında bir Afganistanlı'nın ismini söyleyerek kamplara kadar götürdüklerini daha sonra rehberlik eden kişilerin üç ya da beş kişi yer değiştirdiğini ve İran-Türkiye sınır yolculuklarında da İranlı olan kişiler rehberlik etmiştir. Afganistan-Pakistan sınır yolculuğunda da Afganistanlı ve Pakistanlı karışık kişilerin rehberlik ettiğini ve aynı şeyleri yaşadıklarını kimsi sınır yollarını yürürken rehberlik etmiş kimsi ise, tekneyle geçirirken rehberlik etmiştir. Böylelikle sınır yolculuğu boyunca hep rehberlik eden kişilerin farklı olduğunu ve yollarında kimsenin tanımaması ve polislerle yakalanmamak için rehberlik eden kişilerin yer değiştirdiklerini söylemektedirler. Son zamanlarda İran'da yaşayan Afgan göçmenlere yönelik şiddet olaylarının arttığına dair haberler çoğalmaktadır. Diğer bir yandan göçmenlere yönelik olumsuz tepkileri ve sınır dışı edilme taleplerini aktarırken, diğer yandan bu durumu insan hakları ve hoşgörü perspektifinden farklı bir bakış açısıyla göçmen krizinin karmaşıklığını ve toplumsal dinamiklerin nasıl şekillendiğini anlamak açısından önemlidir. Taliban'ın Afganistan'da tekrar iktidara gelmesinin ardından milyonlarca insan ülkeyi terk etmek zorunda kalarak ve bunların çoğu İran ve Pakistan gibi komşu ülkelere sığınmıştır. Taliban'ın Afganistan'daki yabancı güçlere yönelik saldırılarını destekleyen ve bu gruba sınırlarını açtığı iddia edilen Pakistan ve İran, şimdi de Afganistan'da Batı destekli hükümetin düşmesiyle büyük bir göçmen akınıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu insanlar işlerini, hayatlarını ve huzurlarını kaybetmiş durumda ve göç etmek zorunda kalmışlardır. Katılımcıların söylediklerine göre, bazısı yoksulluk ve ekonominin çökmesinden dolayı ülkeyi terk etmişlerdir. Bunlardan kimisi aile içi sorunlardan dolayı özgürlük için ve rahat yaşam için ülkeyi terk etmiştir. Şöyle ki 2014-2018 yıllarında sınırları gayri resmi yollarla geçmek daha kolaydı. Sınırlarda güvenlik az ve o yıllarda göç eden kişilerde fazla değildi. Günümüzde sınırları gayri resmi yollarla geçmek sınır duvarlarının yükselmesiyle, sınır telleri, sınır duvarlarında kamerelerin olması ve sınır güvenliğinin artmasıyla sınır yollarını geçmek daha zorlanmıştır. Katılımcıların söylediklerine göre, sınırı geçerken sınır güvenliğine yakalnadıklarında sınır güvenliği tarafından şiddet görerek sınır dışı edildiklerini ve hatta bazısı iki ve üç defa İran sınır güvenliği tarafından şiddet görerek sınır dışı edildiğini söylemektedir.

KAYNAKÇA

- Ahadi, A. (1390, 12 26). *Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nın stratejik planı, Dr. Anuralhaq Ahadi, Ticaret ve Sanayi Bakanı*. <https://moci.gov.af/sites/default/files/2021.pdf>. adresinden alındı
- Adıgüzel, M. (2013). Ekonomik Küreselleşmenin Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 35, 1-20.
- Afganistan'ın Taliban yönetimi altındaki güvenlik sorunları. (2022, 08 12). <https://www.crisisgroup.org/sites/default/files/2022-10/326-afghanistans-security-challenges-dari.pdf>.
- Afrogh, A., & Zarei, M. (1394). İran kanunlarında ve uluslararası kanunlarda insan ticareti olgusunun ve göçün karşılıklı etkisinin araştırılması. *İran kanunları ile uluslararası kanunların insan ticareti olgusunun ve göç üzerindeki karşılıklı etkisinin araştırılması*, 26.
- Ahmadi, S., Şirzadi, R., & Amiri, S. (1399). Taliban'ın da aralarında bulunduğu terörist gruplara vurgu yapan Pakistan'ın ESA'sının İran-Afganistan sınır güvenliği üzerindeki etkisi. *İran siyaset sosyolojisinin üç aylık bilimsel (bilimsel araştırma makalesi), üçüncü yıl, sayı 1 (ardışık 9) bahar 2019 s. 2*.
- Akçadağ, E. (2012). 'Yasa Dışı Göç ve Türkiye. *Bigesam: Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 42.
- Alagöz ve Kandemir, B. (2015). "11 Eylül Sonrası Dönemde Bölgesel Güvenlik ve İran'ın Afganistan Seyaseti", *Türkiye Ortadoğu çalışmaları Dergisi*, 2, 2, 109-140.
- Alakuş, E., & Uzan, Y. (2020). Ticaretine konu olma potansiyeli bakımından Türkiye'nin Afgan Düzensiz Göçmen göç idaresi Gerçerği. *Göç İdaresi*.
- Alkaya, T. (2015). Sınır VE Eşik Olarak Duvar. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, 1-121.
- Altay, M. (2023, 08 14). <file:///C:/Users/Fatma%20HAMIDI/Zotero/storage.html>. Vikipedi, özgür ansiklopedi. adresinden alındı
- Andishmand, Rezaei, Mohadi, Ziaei, M. (1398). Yasadışı göçe neden olan faktörlerin belirlenmesi Ve Afgan Göçmenler. *Mültecilerin atanması Göçmenler ve Geri Dönerler İşleri Bakanlığı Göçmenlik Araştırma ve Bilgi Dairesi Başkanlığı*, 1-28.
- Arapgarı, Lotfi, M. (1398). İran ile Arap ülkeleri arasındaki ilişkilerin gelişimi, sınır bölgelerindeki bölgesel yerleşimler doğrultusunda İran'ın batı ve güneybatıdaki sınır topluluklarının (Araplar ağırlıklı olmak üzere) kültürel, sosyal, ekonomik ve politik yapısının araştırılma. *İran, Garmsar, İslami Azad Üniversitesi, Garmsar Şubesi, Siyasi Coğrafya*, 1-23.
- Aras, R. (2014). Türkiye'de Sınır ve Sınır Bölgeleri Çalışmaları: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Mukaddime 5(2)*, 1-23.
- Aras, R. (2015). *Mayın ve Kaçakçı Türkiye-Suriye sınırını İnşa ve Bozma Pratikleri*. Konya: Çizi Kitab Evi.

- Arı, K. (2021, 03). <https://tarikhvakfi.org.tr/kitap/tarih-vakfi-yurt-yayinlari/buyuk-mubadele-turkiyeye-zorunlu-goc-1923-1925/>. Büyük Mübadele: Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925). adresinden alındı
- Aslami, R., & Zahi, N. (1397). Bölgesel politik ekonomiyi daha verimli Hale Getirmeye Yönelik Stratejiler Afganistan ve İran Çabahar limanının Rölünün Sistemantik Analizi. *Kamu Politikası Stratejik Çalışmaları Takvimi*, 30.
- Aydemir, C., Işıklı, E., & Özmen, G. (2019). Türkiye'de Mülteci Sorununun Yoksulluk ve Refah Seviyesine Etkisi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 1, 12.
- Aydın, A. (2010). Afganistan'da Taliban Hareketinin Ortaya Çıkışı ve Mezhebi Görüşleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı, 140.
- Aydın, N. (2023). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Gaziantep: Özgür Yayınları.
- Aygül, H. (2018). Mülteci Emeğinin Türkiye İşgücü Piyasalarındaki Görünümü ve Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 20, ss.68-82., 15.
- Azandahi, M. (1390). Hirmand sınır nehrinin morfolojisindeki değişikliklerin İran ile Afganistan arasındaki siyasi ilişkilerdeki rolü. *Beşeri coğrafya araştırmaları*, sayı 78, kış 1, 24.
- Azerbaycanlı., Tayibi., Hassaniyah, K. (1382). Yakınsama ve küreselleşme göstergelerine dayalı olarak İran ekonomisine en uygun ticari-bölgesel düzenlemenin belirlenmesi. *İran Ekonomik Araştırma Üç Aylık Bülten*, 13., S., 75-107, 1-33.
- Aziz, A. (1391, 11 01). <http://abdul-aziz.rozblog.com/post/10>. Afganistan'ın çağdaş tarihi. adresinden alındı
- Aznadahi, M. (2016). Sınır çalışmalarında perspektiflerin ve ortaya çıkan konuların analizi. *Beşeri Coğrafya Araştırması*, Cilt 84, Sayı 3, Güz 5, 15.
- Bahadır, B. (2019). Türk Hukuku'nda Göçmen Kaçakçılığı Suçu-tck Md. 79. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans), İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı, 127.
- Basra Körfezi Araştırmaları Merkezi, Basra Körfezi Jeopolitik, Tarih ve Coğrafya Enstitüsü. (2021). *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 23. Basra Körfezi Araştırmaları Merkezi, Basra Körfezi Jeopolitik, Tarih ve Coğrafya Enstitüsü. adresinden alındı
- Başel, H. (2007). <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/9293>. Türkiye'de Nüfus Hareketlerinin ve İç Göçün Nedenleri.
- Bayraklı, C. (2007). Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutlarında(İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, 174.

- Begzad, R. (2014). 11 Eylül Sonrası Afganistan'da Demokratikleşme ve Taliban Örgütü. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, 118.
- Bek, W. (2018). Afganistan Kültüründeki Türbe ve Ziyaret Fenomeninin Toplumsal Rolü: Kunduz Örneği. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı , 131.
- Borbo, M., & Abbasi, M. (1399). İran ve Afganistan sınır coğrafyası vurgusu ile hidropolitik krizin coğrafi alanların yaşanabilirliğine etkisi. *Beşeri coğrafyada yeni tutumlara ilişkin üç aylık bilimsel araştırma*, 13. yıl, üç numara, yaz 1400, 25.
- Bozkurt, Ö. (2024, 03 29). *Sınır Yönetimi Alanında Yapılan Çalışmalar Sınır ve Göç Yönetimi*.
http://www.tid.web.tr/kurumlar/tid.web.tr/tid/%C4%B0darecinin%20Sesi/185/onder_bozkurt.pdf. adresinden alındı
- Brown, W. (2010). *Yükselen Duvarlar Zayıflayan Egemenlik*, (Çev. E., Ayhan). İstanbul: Topkapı.
- Çağlar, T. (2018). Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 8, 29.
- Çetin, A. (2023). *Nitel Araştırma Yöntemleri Kuram, Uygulama ve Sınırlıklar*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Dağ, ö., & İkizoğlu, M. (2023). Afgan İşgücünün Çalışma Hayatına İlişkin Tecrübeleri: Denizli İli Örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 7(1); 159-182, 24.
- Danış, Soysüren, D. (2014). *Sınır ve Sınırdışı, Türkiye'de yabancılar, Göç ve Devlete Disiplinlerarası Bakışlar*. Ankara: Çankaya.
- Demirhan, Y., & Aslan, S. (2015). Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. *Birey Ve Toplum: Dicle Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü*, 40.
- Deniz, T. (2020). Sınırsız Dünya Söylemleri Altında Sınırlar, Sınır Güvenliği ve Sınır İnsanları. *Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Doğu Coğrafya Dergisi*, 25, S, 44, 235-252., 1-18.
- Derin, A. (2022). Legal ve İllegal Sınır Ticaretinin Kente Yansımaları: Van Örneği. *(Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, Van: Yüzüncü YIL Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü sosyoloji Anabilim Dalı, 1-193.
- Devletyar, A. (2020, 11 30). Taliban'ın yeniden güç kazanmasına ilişkin faktörler ve Afganistan'ın geleceği. *Ankara Üniversitesi'nde uluslararası ilişkiler alanında doktora öğrencisi ve aynı zamanda Afganistan Kriz ve Siyaset Merkezi'nde Afganistan-Pakistan uzmanı.*, s. 23.
- Dikici, S. (2020). Afganistan'da Kadının Siyasal ve Toplumsal. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Bilecik: Şeyh Edebalı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü., 132.

- Donnan, H., & Wilson, M. T. (2002). *Sınırlar, Kimlik, Ulus Ve Devletin Uçları* (Çev. Zeki, Yaş). Ankara: Ütopya.
- Dowlatabady, B. (1382). *Shenasname Afganistan*. İran: Ariana Yayınları Enstitüsü.
- Efe, Kızıl, H. (2017). Sınır Kavramı Ve Tarihsel Süreç İçinde Türkiye-İran Sınırının Oluşumu ve Önemi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (Erzsosde) X-I*, 1-14.
- Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum, İnönü Üniversitesi, Cilt 5 . Sayı 9*, 14.
- Ekşi, N. (2016). İklim Mültecileri. *Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt: 2 • Sayı: 2 • Temmuz-Aralık 2016 • ss. 10-58*, 49.
- Emekçioğlu, A. (2021). Sınırların Kavramsal Çerçevesinin İncelenmesi ve Sınıflandırılması. *Van Yüz Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi S. 52*, 132-168.
- Erdil, B. (2015). Göç ve Mülteci Hareketlerinin Türkiye'nin Göç Politikalarına Etkileri. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4 (2): 71-86.*, 16.
- Ergüven, N., & Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku Ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Dergiler 62, , 1007-1061*.
- <file:///C:/Users/Fatma%20HAMIDI/Zotero/storage/WWEM6F5Z/boundaries.html>. (2023, 12 14). Afganistan sosyoloji sitesi. adresinden alındı
- Foucault, I. s. (2022). Sınırsız Dünyadan Duvarlı Dünyaya: Göçe Karşı İnşa Edilen Sınır Duvarları Üzerine Türkiye Merkezli Bir Değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi İjhm Araştırma Dergi Makalesi, 2(1), 10-37*.
- Gemici, N. (2017). Çalışma Hayatında Dezavantajlı Bir Grup: Göçmenler. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*.
- Gençerler, 2., s. 39, A., & Akpınar, T. (2010). Türkiye'ye Yönelik Kaçak İşgücü Göçü. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 65, 3*.
- Gökalp, A., & Civan, O. (2011). Göçmen İşçi Kavramı ve Göçmen İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği. *Çalışma ve Toplum, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı, 32*.
- Gündoğan, N. (2015). Türkiye'de Yaşayan Sığınmacı ve Mültecilerin Psikososyal Gereksinimleri ve Psikolojik Belirtiler. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Uygulamalı Psikoloji) Anabilim Dalı, 162*.
- Göngen, M. (2013). Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu Küreselleşmeyi Yöneten Üç Ana Kurum: IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 29, s., 117-134*, 1-18.
- Gümüşçü, 2. 8., & Özbey., K. (2017). Bir Sosyolojik Olgu Olarak Sınır: Türkiye Gürcistan Sınırı Örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü*.

- Gümüşçü, O. (2010). Siyasi Coğrafya Açısından Sınırlar ve Tarihi Süreç İçinde Türkiye’de Sınır Kavramı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü*, 52, 79-104, 1-26.
- Güvenç, B. (1996). Göç Olgusu ve Türk Toplumunu. *II. Ulusal sosyoloji kongresi: toplum ve göç Mersin, sosyoloji derneği yayınları*.
- Güzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Haber, N. (2017, 06 20). https://www.ntv.com.tr/dunya/multeci-kime-denir,A-AtjLAVQUKrVJ_GnqWCFQ. Mülteci kime denir? Sığınmacı ve göçmen arasında fark var mı? adresinden alındı
- Hajiyarlı, F. (2011). Afganistan’ın Etnik Yapısı ve Kimlik Sorunu. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı., 141.
- Haşimi, S. M. (2013). Afganistan’da Kadınların Sosyo-Kültürel Ve Dini Durumu (Cüzcan Örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı, 159.
- Hatami, M. (1399). Olumlu göç politikası ve Afgan göçmenlerin varlığı. *İslam Dünyası Siyasi Araştırmalar Derneği Ve Bilimsel Araştırma Makalesi*. 11, S, 1, 1-17.
- Hobsbawm, 2. 3. (2019). Modern Türkiye’de Sınırlar ve Sınırın Sosyolojik İnşası. *Sosyoloji Dergisi, Sayı, 40*, 239-264.
- <https://arastirma.disk.org.tr/?p=7000>. (2021, 06 22). Çalışma ve Toplum Dergisi’nin 70. sayısı yayımlandı. adresinden alındı
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Okuryazarl%C4%B1k_oran%C4%B1na_g%C3%B6re_%C3%BClkeler_listesi. (2021, 07 13). Vikipedi, Özgür Ansiklopedi. adresinden alındı
- <https://www.aa.com.tr>. (2022, 01 02). Taliban 20 yıl sonra Afganistan'a nasıl hakim oldu? adresinden alındı
- <https://www.aa.com.tr>. (2022, 01 02). Taliban 20 yıl sonra Afganistan'a nasıl hakim oldu? adresinden alındı
- <https://www.afghanpaper.com/>. (2023, 12 17). Afganistan Bilgi Ağı - Genel bilgiler. adresinden alındı
- https://www.bbc.com/persian/afghanistan/2012/06/120620_k01_un_women_shelters. (2012, 06 26). . adresinden alındı
- <https://www.crisisgroup.org/sites/default/files/2022-10.pdf>. (2022, 08 12). Afganistan'ın Taliban yönetimi altındaki güvenlik sorunları. adresinden alındı
- <https://www.crisisgroup.org/sites/default/files/2022-10/326-afghanistans-security-challenges-dari.pdf>. (2022, 08 12). Afganistan'ın Taliban yönetimi altındaki güvenlik sorunları. adresinden alındı

- <https://www.goc.gov.tr/>. (2023, 12 18). T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi bakanlığı. adresinden alındı
- İdiz, E. (2023). *Sınır Kapısındaki Deniz Kızı Afganlar Türkiye'ye Neden Geliyor?* İstanbul: Üsküdar.
- IOM. (2009). http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf. *Göç Terimleri Sözlüğü*, 69. GÖÇ TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ. adresinden alındı
- İrfan, D. (2020). Ada kültürü Afganistan'ın siyasi kültürüne yansımala. *Afganistan Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, temel hukuki ve askeri reformlara ilişkin bilgi serisi 7*, 333.
- Isazadeh, Abbasiyan, Zia Nuri, S. (1399). Göçün Afgan işgücünün eğitim ve becerileri üzerindeki etkisi: İran'dan dönen göçmenler üzerine bir vaka çalışması. *İran Ekonomik Araştırmaları*, 1-26.
- Janparvar., Sepehr., Mirşakari, M. (1396). Küreselleşmenin sınırların işleyişine etkileri (Basra Körfezi bölgesine vurgu yaparak). *Basra Körfezi Çalışmaları*, 3., s., 11, 1-15.
- Janparvor., Abadi., Cihanbin, M. (1395). kablosuz sensör ağı; Ülke sınırlarını kontrol etmek ve yönetmek için yeni bir strateji Düzeni ve güvenliği sağlamak için. *Coğrafya ve Bölgesel Kalkınma Dergisi*, 14, S., 2, 25-49, 1-25.
- Kalın, 2005; s. 7 Aktaran, Kaya, İ., & Yılmaz , E. (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu Arada Kalanların Hakları Ve Yükümlülükleri*. İstanbul: Site Yayınları.
- Karmi, A. (2022). Hükümetler Ve Sınır Belirleme Söylemi: Zorluklar Ve Sonuçlar. *Ahvaz Şehit Çamran Üniversitesi'nin siyasi coğrafyası, Hükümet Çalışmaları Dergisi*, 30, Yaz, 32-350, 1-29.
- Kasab., Ebadizade., Şerfi, İ. (2020). Komşularının Saldırısı Durumunda İran'ın Kara Sınırlarına Kuvvet Tahsisi Bulanık Güvenlik Oyunlarını Kullanma. *Üç Ayda Bir Yayınlanan Savaş Oyunu Makalesi*, 5., S., 1, 29-50, 1-22.
- Kaya, I., & Yılmaz, E. (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuku Durumu Arada Kalanların Hakları Ve Yükümlülükleri*. İstanbul : Seta Yayınları.
- Kemali, A. (1998). *Camie Medeni Ve Devlet (Sivil Toplum Ve Devlet)*. Tahran: Tawana Yayın Evi.
- Khoei, Khalkhali, M. (1390). İlk Pehlevi döneminde İran ve Türkiye sınırlarının istikrara kavuşturulmasının incelenmesi. *Moskova bilimsel ve araştırma Dergisi*, 6, S, 91, 10-20.
- Kiani, C. (2018). İran-Pakistan ilişkilerindeki yakınlaşma faktörlerinin ve bunun sınır bölgelerinin güvenliğine etkisinin araştırılması. *İslam Dünyası Siyasi Araştırmalar Üç Aylık Dergisi, dokuzuncu yıl, ikinci sayı*, , s. 5, 26.
- Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5, S.,1, 1-12.

- Koca, S. (2022). Türkiye’de Düzensiz Göçmen Olarak Bulunan Afganların Hukuki. *Araştırma Makalesi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı*, 40.
- Koç, M., Görücü, İ., Akbıyık, N., & vd. (2015). Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri. *Birey ve Toplum, Dergisi, Cilt 5 . Sayı 9*.
- Koyuncu, A. (2014). *Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler*. Konya: Çizgi Kitap Evi.
- Köçer, M. (2009). *Emanullah Dönemi Afganistan (1919-1929)*. ELğız: Manas Yayıncılık.
- Martikairen, T. (2010). Din, Göçmen ve Entegrasyon. (Çev. N. Özmen) M., *Üniversite İlahiyat Fakültesi* 38, 363-276.
- Mejeedi, İ. (2021). Afganistan Ekonomisinin Genel Görünümü ve Afganistan-Türkiye Ekonomik İlişkileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi*.
- Mirlotfi, Bandani, Naderianfar, M. (1393). Sınır duvarının inşasının Sistan kırsalındaki sosyo-ekonomik etkilerinin analizi. *Coğrafya bilimleri uygulamalı araştırma dergisi, 14, S, 35, 95-116, 1-22*.
- Mohammadi, A. (2018). Afganistan’ın Modernleşmesinde Türkiye’nin Rolü. *Turkish Studies (Elektronik), 9(5), 1599 - 1611.*, 1599-1611.
- Mohammadi, R. (1398). Bulanık çok kriterli karar mantığına dayanan sürdürülebilir kalkınma yaklaşımıyla şehir ve sınır etkileşimleri, örnek olay: Sistan ve Belucistan eyaletinin sınır şehirleri. *Coğrafya bilimleri uygulamalı araştırma dergisi, yıl 22, sayı 64, bahar 1401*.
- Nasab, Salani, H. (2013). Doğu sınırları, Afganistan ile komşuluk, düzen ve güvenlik. *Naja Kanun Uygulama Bilimleri Üniversitesi*, 1-18.
- Neuman, W. (2017). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri 1. (Çev. S. Özge)*. Ankara: Yayın Odası.
- Önder, B. (2024, 03 29). *Sınır Yönetimi, Alanında Ypailan Çalışmalar Sınır ve Göç Yönetimi*.
http://www.tid.web.tr/kurumlar/tid.web.tr/tid/%C4%B0darecinin%20Sesi/185/onder_bozkurt.pdf. adresinden alındı
- Özbey, K. (2017). "Bir Sosyolojik Olgu Olarak Sınır: Türkiye Gürcistan Sınırı Örneği". *Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.*, 377-378.
- Özbey, K. (2018, 05 09). Karşılaştırmalı Tarihsel Sosyoloji Perspektifinden Sınır, Mekân ve Bellek: Sarp Köyü Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17 (4), 1398-1414.* , 2-3.
- Özdemir, M. (2008). Türkiye’de Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Edirne: Tarakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Özdemir., S. (2020). Türkiye - İran Sınır Meseleleri: 1913-1939. *Çanakale Araştırmaları Türk Yılığı, 18, S., 28, 1-26*.

- Özgen, H. (2004). Sınır Kasabaları Sosyolojisi Sonuç Raporu. *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi , Sosyoloji Bölümü Bornova/İzmir*, 1-113.
- Özgen, H. (2005). Sınırın İktisadi Antropolojisi; Suriye ve Irak Sınırlarında İki Kasaba. *İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü* , 1-21.
- Özgen, H. (2011). Sınırdaki Kaçakçı Olmanın Antropolojik Tarihi. *NTV*, 1-7.
- Özgür, A. (2021, 07 13). Vikipedi, Özgür Ansiklopedi.
https://tr.wikipedia.org/wiki/Okuryazarlık_oran%C4%B1na_g%C3%B6re_%C3%BClkeler_listesi.
- Özmen, S. (2010). *Serdar Mahmud Tarzi Han Ve Anıları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öztürk, E. (2014). Türk Asıllı Afgan Mültecilerinin 12 Eylül Dönemi'nde İskân Ve İstihdamı. *Yayınlanmamış yüksek lisan tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü.
- Peker, B., & Sencer, M. (1986). Mülteciler ve İltica Hakkı. İnsan Hakları Derneği Yayınları. *İnsan Hakları Dergi Yayınları*.
- Rezaee, A. M. (2020). 11 Eylül Sonrası Afganistan'daki Savaş ve Savaş Mağdurları. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, 96.
- Saaie, M. A. (2009). Afganistan'da Siyasi Partiler Tarihçesi . *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 152.
- Sağıroğlu, A. (2015). Sosyoloji Devanı, Türkiye'nin Değişen Göç Karakteri. *Sosyolojisi Dergisi*, 3(6).
- Saidi, S. (2020, 09 12). *Taliban nereden geldi ve buraya nasıl geldi?*
<https://www.bbc.com/persian/afghanistan-54120785>. adresinden alındı
- Sardarnia, H., & Hosseini, S. (2017, 09 18). Afganistan'da modern devlet inşasının sosyal zorlukları. *Dünya Siyaseti Üç Aylık Bülten, üçüncü dönem*, s. 27.
- Satılık, A. (2001). Türkiye'de Göçler. *Edirne, Tarakya Üniversitesi tıp Fakültesi Halk Sağlığı Abd.*
- Selahşur, H. (2022, 01 02). Taliban 20 yıl sonra Afganistan'a nasıl hâkim oldu? *Analitik-haberler/20 yıl sonra-Taliban'ın hakim olduğu-Afganistan-nasıl-/2461076*.
- Selimi, R. (11.041403, 04 11). <https://diaran.ir>. Duvarların Ardında: Göç Kontrolünde Sınır Duvarlarının Rolü. adresinden alındı
- Sencer, İrmak, M. (1984). *Toplumbilimlerinde Yöntem*. İstanbul: Say yayınları.
- Sharan, T., & Watkins, A. (2019, 12 19). *Afganistan politikasının özeti ve transatlantik ilişkiler, ABD ile Avrupa Birliği arasındaki işbirliğinin geleceği*.
[.http://www.afghanistan.fes.de/publicationsin geleceği](http://www.afghanistan.fes.de/publicationsin geleceği). adresinden alındı

- Soyluk, Yıldız, Sarıoğlu, A. (2018). Geçmişten Günümüze Sınır Duvarları. *Ankara: Gazi Üniversitesi AIS Makale Dergisi*, 6, S., AGP ÖZEL Sayısı.
- Söylemez., Varol, E. (2020). Sınır Bölgelerinde Sosyo-Mekânsal Etkileşim Ve Yönetişim: Türkiye Örneği. *İdealkent: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, 11, S, 1, 140-172.
- Süleymanov, A. (2013, 01 07). <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/176/zorunlu-goc-ve-psikolojik-etkileri>. Zorunlu Göç ve Psikolojik Etkileri. adresinden alındı
- Şahrani, N. (2009). *Tarih-i Necati Akvam Dar Afganistan, (Afganistan Kavim Soylarının Tarihçesi*. Kabil: Karvan Yayınları.
- Şalguni, M. (2005). *İslam ve Modernizm*. İstanbul: 1.Baskı, Sorun Yayınları.
- Şen, H. (2020). Zorunlu Göçle Türkiye'ye Gelen Suriyelilerin Entegrasyonu: İstanbul Örneği: *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, 222.
- Taş, H., & Özcan, S. (2018). "Suriyeli Sorunlarının, Sosyal Politika Bağlamında Analizi", 7(17),441. *Emek Ve Toplum Dergisi*, 7(17),40-41.
- Tekin, F. (2012). Sınırlar, Bölgesel Kimlikler ve ÜmmetTasavvuru. *Milel ve Nihal, İnanç, Kültür ve Metodoloji Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 1-19.
- Tekin, F. (2020). *Sınır Sosyolojisi, Ulus, Devlet, Ve Sınır İnsanları*. Ankara: Ostim.
- Tekin, F. (2022). Göçmenlere Yönelik Algının Oluşmasında Teritoryal Sınır Anlayışının Rolü. *İlmi Etüdler Derneği, İnsan Ve Toplum*, 1-21.
- Tesev. (2005). Türkiye'de Ülke İçinde Yerinden Edilme Sorunu: Tespitler ve Çözüm Önerileri. *Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı*.
- Tezcan, S. (2006). Türkiye Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması. *Hacetepe Üniversitesi Nüfus Etütler, Enstitüsü*.
- Tunç, A. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri. *Tesam Akademi Dergisi,Hacetepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü*, 35.
- Tutar vd. (2012). Tra2 Bölgesinde Sınır Ticareti ve Sınır Kapıları: Sosyo-Ekonomik Bir Analiz Sorunlar VE Çözüm Önerileri. *Serka Kalkınma Ajansı*, 1-81.
- Uçak, O. (2017). Göç Hareketleri ve Medyada Göçmen Haberleri. *Yeni Medya Elektronik 1*, 242-254.
- Uncher. (2016, 12 12). https://help.unhcr.org/turkiye/tr/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAnL-sBhBnEiwAJRGiguLXX2UDp0L6rkrbxGaWj1Es83paIIWFDUtp2UQcVIO8JdE-ZIKBNRoCZJ8QAvD_BwE. Mülteci Ve Göçmen. adresinden alındı
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: Öteki Bağlamında Yabancı ve Mülteci Deneyimi. *Zfwt, Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü 6, 3,, 242-254*.

- Ünay, H. (2022). Sınırsız Dünyadan Duvarlı Dünyaya: Göçe Karşı İnşa Edilen Sınır Duvarları Üzerine Türkiye Merkezli Bir Değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi İjhm Araştırma Dergi Makalesi*, 2(1), 10-37.
- Vahidi, A. (2022, 12 14). <https://www.isna.ir/news/1402101309234> İçişleri Bakanı: İran, Pakistan ve Afganistan arasındaki sınırı kapatma planı hayata geçirilecek: [isna.ir/xdQj2B](https://www.isna.ir/xdQj2B) adresinden alındı
- www.ticaret.gov.tr . (2022, 10 14). T.C Ticaret Bakanlığı. adresinden alındı
- www.ticaret.gov.tr . (2022, 10 14). T.C Ticaret Bakanlığı . adresinden alındı
- Yeşiltaş, M. (2015). İç Savaşa Komşu Olmak Türkiye'nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti. *Seta; Siyaset, Ekonomi Ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, 136, 1-40.
- Yıldırım, A. (2020). Sınır Taşlarından Dikenli Tel ve Mayına: Türkiye-Suriye Sınırının Kalınlaşması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*, 1-20.
- Yılmaz, A. (2005). Afganistan'da Kadının Sosyal Statüsü Ve Din Eğitim. (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, 158.
- Zargar, A. (1386). Devlet-Ulus İnşa Modelleri; Avrupa Modelinden Avrasya Modeline. *Uluslararası İlişkiler Doktora Tezi, İslami Azad Üniversitesi, Araştırma Bilimleri Birimi*, 98-160.
- Zeynoo. (2011, 08 12). <https://www.cerezforum.com/konu/gonullu-goc-nedir-gonullu-goce-neden-olan-cekici-faktorler-nelerdir.69348/>. Gönüllü Göç Nedir?: <https://www.cerezforum.com/konu/gonullu-goc-nedir-gonullu-goce-neden-olan-cekici-faktorler-nelerdir.69348/> adresinden alındı
- Zülfikari, H. (1396). Yasadışı göçün sınır güvenliğine etkisi. *SID, Sınır Çalışmaları Dergisi*, Beşinci Yıl, Üçüncü Sayı, Sonbahar.

EKLER

Ek-1. Görüşme-Formu

Görüşmecinin Adı Soyadı:

Yaş: Cinsiyet: Meslek:

Merhaba ben Fatma Hamıdı,

Necmettin Erbakan Üniversitesinde Sosyal ve Beşerî Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans yapmaktayım. Afganistan-İran ve İran-Türkiye arası sınırları yasal yolla geçerken yollarda yaşadığınız problemleri ve sorunları belirlemek amacıyla bir araştırma yapıyorum. Bu araştırmamın program hazırlayıcılarına ve diğer araştırmacı arkadaşlarıma ışık tutacağını ümit ediyorum.

Bu araştırma için sınırları yasal yolla geçen 18 yaş üzeri kadın ve erkeklerle görüşmeler yapıyorum. Yaptığım tüm görüşmelerde verilen bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. Görüşmenin 45 dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Bu şekilde hem zamanı hem sorulara vereceğiniz yanıtların kaydını daha ayrıntılı tutma fırsatı elde edebilirim. Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim. Eğer sizin bana görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz bir soru varsa onu önce yanıtlamak istiyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

SORULAR

1. Afganistan'dan göç etmenize neler sebep oldu?
2. Afganistan'dan Türkiye'ye gelene kadar hangi sınırlardan geçtiniz?
3. Sınır deyince aklınıza ne/neler geliyor?
4. Sınırlardan geçerken hangi zorluklarla karşılaştınız?
5. Hangi devlet sınırını geçmek size göre daha kolaydı?
6. Sınır duvarıyla karşılaştınız mı? Duvarı gördüyseniz ne hissettiniz ne düşündünüz?
7. Duvarı nasıl geçtiniz?
8. Sınırı günün hangi vaktinde geçtiniz? Niçin?
9. Size göre sınırlar hangi sorunlara açıyor? Sınırdaki yaşadığınız ve sizi çok etkileyen herhangi bir olay var mı?
10. Sınırı geçerken tutuklandınız mı? Neler yaşadınız?
11. Sınırı geçerken size rehberlik eden oldu mu? Sizi sınırdan kimler geçirdi?
12. Sınırı geçerken birbirinizle yardımlaştınız mı? Nasıl yardımlaştınız ne yaptınız?
13. Sınırları geçerken en çok neden korktunuz?
14. Bu yolculukta yanınızda ailenizden kimse var mıydı? Kimler?
15. Sınırdaki muhafız ya da askerle karşılaştığınızda ne yaptınız ve sınırı nasıl geçtiniz?